

De oogst van twee jaar wijkaanpak

**Samenvattende eindrapportage proefperiode
'Wijkaanpak in Uitvoering'**

Colofon

uitgave

Afdeling Bestuursinformatie
Sector Bestuurszaken
Gemeente Utrecht
Postbus 16200
3500 CE Utrecht
030 286 1350
bestuursinformatie@utrecht.nl

in opdracht van

Team Wijkaanpak in Uitvoering
Afdeling Openbare orde, Veiligheid en Bestuurlijke Organisatie
Secretarie
Gemeente Utrecht

internet

www.onderzoek.utrecht.nl

rapportage

Jeroen van der Zweth
Klaske Gonlag
Wieteke Hassing

In samenwerking met het Verwey-Jonker Instituut

Astrid Huygen
Maarten Davelaar
Rob Lammers
Jodi Mak
Hugo Swinnen

informatie

Jeroen van der Zweth
(030) 286 1676

drukwerk

PrintPartners Ipskamp, Utrecht

illustratie

Betrokken Stad, 2002

bronvermelding

Het overnemen van gegevens uit deze publicatie is toegestaan met de bronvermelding:
Bestuursinformatie, gemeente Utrecht

December 2003

Samenvatting

Wat heeft de proefperiode van de wijkaanpak opgeleverd? Allereerst een aantal positieve resultaten. De wijkraden zijn zeer actief geweest: zij hebben veel gevraagde en ongevraagde adviezen uitgebracht en vrijwel allemaal hebben zij één of meerdere wijkraadplegingen gehouden. De wijkwethouders en het wijkspreekuur worden bovendien over het algemeen positief beoordeeld. Tevens is de afhandeling van wijkspreekuur-zaken in vergelijking met een jaar geleden duidelijk verbeterd. Er is echter ook een aantal zaken die verbetering behoeven. Zo vinden veel wijkraden dat zij worden opgeslokt in de gemeentelijke begrotingscyclus en met de bijbehorende inspanningen nog (te) weinig bereikt hebben. De deelname aan de begrotingscyclus leidt er volgens hen toe dat zij niet voldoende de eigen agenda kunnen bepalen. De gemeentelijke organisatie valt bovendien nog te verbeteren wat wijk- en vraaggericht werken betreft. De vakdiensten werken over het algemeen nog erg sectoraal. Tenslotte is de positie van de wijkraden ten opzichte van overige bewonersorganisaties volgens sommige wijkraden onduidelijk.

De 'Wijkaanpak in Uitvoering' is een door het college gekozen werkwijze om het vertrouwen en de betrokkenheid van burgers bij het bestuur te vergroten. Gedurende de proefperiode van de wijkaanpak, die loopt van begin 2002 tot eind 2003, voerden het Verwey-Jonker Instituut en de afdeling Bestuursinformatie op twee momenten evaluatieonderzoeken uit. De uitkomsten van de onderzoeken die in 2002 zijn gehouden, zijn gepresenteerd in de tussenrapportage *De wijkaanpak op weg*. Met dit rapport doen we verslag van de onderzoeken die in 2003 zijn gedaan. Op basis van de verschillende deelonderzoeken kan een beeld worden geschetst van de stand van zaken van de wijkaanpak aan het einde van de proefperiode. Dit doen we door het benoemen van positieve resultaten en punten die verbetering behoeven. Tevens gaan we in op de vooraf vastgestelde meetbare doelen voor de proefperiode van de wijkaanpak.

Positieve resultaten

Wijkraden zeer actief geweest

De tien Utrechtse wijken hebben, ondanks een verlate start, veel activiteiten ontplooid en hebben zich daarmee betrokken getoond met de wijk. In totaal hebben de wijkraden 92 gevraagde en ongevraagde adviezen uitgebracht. Bovendien heeft vrijwel elke wijkraad één of meerdere wijkraadplegingen gehouden. Hoewel alle wijkraden te maken hebben gehad met verloop, is het grootste deel van de 'oorspronkelijke' wijkraadleden nog steeds actief.

Tevredenheid over wijkraadplegingen

Over de resultaten van de wijkraadplegingen zijn de wijkraden overwegend positief. Wel hebben zij vraagtekens over de vertaling van de resultaten in nieuw beleid. De vorm van de wijkraadplegingen was zeer divers. Populaire thema's voor wijkraadpleging waren veiligheid, verkeer, woonomgeving en jongeren. Over de ondersteuning die de wijkraden kregen bij het organiseren van de wijkraadpleging zijn zij overwegend positief.

Instrumenten wijkwethouder en wijkspreekuur positief beoordeeld

De geïnterviewde ambtenaren, raadsleden en wijkraadleden zijn over het algemeen positief over de wijkwethouders. De ambtenaren en raadsleden zijn tevreden over de betrokkenheid van de wijkwethouder bij de wijk en de contacten die zij met hem of haar hebben. De wijkraadleden denken minder eenduidig over de wijkwethouder: sommigen beoordelen de contacten positief, anderen vinden dat er (te) weinig of nauwelijks contact is.

De geïnterviewde raadsleden en ambtenaren waarderen het wijkspreekuur. Diverse redenen worden hiervoor genoemd. Zo geeft het wijkspreekuur een probleem vaak 'een duwtje in de rug', waardoor het vlotter opgelost kan worden en biedt het bewoners van een wijk een luisterend oor. Wel benadrukken enkele ambtenaren dat het wijkspreekuur vooral een 'symboolfunctie' heeft bij het verkleinen van de 'kloof' tussen burger en bestuur.

Afhandeling wijkspreekuur-zaken verbeterd

De afhandeling van wijkspreekuur-zaken is door de invoering van een volgsysteem in vergelijking met een jaar geleden duidelijk verbeterd. Ook de voorbereiding van het wijkspreekuur is er volgens de geïnterviewde ambtenaren op vooruitgegaan. De afhandeling van wijkspreekuur-zaken kan op een aantal punten echter nog wel verbeterd worden: communicatie is hierbij het sleutelwoord. Zo kan bijvoorbeeld in de fase van de intake soms nog duidelijker naar burgers gecommuniceerd worden wat ze wel, maar ook wat ze niet van een gesprek met de wijkwethouder kunnen verwachten. Ook kan naar de direct en indirect bij het wijkspreekuur betrokken ambtenaren soms nog duidelijker worden gemaakt wat de verschillende rollen en verantwoordelijkheden van een ieder zijn.

Punten die verbetering behoeven

Volgens veel wijkraadleden is er nog (te) weinig bereikt

Het functioneren van de wijkraden voldoet over het algemeen nog niet aan de verwachtingen die wijkraadleden aanvankelijk hadden. Er is volgens veel wijkraden nog (te) weinig bereikt. Dit heeft onder andere te maken met het feit dat veel wijkraden zich 'meegezogen' voelen in de gemeentelijke begrotingscyclus. Ook zien ze hun inspanningen om in deze begrotingscyclus mee te draaien niet (voldoende) beloond: waar de wijkraden veel tijd en moeite hebben gestoken in onder andere de advisering over de Voorjaarsnota en het wijkprogramma, zijn de wijkraden vaak teleurgesteld over de verwerking van deze inbreng.

Wijkraden willen meer ruimte voor onderwerpen die zij zélf belangrijk vinden

De wijkraden vinden de afhankelijkheid van de beleidscyclus te groot, zowel qua inhoud als qua planning. De meeste wijkraden zien weliswaar de relevantie van onderdelen als het wijkprogramma, de wijkvisie en de wijkraadpleging wel in, maar zij pleiten er nadrukkelijk voor ook ruimte te laten voor onderwerpen die zij zélf belangrijk vinden. De wijkraden willen ook op eigen initiatief met belangrijke punten komen. Zij pleiten er in dit kader bovendien voor om het onderscheid tussen gevraagde en ongevraagde adviezen los te laten, zodat de adviezen van de wijkraden door de gemeente allemaal op dezelfde wijze benaderd worden.

Gemeente nog niet goed genoeg ingericht op wijkgericht werken

De wijkraden benadrukken dat de gemeente meer wijk- en vraaggericht zal moeten gaan werken. Volgens de wijkraden is de gemeente nu nog onvoldoende ingericht op vragen uit de wijk en liggen de bestuurlijke ambitie van het wijkgerichte werken en de (ambtelijke) uitvoerbaarheid (te) ver uit elkaar. Ook bij enkele geïnterviewde (assistent-) wijkmanagers leeft het gevoel dat de vakdien-

sten niet wijkgericht (willen) werken. Diverse ambtenaren benadrukken verder dat het sectorale karakter van de gemeente vaak niet aansluit bij de integrale vraag van de burger, dat de afstemming tussen (het vaak tegenstrijdige) beleid van de verschillende diensten of afdelingen binnen de gemeente tijd en moeite kost en dat het beantwoorden van vragen uit de wijk vooral vlot loopt met de direct betrokkenen: de ambtenaren die ' dicht bij het vuur ' van bijvoorbeeld een wijksprek- uur of het wijkbureau zitten. Ambtenaren die ' verder ' in de organisatie zitten, moeten vaak meer aangespoord worden om zich bijvoorbeeld voor een wijksprek- uur-vraag in te zetten.

De moeilijkheden waar de Utrechtse gemeentelijke organisatie tegenaan loopt bij wijkgericht wer- ken zijn niet uniek in Nederland. Het bureau Leeuwendaal heeft onderzoek gedaan naar wijkaan- pak in diverse gemeenten. Uit dit onderzoek blijkt dat wijkaanpak in veel gemeenten nog niet soepel verloopt. Dit heeft met name te maken met het feit dat wijkaanpak nog een relatief jong concept is, dat in de praktijk verder ontwikkeld moet worden. De wijkaanpak wordt in het onder- zoek gekarakteriseerd als een manier van werken die ' dwars door de organisatie heen fietst ' en kan onbureaucratiseren. Hierbij zijn conflicten met gevestigde belangen binnen de gemeente onont- koombaar.

Afstemming wijkraad met andere instrumenten binnen wijkaanpak moet verbeteren

Vrijwel alle wijkraden vinden dat de afstemming van de wijkraad met andere (bestuurlijke) onder- delen binnen de wijkaanpak, zoals de wijkwethouder en de raadscommissie voor de wijk, nog beter moet. Ook veel geïnterviewde raadsleden zijn deze mening toegedaan. In dit kader wijzen zij bij- voorbeeld op de rolonduidelijkheid tussen de raadscommissie voor de wijk en de wijkraad. De rol- onduidelijkheid tussen de diverse actoren binnen de wijkaanpak leidt volgens hen niet alleen tot verwarring voor raadsleden en wijkraadleden, maar tevens voor burgers. Volgens deze geïnter- viewde raadsleden is het voor de burger niet duidelijk bij wie hij of zij met een probleem terecht kan.

Positionering wijkraad ten opzichte van bewonersorganisaties in de wijk cruciaal

Wijkraden worstelen met de positie die zij innemen binnen het netwerk van organisaties in de wijk. Enkele vragen die hierbij aan de orde zijn: kan of moet de wijkraad een verbindend element zijn tussen de bestaande wijk- en buurtorganisaties of een intermediair tussen de organisaties en de gemeenten? Behouden andere wijk- en buurtorganisaties hun eigen relatie richting het bestuur en wat betekent dat voor hun verhouding met de wijkraad? Enkele wijkraden nemen een kritisch standpunt in en zijn van mening dat de instelling van wijkraden ' de wind uit de zeilen heeft geno- men ' van veel andere netwerken in de wijk. Volgens hen communiceert de gemeente nu vooral met de wijkraden en minder dan voorheen met andere belangengroepen in de wijk.

Wijkwethouderschap te verschillend ingevuld: spreek een bandbreedte af

De wijkraden zijn van mening dat momenteel nog geen standaard bestaat voor het functioneren van wijkwethouders. Door sommige wijkraden wordt dit wel wenselijk geacht. Verder geven zowel wijkraadleden als de geïnterviewde ambtenaren en raadsleden aan grote verschillen te zien tussen het optreden van de verschillende wijkwethouders. Vooral de geïnterviewde ambtenaren vinden deze invulling te veel verschillen: volgens hen moet een bewoner van de ene wijk ongeveer hetzelfde van zijn of haar wijkwethouder kunnen verwachten als een bewoner van een andere wijk. Zij doen dan ook de aanbeveling dat het college een bandbreedte afspreekt waarbinnen het wijkwet- houderschap én het wijksprek- uur mag variëren.

Toekomst van de raad in de wijk: communicatie van groot belang

De raad besluit binnen enige tijd over de toekomst van de raad in de wijk. Wat hierover ook besloten wordt, het is van groot belang dat met andere actoren binnen de wijkaanpak en met burgers gecommuniceerd wordt wat nu precies ieders (verschillende) taken en verantwoordelijkheden binnen de wijk zijn.

Meetbare doelstellingen

Doelstellingen slechts gedeeltelijk gehaald

Om inzichtelijk te maken of de doelstellingen van het gemeentebestuur aangaande de wijkaanpak zijn gerealiseerd, zijn er meetbare doelstellingen opgesteld. In het eerste jaar van de proefperiode (2002) richtten de meetbare doelstellingen zich voornamelijk op de structuur en het proces van de wijkaanpak. Uit de tussentijdse evaluatie kwam naar voren dat een deel van deze doelen niet bereikt zijn. Er zijn wel tien wijkraden met succes opgericht, maar door de verlate start van de wijkraden waren de overige doelstellingen niet (volledig) te realiseren. In de tussenrapportage werd tevens aangegeven dat het, gezien de ontstane vertraging, twijfelachtig was of de meetbare doelen voor 2003 wel gehaald konden worden.

Kijkend naar de meetbare doelen voor het tweede jaar, kunnen we concluderen dat veel doelstellingen inderdaad niet (volledig) gerealiseerd zijn. Van de 30 doelstellingen is er 1 gehaald, en zijn er 7 deels gehaald. Verder zijn 3 doelstellingen grotendeels en 6 doelstellingen niet gerealiseerd. Verder kan bij 13 doelstellingen niet bepaald worden of ze al dan niet verwezenlijkt zijn. Hierbij maken we wel de kanttekening dat de verlate start van de wijkraden en de hierdoor ontstane vertraging in het eerste jaar van de wijkaanpak, er mede aan heeft bijgedragen dat een aantal doelstellingen niet (in voldoende mate) is gehaald. Tevens kan niet beantwoord worden of de wijkaanpak 'leeft' onder de inwoners van Utrecht. Omdat de start van de wijkraden is verlaat, zijn de daadwerkelijke resultaten van de wijkaanpak vooralsnog niet te meten onder burgers. De geplande burgerpeiling van 2003 is daarom, mede in overleg met de verantwoordelijk wethouder, niet uitgevoerd.

Vervolgonderzoek nodig om uitspraken te kunnen doen over effecten wijkaanpak

Voor 2003 was gepland dat begonnen kon worden met het onderzoeken van de inhoudelijke resultaten van de wijkaanpak, de effecten in de praktijk en de meningsvorming van burgers hierover. Door de vertraagde start van de wijkraden, is de uiteindelijke experimentperiode met de wijkaanpak veel korter geweest dan voorzien. Hierdoor kan nog weinig gezegd worden over de effecten van de wijkaanpak. Doordat er geen burgerpeiling is gehouden, is ook nog niets te zeggen over de meningsvorming van burgers.

Waar we in voorliggend rapport wel iets over zeggen, zijn de werkprocessen en de resultaten van de wijkaanpak tot nu toe. Tussen de periode van opstarten van de wijkraden eind 2002 en het onderzoek van najaar 2003 zit echter te weinig tijd om van een eindevaluatie te kunnen spreken. Zowel het Verwey-Jonker Instituut als Bestuursinformatie zien onderliggend onderzoek dan ook meer als een (tweede) tussenevaluatie dan als een eindevaluatie. Willen we iets kunnen zeggen over de effecten van de wijkaanpak, dan zal nader onderzoek nodig zijn. Dit onderzoek zou plaats kunnen vinden in de tweede helft van 2005 (einde van de huidige collegeperiode). De uitkomsten van het onderhavige onderzoek kunnen hierbij als input dienen.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
Inleiding.....	9
1 Meetbare doelstellingen.....	11
2 Wijkraad	21
3 Wijkraadpleging.....	39
4 Wijkprogramma.....	47
5 Wijkwethouder en wijkspreekuur.....	57
6 Raadscommissie voor de wijk.....	69
Bijlagen.....	81

Inleiding

Voor u ligt een rapport waarin we de belangrijkste resultaten presenteren van de evaluatieonderzoeken die gedurende het tweede jaar van de proefperiode van de wijkaanpak (2003) zijn verricht. De onderzoeken naar de wijkaanpak zijn tot stand gekomen in opdracht van het Team Wijkaanpak in Uitvoering, dat onderdeel is van de afdeling Openbare orde, Veiligheid en Bestuurlijke Organisatie. Dit team heeft van het college de opdracht gekregen om de wijkaanpak te evalueren.

Achtergrond

Eén van de speerpunten van het huidige college is het vergroten van het vertrouwen en de betrokkenheid van burgers bij het bestuur van de stad. Dat blijkt onder andere uit het collegewerkprogramma 2002-2006. Het programma 'Wijkaanpak in Uitvoering' is een gekozen werkwijze om dit te bewerkstelligen en om het gemeentelijk beleid in de wijk beter te laten aansluiten bij wat burgers willen. Gedurende een proefperiode die loopt van begin 2002 tot eind 2003 is de wijkaanpak verder ontwikkeld. Tijdens deze periode voerden het Verwey-Jonker Instituut (VJI) en de afdeling Bestuursinformatie (BI) van de gemeente Utrecht op twee momenten evaluatieonderzoeken uit. In februari 2003 zijn in de samenvattende tussenrapportage *De wijkaanpak op weg* de belangrijkste bevindingen gepresenteerd van de onderzoeken die in 2002 zijn verricht. Met het voorliggende rapport doen we verslag van de resultaten van de onderzoeken die in 2003 zijn uitgevoerd. Deze resultaten worden op elkaar en op bevindingen van de onderzoeken uit 2002 betrokken.

Onderzoeksprogramma

In 2002, het eerste jaar van de proefperiode, richtten de onderzoeken zich vooral op de doelstellingen en verwachtingen van de betrokkenen. Hierbij kwamen vragen aan de orde als: "Is de manier van werken met/ binnen het betreffende instrument duidelijk?" en "Zijn de relaties tussen de verschillende instrumenten helder?". Nu, in 2003, hebben we ons met name gericht op de inhoudelijke resultaten en de effecten in de praktijk. Een daadwerkelijke effectevaluatie is echter niet mogelijk geweest. Dit wordt met name veroorzaakt door het feit dat de wijkraden later van start zijn gegaan dan aanvankelijk gepland.

Het was de bedoeling dat begin 2002 alle tien Utrechtse wijken een wijkraad zouden hebben. Echter, door diverse omstandigheden was dit met de installatie van wijkraad Zuidwest pas in oktober 2002 het geval. De proefperiode is hiermee voor de wijkraden flink bekort. In plaats van de beoogde twee jaar, hebben de wijkraden op het moment van schrijven ruim een jaar ervaring kunnen opdoen. Deze ontwikkelingen hebben ons genoodzaakt het oorspronkelijke onderzoeksprogramma aan te passen. Eén van de belangrijkste wijzigingen is dat er vanwege de vertraging van de wijkraden vooralsnog geen burgerpeiling gehouden is. Desondanks kunnen we in deze rapportage wel een aantal zaken opmerken met betrekking tot de inhoudelijke resultaten en effecten van de wijkaanpak.

De bevindingen in dit rapport zijn gebaseerd op de onderzoeken die in het tweede jaar van de proefperiode (2003) zijn gehouden. Het betreft de volgende onderzoeken:

- Wijkcraden op proef. Evaluatie functioneren Utrechtse wijkcraden (module 'wijkraad en wijkraadpleging', uitgevoerd door VJI);

- De wijkaanpak in de ambtelijke organisatie (modules 'wijkaanpak en de ambtelijke organisatie' en 'spreekuur wijkwethouder', uitgevoerd door BI);
- De toekomst van de raad in de wijk (module 'raadscommissie voor de wijk', uitgevoerd door BI).

Naast deskresearch hebben we voor deze onderzoeken gesproken met direct betrokkenen van de wijkaanpak, zoals wijkraadleden, raadsleden, (assistent-) wijkmanagers en vakdienstambtenaren. De bevindingen van de onderzoeken die we in 2002 hebben uitgevoerd, zijn hierbij gebruikt als input.

Leeswijzer

In dit rapport gaan we in het eerste hoofdstuk in op de vastgestelde meetbare doelen voor de proefperiode van de wijkaanpak. We benoemen de verschillende doelstellingen van 2003 en kijken vervolgens of die al dan niet gehaald zijn. In de vijf hoofdstukken die daarop volgen, worden de belangrijkste bevindingen en resultaten ten aanzien van zes instrumenten binnen de wijkaanpak uiteengezet, namelijk de wijkraad, de wijkraadpleging, het wijkprogramma, de wijkwethouder en zijn of haar wijkspreekuur en de raadscommissies voor de wijken.

De haastige lezer willen we naast de algehele samenvatting wijzen op het feit dat aan het begin van ieder hoofdstuk de belangrijkste conclusies en/ of bevindingen staan opgesomd.

1 Meetbare doelstellingen

-
- Om helder te krijgen of de doelen voor de proefperiode van de wijkaanpak zijn gerealiseerd, zijn er 30 meetbare doelstellingen opgesteld. Van deze doelstellingen is er 1 gehaald, en zijn er 7 deels gerealiseerd. Verder zijn 3 doelstellingen grotendeels niet en 6 doelstellingen niet gehaald. Op basis van onderliggend onderzoek is bij 13 doelstellingen niet te bepalen of ze al dan niet verwezenlijkt zijn.
 - Om uitspraken te kunnen doen over hoe de wijkaanpak 'leeft' onder burgers en over wat de effecten zijn van de wijkaanpak, is naar mening van zowel het Verwey-Jonker Instituut als Bestuursinformatie vervolgonderzoek (in de tweede helft van 2005) nodig.
-

1.1 Inleiding

Om inzichtelijk te maken of de doelstellingen van het gemeentebestuur aangaande de wijkaanpak zijn gerealiseerd, zijn er meetbare doelen opgesteld en vastgesteld door de raad. In het eerste proefjaar (2002) richtten de doelen zich voornamelijk op de structuur en het proces van de wijkaanpak. Uit de tussentijdse evaluatie kwam naar voren dat een deel van deze doelen niet bereikt zijn. Er zijn wel tien wijkraden met succes opgericht, maar door de verlate start van de wijkraden waren de overige doelstellingen niet (volledig) te realiseren. In de tussenrapportage werd vervolgens al benoemd dat het, gezien de ontstane vertraging, twijfelachtig was of de meetbare doelen van 2003 wel gehaald konden worden.

In de volgende pagina's staan we stil bij de vraag of die twijfel terecht was. We benoemen de verschillende doelstellingen van 2003 en kijken vervolgens of die al dan niet gehaald zijn. De meetbare doelstellingen vallen in vier delen uiteen. Achtereenvolgens behandelen we:

- Uitvoering van taken door wijkraden en raadscommissies voor de wijken (1.3),
- Mening van de wijkraadleden (1.4),
- Wijkaanpak en de gemeentelijke organisatie (1.5), en
- Opinievorming onder burgers (1.6).

Daarna bekijken we de betekenis van de meetbare doelen voor mogelijk vervolgonderzoek (1.7).

1.2 Bereiken doelstellingen

Doelstellingen 2003 slechts gedeeltelijk gehaald

In totaal zijn 30 meetbare (sub)doelstellingen vastgesteld voor het tweede jaar van de proefperiode van de Utrechtse wijkaanpak. We hebben het al dan niet halen van doelstellingen ingedeeld in vijf categorieën: 'gehaald', 'deels gehaald', 'grotendeels niet gehaald', 'niet gehaald' en 'onduidelijk'. Van de 30 doelstellingen is er 1 gehaald en zijn er 7 deels gehaald. 3 doelstellingen zijn grotendeels niet gerealiseerd en 6 doelstellingen zijn niet gerealiseerd. Op basis van onderliggend onderzoek kan van 13 doelstellingen niet bepaald worden of ze al dan niet verwezenlijkt zijn. Hierbij maken we wel de kanttekening dat de verlate start van de wijkraden en de hierdoor ontstane vertraging in het eerste jaar van de wijkaanpak, er mede aan heeft bijgedragen dat een aantal doelstellingen niet

(in voldoende mate) is gehaald. Tevens is er, vanwege de latere start van de wijkraden, voornamelijk geen burgerpeiling gehouden. Hierdoor is van veel doelstellingen onduidelijk of ze gerealiseerd zijn en kan bijvoorbeeld niet beantwoord worden of en hoe de wijkaanpak 'leeft' onder de inwoners van Utrecht.

Wanneer we op basis van onderliggend onderzoek en de meetbare doelstellingen kijken naar de stand van zaken rondom de Utrechtse wijkaanpak, kunnen we concluderen dat de gemeentelijke organisatie nog niet optimaal is ingericht op wijkgericht werken. Hierbij is het belangrijk te vermelden dat de moeilijkheden waar de Utrechtse gemeentelijke organisatie tegenaan loopt bij de uitvoering van de wijkaanpak, niet uniek zijn in Nederland.

Het bureau Leeuwendaal heeft onderzoek gedaan naar wijkaanpak in diverse gemeenten. De resultaten van dit onderzoek zijn in 2003 gepubliceerd met het rapport 'Wijkaanpak in gemeenten'. In dit rapport komt naar voren dat de wijkaanpak potentieel heeft, maar dat deze in veel gemeenten nog lang niet altijd soepel verloopt. Er wordt onder andere gesteld dat de wijkaanpak een relatief jong concept is, dat in de praktijk verder ontwikkeld moet worden. Aansluitend wordt gezegd dat de min of meer continue ontwikkeling van de wijkaanpak juist een kracht kan zijn, en dat hierdoor voorkomen kan worden dat de wijkaanpak verwordt tot een verzameling steriele regels en strak omliggende procedures. De wijkaanpak wordt in dit rapport gekarakteriseerd als een manier van werken die 'dwars door de organisatie heen fietst' en kan ontbureaucratiseren. Hierbij wordt benadrukt dat conflicten met gevestigde belangen binnen de gemeente onontkoombaar zijn.

1.3 Uitvoering van taken door wijkraden en raadscommissies voor de wijken

Doelstelling 1

Eind 2003 hebben alle wijkraden gefunctioneerd conform de manier van werken bij de wijkprogrammering die omschreven is in de spelregels.

Doelstelling deels gehaald

De wijkraden hebben zich in hun acties sterk laten leiden door de gemeentelijke cyclus en de door de gemeente vastgelegde taken en bevoegdheden. In dit opzicht is deze doelstelling gehaald. Hierbij moet echter opgemerkt worden dat de wijkraden van mening zijn dat ze zich té sterk hebben laten leiden door wat voorgeschreven was door de gemeente. De meeste wijkraden onderkennen de relevantie van de 'verplichte onderdelen van de wijkaanpak' (zoals wijkprogramma, wijkvisie en wijkraadpleging), maar benadrukken dat ze in de toekomst meer ruimte willen voor onderwerpen die ze zélf belangrijk vinden.

Doelstelling 2

In alle wijken is in 2003 een wijkprogramma vastgesteld waarbij gebruik is gemaakt van de resultaten van de wijkraadpleging en is het advies van de wijkraden over het ontwerp-wijkprogramma betrokken bij de opstelling van het wijkprogramma.

Doelstelling deels gehaald

Op het moment van schrijven zijn de wijkprogramma's voor 2004 nog niet door het gemeentebestuur vastgesteld. Voor de wijkprogrammering was het de bedoeling dat er gebruik werd gemaakt van de wijkvisie en dat de wijkraad met gebruikmaking van deze wijkvisie een advies kon uitbrengen. Vastgestelde wijkvisies waren op het moment dat de wijkraden moesten adviseren alleen nog

niet voorhanden. Er is toen besloten om de wijkgerichte inbreng anders vorm te geven. De wijkraden zijn hierover geconsulteerd en hebben geadviseerd. In de meeste wijkprogramma's is aangegeven dat de wijkraad input heeft geleverd voor het wijkprogramma. Met uitzondering van het wijkprogramma voor Overvecht, wordt die invloed echter nergens concreet gemaakt. Tevens is het niet duidelijk in hoeverre de resultaten van de wijkraadplegingen zijn gebruikt bij de opstelling van de wijkprogramma's.

Doelstelling 3

Alle wijkraden hebben in 2003 advies uitgebracht over de criteria voor de besteding van het leefbaarheidbudget

Doelstelling niet gehaald

Niet alle wijkraden hebben in 2003 advies uitgebracht over de criteria voor de besteding van het leefbaarheidbudget. Vijf wijkraden zijn gevraagd hier een advies over uit te brengen; vier van deze wijkraden hebben dit inmiddels gedaan. Een andere wijkraad is niet gevraagd te adviseren, maar heeft wel ingestemd met de criteria tijdens een vergadering van de wijkraad.

Doelstelling 4

Alle wijkraden hebben minimaal twee keer per jaar -gevraagd en/ of ongevraagd- advies uitgebracht aan het college.

Doelstelling gehaald

Dit doel is voor 2003 behaald. Vaak hebben wijkraden meer dan twee adviezen uitgebracht. In de periode van 1 november 2002 tot en met 1 september 2003 zijn door alle wijkraden tezamen 92 adviezen uitgebracht.

Doelstelling 5

Elke raadscommissie voor de wijk heeft in 2003 minimaal één werkbezoek gebracht aan de wijk waarbij het oor te luister is gelegd bij de wijkbewoners en heeft minimaal twee openbare vergaderingen gehouden, waarvan één over het wijkprogramma.

Doelstelling deels gehaald

In veel wijken heeft de raadscommissie voor de wijk één of meerdere werkbezoeken gebracht. Tevens zijn in elke wijk één of meer openbare vergaderingen geweest, maar niet over het wijkprogramma. Dit laatste wordt verklaard door het feit dat de definitieve wijkprogramma's op moment van schrijven nog niet af zijn.

1.4 Mening van de wijkraadleden

De weergave van meningen van de wijkraadleden is grotendeels gebaseerd op het onderzoek dat het Verwey-Jonker Instituut heeft uitgevoerd naar de wijkraden. We kunnen hierbij niet altijd precies bepalen of een bepaalde opvatting of mening leeft bij tweederde van de wijkraadsleden. Niet alle wijkraadsleden zijn namelijk individueel bij het onderzoek betrokken. Meestal hebben enkele vertegenwoordigers van een wijkraad actief geparticipeerd in het onderzoek. Wanneer er gesproken wordt over 'de wijkraad', gaan we er dan ook vanuit dat dit voor de overgrote meerderheid van die wijkraadleden geldt. We zullen over het algemeen uitspraken doen over 'de wijkraden' en niet zozeer over 'de wijkraadleden'.

Doelstelling 6

In elke wijkraad vindt tweederde van de leden in 2003 dat:

Doelstelling 6a

de wijkraad heeft gedaan wat afgesproken is, namelijk de afgesproken activiteiten met betrekking tot het wijkprogramma en het leefbaarheidsbudget en datgene wat de wijkraad geregeld heeft in het huishoudelijk reglement,

Doelstelling deels gehaald

De afgesproken activiteiten over het wijkprogramma zijn door alle wijkraden nagekomen; de afspraken over het leefbaarheidsbudget echter niet (zie eerder). Alle wijkraden hebben een huishoudelijk reglement dat een rol speelt bij het functioneren van de wijkraad. Wijkraad West geeft aan in het najaar van 2003 toe te zijn aan de herziening van haar reglement en bij Leidsche Rijn heeft het reglement nauwelijks een rol gespeeld. Hoe groot de rol van het huishoudelijk reglement bij de andere wijkraden is, kunnen we op basis van de onderzoeksuitkomsten niet zeggen.

Doelstelling 6b

men tevreden is over de onderwerpen die aan de orde komen in de wijkraad en dat de wijkraadleden voldoende invloed op de agenda hebben,

Doelstelling grotendeels niet gehaald

Uit het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut blijkt dat tegen het einde van de proefperiode de wijkraden ambivalent zijn in hun mening in hoeverre ze de eigen agenda kunnen bepalen. De meeste wijkraden vinden dat hun agenda (te) sterk bepaald wordt door onderwerpen die vanuit de gemeente worden aangedragen. Om enige invloed uit te kunnen oefenen zijn wijkraden volgens eigen zeggen gehouden aan het produceren van adviezen op de door de gemeente bepaalde tijden. Hierdoor komen de wijkraden niet (altijd) toe aan het bespreken van andere onderwerpen die ze zelf ook belangrijk vinden. In de toekomst willen de wijkraden meer ruimte voor onderwerpen die ze zelf van belang vinden.

Doelstelling 6c

de taken en bevoegdheden van de wijkraad afdoende zijn vastgelegd in de spelregels,

Doelstelling grotendeels niet gehaald

Bij de start van de wijkraden zijn de spelregels volgens de verschillende wijkraadleden richtinggevend geweest en hebben ze als kader gefungeerd. Na verloop van tijd is dit echter enigszins verwaterd. Veel wijkraden zijn van mening dat de spelregels het functioneren van de wijkraden té veel vastleggen en te veel 'een blok aan het been' zijn. Dit heeft ertoe geleid dat sommige wijkraden wat flexibeler met de spelregels omgaan. Ook benadrukken enkele wijkraden dat anderen, zoals het college, zich niet altijd aan de spelregels houden.

Doelstelling 6d

de wijkraadleden voldoende ondersteuning krijgen bij de uitoefening van hun taken,

Doelstelling deels gehaald

Over het algemeen zijn de wijkraden tevreden over de ondersteuning die zij ontvangen. Over de algehele ondersteuning door de wijkbureaus wordt door wijkraden aangegeven dat die ondersteuning varieert, zowel inhoudelijk en procesmatig als facilitair. Verder benadrukken de wijkraden dat

ze veelal te laat informatie aangeleverd krijgen waar ze vervolgens advies over moeten uitbrengen. Tevens benoemen zij dat meer secretariële en PR ondersteuning gewenst is. De ondersteuning door de wijkbureaus en Bestuursinformatie ten tijde van de wijkraadplegingen, beoordelen de wijkraden overwegend positief.

Doelstelling 6e

de wijkraden voldoende zijn betrokken bij de totstandkoming van het wijkprogramma, zowel wat betreft agendering als wat betreft advisering,

Doelstelling deels gehaald

Elke wijkraad heeft geadviseerd over het wijkprogramma 2004 en vrijwel allemaal zijn zij ermee akkoord gegaan. Sommige wijkraden merken echter wel op dat zij met betrekking tot de agendering pas laat om advies zijn gevraagd. Bovendien wordt in de meeste wijkprogramma's weliswaar aangegeven dat de wijkraad input heeft geleverd, maar over de daadwerkelijke invloed wordt nergens (met uitzondering van Overvecht) concreet melding gemaakt.

Doelstelling 6f

bij de totstandkoming van het wijkprogramma voldoende rekening is gehouden met de resultaten van de wijkraadpleging,

Doelstelling grotendeels niet gehaald

Vrijwel alle wijkraden hebben een wijkraadpleging gehouden. Veel wijkraden vragen zich echter wel af in hoeverre de uitkomsten van de wijkraadplegingen vertaald worden in nieuw beleid. Deze twijfel lijkt terecht, aangezien in de wijkprogramma's niet duidelijk wordt in hoeverre rekening is gehouden met de resultaten van de wijkraadplegingen; slechts in één wijkprogramma staat bij drie projecten vermeld dat zij aansluiten op de uitkomsten van een wijkraadpleging. Verder komt in het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut naar voren dat niet alle wijkraden tevreden zijn over de verwerking van de resultaten van de wijkraadpleging.

Doelstelling 6g

voldoende adviezen van de wijkraad door het college zijn opgevolgd,

Doelstelling niet gehaald

De wijkraden geven aan ontevreden te zijn over de afhandeling van de door hen uitgebrachte adviezen. Deze ontevredenheid heeft betrekking op het niet of niet tijdig reageren door de gemeente op uitgebrachte adviezen of het zonder nadere argumentatie naast zich neer leggen van adviezen. Bij een aantal wijkraadleden roept dit de vraag op of de gemeente (zowel het bestuur als de diensten) de wijkraad wel serieus neemt. De ontevredenheid over de verwerking van adviezen heeft vooral betrekking op de verwerking van ongevraagde adviezen. De wijkraadleden klagen dat ze vaak geen ontvangstbevestiging krijgen, laat staan een bevredigende reactie op hun advies. De door de wijkraden geuite onvrede heeft er toe geleid dat er in mei 2003 een procedure is vastgesteld hoe er met ongevraagde adviezen moet worden omgegaan. Ten tijde van dit onderzoek was deze procedure nog te kort in gebruik om te kunnen bepalen of dit de onvrede omtrent de verwerking van ongevraagde adviezen heeft verholpen.

Doelstelling 6h

bij adviezen die door het college niet zijn opgevolgd, het college de afwijzing afdoende heeft gemotiveerd,

Doelstelling niet gehaald

Wijkraden hebben in het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut aangegeven, dat zij over de motivatie van het college bij een afwijzing niet altijd tevreden zijn. Dit gold onder andere voor de brief van de wethouder als reactie op de inbreng van de wijkraden op de Voorjaarsnota 2003. Deze reactie was te algemeen en niet toegespitst op de specifieke wijken en wijkraden. Zie ook de opmerkingen bij doelstelling 6g.

Doelstelling 6i

de rolverdeling tussen wijkraad, wijkmanagementoverleg (WMO), wijkwethouder en raadscommissie voor de wijk helder is en de samenwerking goed verloopt.

Doelstelling niet gehaald

Er is op een aantal terreinen nog onduidelijkheid over rollen van de verschillende organen. Zo merken de wijkraden op dat de afstemming van de wijkraad met andere (bestuurlijke) onderdelen binnen de wijkaanpak, zoals de wijkwethouder en de raadscommissie voor de wijk, nog beter moet. Ook benoemen de meeste wijkraden dat de rol van de raadscommissies voor de wijk onvoldoende ingevuld of onduidelijk is. Met betrekking tot de wijkwethouder geven de wijkraden aan dat zijn/haar rollen en verantwoordelijkheden niet of onvoldoende zijn vastgelegd. Dit willen ze in de toekomst graag verduidelijkt zien. Ook zijn enkele wijkraden van mening dat ze (te) weinig contact hebben met 'hun' wijkwethouder.

1.5 Wijkaanpak en de gemeentelijke organisatie

Doelstelling 7

'De Wijkaanpak in Uitvoering' is medio 2003 in de werkprocessen van de Dienst Wijken en de vakdiensten opgenomen:

Doelstelling 7a

de wijkmanagers respectievelijk Dienst Wijken en de vakdiensten die deelnemen aan het WMO, voeren de wijkprogrammering uit conform de spelregels van de wijkaanpak,

Doelstelling deels gehaald

Zoals in de spelregels is vastgelegd, hebben alle wijkmanagers de wijkraden gevraagd te adviseren over het wijkprogramma. In sommige gevallen is, bijvoorbeeld vanwege de tijdsdruk (korte reactie-termijnen) afgeweken van de voorgeschreven procedure rond het wijkprogramma. Op moment van schrijven is de procedure rondom de wijkprogrammering 2004 nog niet geheel afgerond. Hierdoor kunnen we voor een deel nog niet bepalen of de wijkprogrammering conform de spelregels van de wijkaanpak is uitgevoerd.

Doelstelling 7b

de wijkprogramma's zijn zichtbaar opgenomen in de Jaarplannen Bedrijfsmiddelen van de vakdiensten.

Doelstelling niet gehaald

De wijkprogramma's zijn niet zichtbaar opgenomen in de Jaarplannen Bedrijfsmiddelen.

Doelstelling 8

In het wijkprogramma 2003 is aanwijsbaar sprake van een grotere invloed van de wijken op de activiteiten van de gemeente dan in het wijkprogramma 2002:

de inbreng van de wijkraad heeft geleid tot meer financiële middelen en/ of tot meer invloed op de activiteiten van de gemeente binnen gelijk gebleven budgetten voor de wijkprogramma's 2003 in verhouding tot de wijkprogramma's 2002.

Doelstelling niet gehaald

De inbreng van de wijkraad heeft niet geleid tot meer financiële middelen. Verder hebben vrijwel alle wijkraden, vanwege de verlate start, meestal niet geadviseerd over het wijkprogramma 2003. Hieruit concluderen we dat de inbreng van de wijkraden niet of nauwelijks van invloed is geweest op de wijkprogramma's van 2003. Wel heeft elke wijkraad geadviseerd over het wijkprogramma 2004. In de meeste programma's van 2004 is vervolgens aangegeven dat de wijkraad hiervoor input heeft geleverd. De daadwerkelijke invloed wordt echter nergens (met uitzondering van Overvecht) concreet vermeld in projecten of budgetten.

1.6 Opinievorming burgers

Onduidelijk of doelstellingen zijn gehaald

Het was de bedoeling dat begin 2002 alle tien Utrechtse wijken een wijkraad zouden hebben. Echter, door diverse omstandigheden was dit met de installatie van wijkraad Zuidwest pas in oktober 2002 het geval. De proefperiode is hiermee voor de wijkraden flink bekort. Deze ontwikkelingen hebben ons genoodzaakt het oorspronkelijke onderzoeksprogramma aan te passen. Eén van de belangrijkste wijzigingen is dat er vanwege deze vertraging van de wijkraden vooralsnog geen burgerpeiling is gehouden. Daarom kunnen we geen uitspraken doen over de opinievorming van burgers. Volledigheidshalve geven we hieronder de betreffende doelstellingen weer.

Doelstelling 9

Eenderde van de inwoners van de wijk is op de hoogte van het bestaan van de wijkraad.

Doelstelling 10

De meerderheid van deze inwoners:

Doelstelling 10a

weet wat de wijkraad doet,

Doelstelling 10b

vindt dat de wijkraad zich met de juiste thema's en problemen bezighoudt,

Doelstelling 10c

vindt dat de uitkomsten van de wijkraadpleging goed in de wijkprogramma's zijn verwerkt,

Doelstelling 10d

vindt dat hun betrokkenheid bij keuzen die voor hun wijk worden gemaakt door de instelling van de wijkraad is verhoogd,

Doelstelling 10e

is bekend met de resultaten van het wijkprogramma en vindt dat zij geleid hebben tot een zichtbare verbetering in de wijk,

Doelstelling 10f

vindt dat de wijkraad de afstand tussen burgers en bestuur heeft verkleind.

Doelstelling 11

Eenderde van de inwoners van de wijk weet wie hun wijkwethouder is.

Doelstelling 12

Een meerderheid van deze inwoners:

Doelstelling 12a

weet wat de rol van de wijkwethouder is en wat hij/ zij doet,

Doelstelling 12b

vindt dat de wijkwethouder het bestuur dichterbij de wijk brengt,

Doelstelling 12c

vindt dat de wijkwethouder voldoende invloed heeft op wat er in hun wijk gebeurt,

Doelstelling 12d

is van oordeel dat zij bij de wijkwethouder terecht kunnen met problemen en vragen.

Doelstelling 13

Van de wijkbewoners die een wijkspreekuur hebben bezocht, is tweederde tevreden met de afhandeling van de vraag of het probleem dat ze aan de orde hebben gesteld.

1.7 Vervolgonderzoek

Vervolgonderzoek nodig om uitspraken te kunnen doen over effecten wijkaanpak

Voor 2003 was gepland dat er begonnen kon worden met het onderzoeken van de inhoudelijke resultaten van de wijkaanpak, de effecten in de praktijk en de meningsvorming van burgers hierover. Door de vertraagde start van de wijkraden, is de uiteindelijke experimentperiode met de wijkaanpak veel korter geweest dan voorzien. Hierdoor kan nog weinig gezegd worden over de effecten van de wijkaanpak. Ook over de meningsvorming van burgers is nog niets te zeggen. Omdat de start van de wijkraden is verlaat, zijn de daadwerkelijke resultaten van de wijkaanpak vooralsnog niet te meten onder burgers. De geplande burgerpeiling van 2003 is daarom, mede in overleg met de verantwoordelijk wethouder, niet uitgevoerd.

Waar we wel iets over kunnen zeggen, en dat in onderliggend rapport dan ook gedaan hebben, zijn de werkprocessen en de resultaten van de wijkaanpak tot nu toe. Tussen de periode van opstarten van de wijkraden eind 2002 en het onderzoek van najaar 2003 zit volgens ons echter te weinig tijd om van een eindevaluatie te kunnen spreken. Zowel het Verwey-Jonker Instituut als Bestuursinformatie zien onderliggend onderzoek dan ook meer als een (tweede) tussenevaluatie dan als een eindevaluatie. Willen we iets kunnen zeggen over de effecten van de wijkaanpak, dan

zal nader onderzoek nodig zijn. Dit onderzoek zou plaats kunnen vinden in de tweede helft van 2005 (einde van de huidige collegeperiode). De uitkomsten van het onderzoek van 2003 kunnen hierbij als input dienen.

2 Wijkraad

-
- Het functioneren van de wijkraden voldoet over het algemeen nog niet aan de verwachtingen die wijkraadleden aanvankelijk hadden. Er is volgens veel wijkraadleden nog (te) weinig bereikt. Dit heeft mede te maken met het feit dat veel wijkraden zich 'meegezogen' voelen in de gemeentelijke beleidscyclus, waardoor weinig ruimte is voor zaken die zij zelf belangrijk vinden. Enkele wijkraden willen bovendien meer bevoegdheden, bijvoorbeeld ten aanzien van budgetten.
 - De meeste wijkraden zijn van mening dat nog te weinig nieuwe netwerken zijn aangeboord. Bovendien heerst er onder vrijwel alle wijkraadleden ontevredenheid over de bekendheid van de wijkraad in de wijk.
 - Een aantal wijkraadleden heeft moeite met de rol die de wijkraad speelt naast de 'reguliere' bewonersorganisaties en overige belangengroepen.
 - De wijkraden zijn vooralsnog zeer actief geweest. Zij hebben in totaal 92 adviezen uitgebracht. Iedere wijkraad heeft één of meerdere gevraagde en ongevraagde adviezen uitgebracht. De gemiddelde doorlooptijd van een advies is gemiddeld 13 weken (inclusief vakanties en recessen).
 - Over het algemeen willen de wijkraden hun activiteiten voorzetten. Hieraan verbinden zij echter wel een aantal voorwaarden. Zo wensen de wijkraden meer vrijheid ten opzichte van de begrotingscyclus. Tevens dient de gemeente volgens hen meer wijkgericht te gaan werken. Bovendien wensen wijkraden eerder betrokken te worden bij het maken van beleid.
-

2.1 Inleiding

Vanaf oktober 2002 hebben alle Utrechtse wijken een wijkraad. De wijkraad is een onafhankelijk en zelfstandig adviesorgaan. De wijkraad wordt gevormd door betrokken en actieve mensen die wonen of werken in de wijk. Wijkraadleden worden niet gekozen, maar worden benoemd door de wijkwethouder. Een belangrijke taak van de wijkraad is het gevraagd en ongevraagd adviseren van het college van burgemeester en wethouders. De wijkraden wordt een sleutelrol toegedicht in het versterken van de betrokkenheid van bewoners bij hun wijk en bij het beleid. De kern van deze benadering bestaat uit het vergroten van de invloed van burgers en andere actoren op wijkniveau, het verbeteren van de zichtbaarheid en aanspreekbaarheid van het college en ambtelijke diensten en het bereiken van concrete resultaten.

In de tussenrapportage over de wijkaanpak werd met betrekking tot de wijkraden vooral ingegaan op de verwachtingen van wijkraadleden, bestuurders en ambtenaren. Dit werd mede ingegeven door het feit dat de wijkraden later van start zijn gegaan dan gepland. Oorspronkelijk hadden de wijkraden begin 2002 van start moeten gaan. Wegens diverse omstandigheden is dit echter niet gelukt: pas in oktober 2002 hadden alle wijken een wijkraad. In de tussenrapportage over de wijkaanpak konden daarom nog weinig resultaten worden gemeld. Nu kan, ondanks de kortere periode waarin de wijkraden actief zijn dan oorspronkelijk gepland, wel meer worden gezegd over het concrete functioneren van de wijkraden. In dit hoofdstuk gaan we achtereenvolgens in op de samenstelling, het verloop en de afspiegeling van de wijkraden, de organisatie en werkwijze, de

doelstellingen en verwachtingen, de taken en bevoegdheden, de plaats en invloed binnen de wijkaanpak en, tenslotte, de visie die wijkraadleden hebben op de toekomst.

De in dit hoofdstuk gepresenteerde bevindingen zijn hoofdzakelijk gebaseerd op het onderzoek dat het Verwey-Jonker Instituut heeft uitgevoerd naar de wijkraden.

2.2 Samenstelling, verloop en afspiegeling

Kleinste wijkraad bestaat uit 10 leden, de grootste uit 25 leden

Volgens de spelregels moet een wijkraad uit minimaal 9 en maximaal 25 leden bestaan. Alle wijkraden voldoen aan dit criterium. De kleinste wijkraad (Leidsche Rijn) bestaat uit 10 leden, de grootste (West) telt het maximum van 25 leden.

Allochtone bevolkingsgroepen in wijkraden ondervertegenwoordigd

Wanneer we kijken naar de samenstelling van de wijkraden, dan blijkt dat de allochtone bevolkingsgroepen duidelijk ondervertegenwoordigd zijn. Uitzonderingen hierop vormen de wijkraden van Noordwest met zes leden van allochtone herkomst en Overvecht met acht allochtone leden. De verdeling man/ vrouw is in drie wijkraden nagenoeg gelijk (West, Zuidwest en Noordwest). Andere wijkraden kennen een meer ongelijke verdeling tussen mannen en vrouwen. In die gevallen zijn de mannen stevast in de meerderheid. In vijf wijken bestaat eenderde van de wijkraad uit vrouwen. In twee wijken is dit minder dan een kwart. De leeftijd van de wijkraadleden varieert tussen 16 en 80 jaar. Jongeren zijn echter het minst vertegenwoordigd. Verhoudingsgewijs zijn de meeste leden tussen 35 en 55 jaar oud. De spreiding over de verschillende buurten van de wijk is een belangrijk punt van aandacht geweest bij de start en dit is in de meeste gevallen gelukt. Waar dat nog niet het geval is, wordt deze omissie onderkend en zijn of worden pogingen in het werk gesteld om de plekken die momenteel open staan, op te vullen.

Hoewel zowel wonen als werken in de wijk criteria zijn voor deelname aan de wijkraad, blijken de wijkraden toch met name bewonersorganisaties te zijn. Een enkele uitzondering daargelaten zijn werknemers in de wijk geen lid van de wijkraad. Bovendien varieert de verdeling binnen de wijkraden van mensen die al dan niet eerder veel contact hadden met de gemeente over hun wijk. In West en Zuid bestaat de wijkraad uit veel mensen die nog niet eerder contact hadden met de gemeente. In Zuidwest, Noordoost en Leidsche Rijn is de verdeling ongeveer gelijk. In de overige wijken zijn de wijkraadleden die al eerder contact hadden met de gemeente duidelijk in de meerderheid (driekwart van de leden of meer).

De leden zitten over het algemeen op persoonlijke titel in de wijkraad. Van formele deelname namens bestaande bewonersorganisaties is geen sprake. Wel onderhoudt een aantal leden van de wijkraden direct contacten met buurtcomités, bewonersoverleggen, beheergroepen of bewonerscommissies. Dit is bijvoorbeeld bij wijkraad Binnenstad duidelijk het geval. Sommige leden zijn gevraagd voor de wijkraad vanuit hun hoedanigheid als bewonersvertegenwoordiger, hoewel ook zij op persoonlijke titel in de wijkraad zitten en dit laatste ook zelf benadrukken.

Aantal vertrekkende leden varieert van één tot negen

Sinds de start hebben alle wijkraden te maken gekregen met verloop van leden. Het betreft op één geval na alleen 'gewone' leden. Wegens gezondheidsredenen heeft een voorzitter zijn taak neer moeten leggen. Het aantal vertrekkende wijkraadleden varieert van één in Leidsche Rijn tot negen

in Zuid. De percentages variëren van 10 procent tot 47 procent. De redenen voor vertrek zijn in 16 (van de 43) gevallen bekend: verhuizing uit de wijk (vier keer), drukke werkzaamheden (drie keer), benodigde tijdsbesteding (twee keer), andere zienswijze, niet passen in de groep, persoonlijke omstandigheden, gezondheidsredenen, te weinig resultaat en ervaren belangenverstremming (lid welzijnsorganisatie). De vereiste tijdsbesteding versus het bereikte resultaat is een reden die voor meerdere vertrekkende wijkraadleden doorslaggevend is geweest. Deze wijkraadleden waren van mening dat de inzet niet opwoog tegen de resultaten. Sommige wijkraadleden zijn 'gewoon verdwenen' en hebben zich niet expliciet afgemeld, laat staan hun reden voor vertrek kenbaar maakt.

De vervanging van de vertrekkende leden is in West, Noordoost, Binnenstad en Leidsche Rijn gelukt. Andere wijkraden hebben vacatures. Het werven van nieuwe leden verloopt vaak moeizaam. Opvallend is het afhaken van allochtone leden. In Zuidwest hebben bijvoorbeeld vijf van de oorspronkelijke acht allochtone leden hun deelname stopgezet.

Helft wijkraden geeft aan dat afspiegeling van de wijk in wijkraad slechter is geworden

Van alle wijkraden merkt de helft op dat de afspiegeling van de wijk in de wijkraad sinds de instelling slechter is geworden. Vooral het afhaken van jongeren en allochtonen baart een aantal wijkraden zorgen. Eén van de redenen die daarvoor genoemd wordt, is dat de leesbaarheid van de ambtelijke stukken te wensen overlaat. Zij zijn vaak te moeilijk en te abstract. Het gebruikte jargon en de ambtelijke benadering van problemen spreekt deze mensen niet aan.

Wijkraden erkennen vaak dat nieuwe leden nodig zijn. De afspiegeling van de wijk in de wijkraad vinden zij op zich belangrijk. Tegelijkertijd wordt dit streven door sommige wijkraden wel gerelativeerd. Zo zegt wijkraad West bijvoorbeeld: "Je moet blij zijn met iedereen die zich voor de wijkraad wil inzetten." Wijkraad Oost voegt daaraan toe:

"Overigens merken we op dat een wijkraad een vergaderorgaan is. Zoiets is niet voor alle bewoners aantrekkelijk. Hierdoor zijn leden van de wijkraad automatisch wel enigszins van een bepaalde 'soort'."

Legitimiteit voor wijkraden belangrijker dan representativiteit

Over het niet gekozen zijn van wijkraadleden heerst overwegend tevredenheid. Het niet gekozen zijn heeft wel consequenties voor taken en bevoegdheden die wijkraden op zich willen nemen of aan wijkraden (zouden moeten) worden toegekend. Legitimiteit lijkt daarmee belangrijker te zijn dan de representativiteit. De legitimiteit hoeft volgens de wijkraden niet zozeer gevonden te worden in een precieze afspiegeling van de bevolking, maar wel in het vermogen van de leden om diverse meningen in te brengen. Een andere legitimatie die wordt genoemd is het houden van een wijkraadpleging.

Aantal raadsleden zet vraagtekens bij legitimiteit wijkraden

Sommige raadsleden geven aan dat zij een probleem hebben met de legitimiteit van de wijkraden. De meeste van deze raadsleden hebben bezwaar tegen het feit dat de leden van de wijkraden niet verkozen zijn, maar benoemd door de wijkwethouders. Wijkraadleden vertegenwoordigen volgens hen niet de wijk, maar zitten vooral in de wijkraad om het eigen belang of om andere deelbelangen. Daarnaast heeft een enkel raadslid kritiek op de representativiteit van sommige wijkraden. Het gaat dan vooral om de wijze waarop (sommige) wijkraden zijn samengesteld.

Meeste wijkraden van mening dat nog te weinig nieuwe netwerken zijn aangeboord

Of het gelukt is om nieuwe netwerken in de wijk aan te boren lopen de meningen van de wijkraden uiteen. Dit is wel één van de doelen die het gemeentebestuur voor ogen heeft met de instelling van de wijkraden. Een klein aantal wijkraden is van mening dat dit gelukt is, onder meer doordat veel leden van de wijkraad niet afkomstig zijn uit de reeds actieve bewonersgroepen. De meeste wijkraden zijn echter van mening dat via de wijkraden nog te weinig nieuwe netwerken worden aangeboord. Er is volgens hen meer tijd nodig om deze contacten uit te bouwen. De wijkraad Zuid heeft de wijkraadpleging hiertoe ingezet en ziet dit als een stap in deze richting. Wijkraad Noordoost is van mening dat de instelling van de wijkraden ertoe heeft geleid dat de gemeente juist met minder mensen in contact treedt. De wijkraad zegt hierover:

"Door wijkraden in te stellen, worden bestaande buurtcomités gepasseerd. De gemeente communiceert vooral en vrijwel uitsluitend met de wijkraden. Dit wordt als een doorn in het oog ervaren door de bestaande buurtcomités en belanghebbenden. De animo voor deelname aan buurtcomités loopt terug sinds de oprichting van de wijkraad en dat is desastreus voor de wijk."

Ontevredenheid onder meeste wijkraden over bekendheid in de wijk

In de beginfase van de proefperiode waren de wijkraden weinig optimistisch over hun bekendheid onder bewoners. Volgens de wijkraden is de communicatie in 2003 wel verbeterd. Deze communicatie heeft plaatsgevonden via wijkbladen, internet en persoonlijke contacten. Ook de wijkraadpleging heeft in sommige gevallen bijgedragen aan een grotere bekendheid. Slechts één wijkraad vindt dat ze voldoende bekend is in de wijk. Het betreft hier de wijkraad Vleuten-De Meern. Anderen zijn van mening dat de bekendheid weliswaar vergroot is, maar nog lang niet voldoende. Wijkraden zijn volgens hen vaak nog onvoldoende een aanspreekpunt voor bewoners in de wijk. Daarbij wordt wel opgemerkt dat het wijkbureau een betere bekendheid geniet onder bewoners. Via die weg kunnen bewoners dan ook in contact worden gebracht met de wijkraad. De wijkraden staan over het algemeen erg open voor wat er vanuit de wijk wordt aangedragen en proberen dit zo goed mogelijk op te pakken. Daarbij waken zij er wel voor om zich niet door bewonersgroepen 'voor het karretje te laten spannen'.

Omgekeerd zijn diverse wijkraden ook kritisch naar zichzelf geweest als het gaat om de kennis en bekendheid die zij zélf hebben met de wijk. Ook hier is aandacht aan besteed. Een optimale bekendheid in en van de wijk wordt als belangrijk beschouwd voor een goede positie van de wijkraad in het overleg met de gemeente.

Positie van wijkraad ten opzichte van bewonersorganisaties voor sommigen moeilijk

Aansluitend op het voorgaande speelt voor sommige wijkraden nog steeds de vraag hoe zij zich moeten of kunnen verhouden tot bestaande vormen van bewonersorganisaties, zoals buurtcomités. Voor wijkraden is het zoeken naar de positie die ze kunnen of willen innemen ten opzichte van andere bewonersgroepen die ook contacten hebben met de gemeente. Sommige wijkraadleden hebben het gevoel dat de toegevoegde waarde van de wijkraad soms onduidelijk blijft, omdat er allerlei andere bewonersgroepen bestaan die al langere tijd contact hebben met het wijkbureau of met gemeentelijke diensten. Een aantal wijkraden geeft wel aan dat de contacten die zij hebben met andere bewonersgroepen erg belangrijk zijn. Veel wijkraden hebben dan ook concrete plannen om bestaande contacten te verbeteren en nieuwe contacten te leggen. Zij worstelen vaak wel met de positie die zij als wijkraad moeten innemen in het contact dat bewonersgroepen hebben met de gemeente. Zo vraagt wijkraad West zich bijvoorbeeld af of je daar als wijkraad wel tussen moet gaan zitten. Vooral wijkraad Noordoost is hier erg duidelijk in:

"Het is ons inziens niet de bedoeling dat wij de communicatie tussen gemeente en bewoners gaan overnemen. Het is juist zo belangrijk dat de gemeente rechtstreeks met buurtcomités en bewoners blijft communiceren."

Of de wijkraden voor zichzelf een rol zien weggelegd in het verstevigen van de onderlinge relaties in wijk of buurt lopen de meningen uiteen. In praktijk blijkt deze rol in ieder geval niet erg ontwikkeld. Sommige wijkraden geven echter aan dat het ook geen hoofddoel zou moeten zijn. Impliciet zou het werk van de wijkraad volgens hen dit effect wel kunnen hebben, maar hierbij wordt tevens gesteld dat de politiek hierin haar eigen verantwoordelijkheid heeft. Andere wijkraden zeggen in theorie wel een dergelijke rol voor de wijkraad te zien weggelegd, maar verwachten dat het in de praktijk moeilijk zal zijn om hieraan invulling te geven. Enerzijds vanwege de tijdsinspanning die het vergt, anderzijds vanwege het ontbreken van een duidelijke profilering van de wijkraden.

2.3 Organisatie en werkwijze

Werkwijze van wijkraden varieert

De werkwijze van de wijkraden verschilt. Sommige wijkraden werken met thematische werkgroepen (zoals in Noordwest en Overvecht) of met kamers (Vleuten-De Meern). Een kamer behandelt onderwerpen die verband houden met een bepaalde gemeentelijke dienst. Een werkgroep is binnen de kaders van een bepaald thema ten aanzien van de gemeentelijke diensten op een meer integrale manier bezig. Ook wordt er veel plenair gewerkt. Het uitkristalliseren van een werkbare, op de mogelijkheden en behoeften van de leden afgestemde werkwijze heeft over het algemeen veel tijd in beslag genomen. Het feit dat wijkraden zelf hun werkwijze kunnen kiezen, wordt door de meeste wijkraden gewaardeerd. De vrijheid om een eigen werkwijze te ontwikkelen, is door sommigen echter ook als een last ervaren. Zo is bijvoorbeeld wijkraad Overvecht van mening dat wel erg veel energie gaat zitten in 'het uitvinden van het eigen wiel'. Vooral praktische en organisatorische zaken, zoals het opstellen van een begroting, zouden volgens een aantal wijkraden beter gestandaardiseerd kunnen worden.

Urenbelasting wijkraadleden stevig

De deelname aan een wijkraad vergt een behoorlijke inzet. Alhoewel de inzet van leden natuurlijk wisselend is, is een gemiddeld wijkraadlid volgens de wijkraad West gemiddeld vier uur per week kwijt aan onder andere vergaderen, werkgroepoverleg, contacten met het wijkbureau en het bijwonen van een activiteit in de wijk. De bestuursfuncties (voorzitter, secretaris) nemen meer tijd in beslag. Deze urenbelasting wordt door sommigen met name als zwaar ervaren omdat volgens het werk "minder energie teruggeeft dan gewenst."

Ondersteuning wijkbureaus verschilt

De ondersteuning van de wijkraden door de wijkbureaus is enerzijds inhoudelijk en anderzijds facilitair van aard. Ze bieden organisatorische en administratieve ondersteuning, zoals het beschikbaar stellen van vergaderruimte en/ of een notulist en het rondsturen van stukken. Ze voorzien de wijkraden bovendien van informatie en begeleiden hen in hun functioneren. De mate waarin de wijkraden worden ondersteund door het wijkbureau varieert. De wijkraden West, Binnenstad, Overvecht, Zuidwest en Zuid zijn uitgesproken positief over de ondersteuning vanuit het wijkbureau. Anderen, zoals Oost en Leidsche Rijn, krijgen minder ondersteuning dan zij wensen. Geruchten over mogelijke bezuinigingen op de wijkbureaus baren een aantal wijkraden tevens zorgen. Hiervoor is weinig begrip gezien de ambities die het gemeentebestuur heeft met het wijkgerichte werken en de wijkraden.

Informatie volgens sommigen te laat aangeleverd, anderen 'verdrinken' in informatie

De wijkraden ontvangen veel (schriftelijke) informatie. Sommige wijkraden, waaronder Noordwest, Zuid en West, zeggen deze informatie nodig te hebben om zich ergens een mening over te kunnen vormen. Het aanleveren van informatie verloopt volgens deze wijkraden echter nog niet altijd goed, met name vanwege het feit dat ze (nog steeds) te laat informatie krijgen. Plannen die er zijn voor de wijk zijn daarom vaak niet bekend bij de wijkraad. Hierdoor worden wijkraden pas in een veel later stadium verrast en blijken plannen al vergevorderd.

Andere wijkraden voelen zich vooral overstelpt met informatie. In sommige gevallen is hier wel een oplossing voor bedacht. Zo werken de agendacommissie en het wijkbureau in de Binnenstad door middel van een selectie op basis van relevantie. De wijkraden hebben over het algemeen zelf ook veel ideeën over hoe de informatievoorziening verbeterd kan worden:

- Vroegtijdiger een shortlist van onderwerpen toesturen die eraan komen, waar de wijkraad vervolgens op kan anticiperen en eventueel stukken op kan vragen (West);
- Duidelijkheid verschaffen over de status van stukken en aan wie deze worden verstuurd. Wat is het, voor wie is het bestemd, door wie kan erop gereageerd worden, voor wanneer en aan wie? Zo wordt voor de wijkraad duidelijker wat zij met een stuk moeten doen (West);
- Toesturen van samenvattingen in plaats van de dikke rapporten (Oost);
- Het vormen van een soort presidium van leden uit de wijkraden die alle gemeentelijke stukken beoordeelt op relevantie en wenselijkheid om toe te zenden aan de wijkraden (Oost);
- Informatie opstellen in duidelijk begrijpbare taal in plaats van gemeentelijke jargon (Noordoost).

De wijkraden willen als volwaardige gesprekspartner van raad en college worden bediend van informatie. De wijkraad Noordwest zegt in dit kader:

"Wat we nog steeds zien is dat de wijkraden qua communicatie en tijdschema nog steeds niet altijd in de planningsgedachte van de diensten en het bestuur zit."

2.4 Doelstellingen en verwachtingen

Beïnvloeden beleid m.b.t. wonen, veiligheid, verkeer, onderhoud en beheer belangrijke doelstelling

De wijkraden zijn vrijwel unaniem over de doelstelling die zij hebben, namelijk het beïnvloeden van het gemeentelijk beleid op het gebied van wonen, veiligheid, verkeer, onderhoud en beheer. Zij willen daarmee voor de wijk positieve resultaten behalen. Tevens willen zij hierin meer ruimte voor invloed en zeggenschap voor bewoners. Op een meer functioneel niveau wordt het doel van de wijkraad vaak omschreven als het vervullen van een intermediaire rol tussen de wijk en het gemeentebestuur. De wijkraad zou een beter contact kunnen bewerkstelligen tussen de wijk en het gemeentebestuur. Een hiermee samenhangende doelstelling die wordt genoemd, is het realiseren van een werkzame relatie tussen burger en bestuur. Daarbij speelt het verbeteren van de communicatie tussen gemeente en bewoners een belangrijke rol. De relatie tussen deze twee partijen dient transparant te zijn. Bovendien willen burgers hun inbreng herkenbaar en traceerbaar terug zien in het bestuurlijke proces, ook als wensen niet vervuld worden.

Afhandeling uitgebrachte adviezen leidt tot bijstelling verwachtingen

Een belangrijke factor in de ontwikkeling van wijkraden en het wijkgericht werken waar de wijkraden en de gemeentelijke organisatie mee geconfronteerd zijn, is de ontevredenheid van de wijkraden over de afhandeling van de door hen uitgebrachte adviezen. Deze ontevredenheid had betrekking op het niet of niet tijdig reageren door de gemeente op uitgebrachte adviezen of het zonder nadere argumentatie naast zich neer leggen van adviezen (zie ook paragraaf 2.6). Bij een aantal wijkraadleden roept dit de vraag op of de gemeente (zowel het gemeentebestuur als de diensten) de wijkraad wel serieus neemt. Veel wijkraden zijn kritisch over de bekendheid van de wijkraad bij de diensten. Zij vragen zich af in hoeverre zij van de wijkraden op de hoogte zijn, dan wel of het concept wijkraad door deze diensten wel voldoende gedragen wordt. Voor enkele wijkraden zijn deze ervaringen een reden om verwachtingen bij te stellen en zich nu te bezinnen op de rol en positie die zij hebben en daar een eigen visie op te ontwikkelen.

Andere redenen die ertoe hebben geleid dat wijkraden hun verwachtingen hebben bijgesteld, zijn:

- Het is moeilijk om met 25 mensen inhoudelijk en qua werkwijze op één lijn te komen (West);
- Wijkraden vinden dat ze onvoldoende informatie hebben om het ambtelijke proces goed te kunnen volgen en mogelijk mee te innoveren vanuit de ideeën die spelen in de wijkraad (West);
- Het abstractieniveau wordt vrij hoog gevonden. Vooral beginnelingen hebben hier moeite mee (Binnenstad);
- Teveel papier en te complex. Het is meer op ambtelijk stukken (wijkprogramma, wijkvisie) gericht en te weinig op de praktijk (Zuidwest);
- Wijkraden vinden dat ze meer maar vooral ook eerder betrokken moeten worden bij de plannen binnen en over de wijk (Zuidwest, Zuid);
- Teleurstelling over het feit dat de gemeentelijke werkwijze niet ingericht was en is op het wijkgericht werken (Vleuten-De Meern);
- Het kost veel meer tijd en de invloed op het beleid valt tegen. (Oost);
- Teveel bezig geweest met procedures en (nog) te weinig met de inhoud (Overvecht, Noordwest).

Functioneren van de wijkraden voldoet nog niet aan verwachtingen van leden

Alhoewel de wijkraden hun eigen functioneren grotendeels op de rails hebben, vinden de wijkraden over het algemeen dat er nog (te) weinig bereikt is. Zo zegt wijkraad Binnenstad:

"De wijkraad verkeert in een leerproces op weg naar effectief en efficiënt handelen. Voor het gevoel hebben we weinig bereikt. In plaats van serieus ingaan op adviezen wordt vooral uitgelegd waarom iets niet kan."

Wijkraad Zuid zegt in dit kader:

"Wij vinden dat we ons werk goed gedaan hebben. We zijn goed georganiseerd. De effecten zijn gering. Dat moet veranderen, anders verdwijnt de motivatie."

Alhoewel de wijkraden meestal vinden dat ze wel iets bereikt hebben, moet de vraag in hoeverre het functioneren van de wijkraden voldoet aan de verwachtingen van de wijkraden voorsnog negatief beantwoord worden. De wijkraden nemen van de kant van de gemeente echter wel de eerste bewegingen in de goede richting waar. Zo zegt wijkraad Oost de indruk te hebben dat de gemeente begonnen is om de wijkraden serieus te nemen. Andere wijkraden zijn echter nog niet overtuigd. De wijkraad Noordoost stelt bijvoorbeeld dat de gemeente voorsnog weinig met de inbreng van bewoners doet. Het gemeentebestuur spreekt volgens haar met 'mooie woorden', maar laat weinig daadkracht zien.

2.5 Taken en bevoegdheden

Sommige wijkraden van mening dat spelregels teveel vastleggen

De wijkraden zijn niet allemaal even enthousiast over de vastgelegde spelregels van de wijkaanpak. Sommigen zijn van mening dat de spelregels in hun huidige vorm het functioneren te veel vastleggen en de eigen inbreng van de wijkraad in de weg staan. Dit heeft ertoe geleid dat sommige wijkraden wat flexibeler met de spelregels omgaan. Wijkraad Noordwest zegt hierover:

"We hebben ze [de spelregels] op onderdelen aangepast, waardoor we meer ruimte en enthousiasme voor onszelf hebben kunnen bewerkstelligen. Via een door ons ingestelde visiegroep is een nieuwe werkwijze ontstaan. We zijn daardoor meer met onszelf bezig geweest dan wenselijk was. Het effect is wel dat er nu een werkwijze ligt die van de wijkraad is en niet ontstaan is door spelregels."

De wijkraad Noordoost heeft de spelregels vooral als beklemmend ervaren:

"Als je burgers [de wijkraad] mee wilt laten denken en adviseren, maak er dan een onafhankelijk adviesorgaan van en niet aangestuurd door regeltjes en ambtelijke molens."

Een aantal wijkraden (Noordoost, Zuid) merkt bovendien op dat anderen, zoals het college, zich niet altijd aan de spelregels houden. Bij de start zijn de spelregels richtinggevend geweest en hebben zij als kader gefungeerd. Na verloop van tijd is dit echter enigszins verwaterd.

Wijkraden hebben moeite met vastgelegde taken en bevoegdheden

De wijkraden worstelen met hun taken en bevoegdheden. In grote lijnen komt het erop neer dat er taken in overvloed zijn, maar de bevoegdheden beperkt. Hier wordt door één wijkraad over gezegd: "Het is een zee van taken, maar slechts één meter diep." Als de taken op een serieuze wijze ingevuld worden, dan veronderstelt dat volgens wijkraad West dat de wijkraadleden semi-ambtenaren worden. In dit kader hebben veel wijkraden het gevoel dat de gemeentelijke begrotingscyclus wel erg bepalend is geweest voor de taken die de wijkraden krijgen toebedeeld.

Door een aantal wijkraden wordt gesteld dat het verruimen van de bevoegdheden noodzakelijk is om daadwerkelijk invloed uit te kunnen oefenen. Zo merkt wijkraad Noordwest op dat de bevoegdheden van wijkraden verruimd kunnen worden door ze te laten werken met beïnvloedbare 'flexibele' budgetten van de verschillende diensten. Sommige wijkraden zijn echter juist tegen verdergaande bevoegdheden. Zij wijzen daarbij op het feit dat de leden van de wijkraden benoemd zijn en niet verkozen. Wijkraden als Noordoost, Vleuten-De Meern en West geven dan ook aan niets met budgetten te maken te willen hebben.

Agenda wijkraden met name bepaald door 'de gemeente'

Wijkraadleden toonden zich in de opstartfase over het algemeen optimistisch over de mogelijkheid langzaam naar een eigen agenda toe te kunnen groeien. Nu, tegen het einde van de proefperiode, zijn de wijkraden ambivalent in hun mening over in hoeverre ze de eigen agenda kunnen bepalen. De meeste wijkraden vinden dat de agenda sterk bepaald wordt door onderwerpen die vanuit 'de gemeente' aangedragen worden. Om enige invloed te kunnen uitoefenen zijn wijkraden gehouden aan het produceren van adviezen op gezette tijden. Hierdoor komen ze niet (altijd) toe aan het bespreken van andere onderwerpen die ze zelf ook belangrijk vinden.

2.6 Plaats en invloed binnen de wijkaanpak

Gemengde gevoelens over deelname in begrotingscyclus

In de spelregels wordt aan de wijkraden een duidelijke plaats toegekend in de met de wijkaanpak verbonden begrotingscyclus. Door het gemeentebestuur wordt aan de invloed van burgers op de wijk invulling gegeven door wijkraden invloed te geven op beleid voor de wijk. Deze invloed kunnen wijkraden laten gelden door gevraagde dan wel ongevraagde adviezen aan het college uit te brengen. Gedurende de proefperiode is door de wijkraden meerdere malen kritiek geuit op de begrotingscyclus. Zo is er onder sommige wijkraadleden onder andere onbegrip over het moeten uitbrengen van adviezen die pas over een aantal jaar gehonoreerd kunnen worden, terwijl de daaraan verbonden kwesties hier en nu spelen. Anderen zijn minder kritisch, maar ervaren het wel als lastig om 'op de gemeentelijke trein te moeten springen'. Dit wordt voor een deel veroorzaakt door een door wijkraadleden ervaren gebrek aan informatie, maar ook door de eigen relatieve onervarenheid met beleidsprocessen.

Sommige wijkraden hebben minder problemen met de begrotingscyclus en ervaren het als een gegeven. Ze gaan hier pragmatisch mee om en proberen zo goed mogelijk aansluiting te vinden bij deze cyclus omdat zij denken op die manier het meeste te kunnen bereiken. Dat betekent bijvoorbeeld dat ze ernaar streven om op het juiste moment advies uit te brengen. Ook de wijkmanager vervult hierin een rol door bijvoorbeeld de wijkraad te adviseren over het tijdstip waarop adviezen het beste kunnen worden ingebracht.

Advisering door wijkraden

De adviserende functie van wijkraden krijgt onder andere vorm in een aantal vastgestelde wijkgerichte producten waarop de wijkraad wordt gevraagd advies te geven. Het gaat hier om het wijkprogramma, de wijkvisie en de criteria van het leefbaarheidbudget. In al deze gevallen is er sprake van een *gevraagd advies*. Het is in deze gevallen echter ook mogelijk dat de wijkraad besluit om niet te adviseren. In dat geval dient de wijkraad deze keuze te onderbouwen en toe te lichten in een gesprek met de wijkwethouder. Naast gevraagd advies kan de wijkraad ook uit zichzelf het college ongevraagd adviseren over alles wat de ontwikkeling van de wijk aangaat. In dat geval is er conform de spelregels sprake van *ongevraagd advies*.

Wijkraden hebben in hun proefperiode ook *adviezen op verzoek* ingediend. Dit zijn adviezen die gevraagd zijn door het wijkbureau, de wijkwethouder of een vakwethouder, die niet in de opgestelde spelregels zijn benoemd (bijvoorbeeld adviezen over belangrijke beleidsontwikkelingen in de wijk of over de wijkgerichte inbreng bij de Voorjaarsnota). Tot slot hebben wijkraden ook andersoortige signalen gegeven die niet persé (alleen) gericht zijn aan het college. Deze signalen worden ook gezien als een advies en benoemd als *overig*.

De Dienst Wijken heeft medio 2003 een overzicht opgesteld van alle ingediende adviezen. Hierin wordt de aard van het advies (gevraagd of ongevraagd), het onderwerp en de doorlooptijd bijgehouden.

Wijkraden hebben in totaal 92 adviezen uitgebracht

Van 1 november 2002 tot en met 1 september 2003 zijn er door de wijkraden in totaal 92 adviezen uitgebracht. Over het geheel genomen heeft wijkraad Binnenstad de meeste adviezen ingediend,

namelijk 17 in totaal. De wijkraad Zuid volgt met 15. De overige wijkraden volgen met gemiddeld 6 adviezen. Het aantal ingediende ongevraagde adviezen was het grootst, namelijk 38. Daarnaast waren er 24 gevraagde adviezen, 20 adviezen op verzoek en 10 adviezen die tot de categorie 'overig' behoren.

Hoeveel adviezen zijn overgenomen, is nog niet te zeggen

Alhoewel bekend is hoeveel adviezen wijkraden in totaal hebben uitgebracht, kan nog niet worden bepaald in hoeverre deze adviezen door het gemeentebestuur daadwerkelijk zijn overgenomen of afgewezen. Dit heeft met name te maken met het feit dat een aantal adviezen van wijkraden veelal vrij algemeen van aard zijn en daardoor niet simpel over te nemen of af te wijzen zijn. Een dergelijk advies gaat dan bijvoorbeeld niet over concrete zaken als de plaatsing van tien extra lantaarnpalen, maar gaat over de veiligheidssituatie in het algemeen. Op het moment dat een wijkraad een dergelijk advies uitbrengt, kan er vaak geen direct zichtbare actie op worden ondernomen. Wijkraden krijgen dan vaak te horen dat hun advies in een later stadium wordt meegenomen bij de beleidsontwikkeling. In hoeverre er dan in de toekomst nog iets met het advies wordt gedaan, is voornamelijk onduidelijk.

Elke wijkraad heeft wel eens een ongevraagd advies ingediend

De wijkraad die in de proefperiode het meest ongevraagd heeft geadviseerd, is de wijkraad Binnenstad. Deze wijkraad heeft in totaal dertien keer gebruik gemaakt van deze mogelijkheid. De wijkraden van West, Oost, Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern hebben gedurende de proefperiode allemaal één ongevraagd advies ingediend. De overige wijkraden gemiddeld vier. Elke wijkraad heeft daarmee wel eens een ongevraagd advies ingediend. De ongevraagde adviezen hebben op diverse onderwerpen betrekking. De meest voorkomende thema's waren: raadscommissies voor de wijken, planidentificaties over ruimtelijke ontwikkelingen, verkeer, buitenruimte en welzijn/ scholen. Ook is er een aantal ongevraagde adviezen ingediend ten behoeve van een financieel vraagstuk.

Gedurende de proefperiode werd al snel duidelijk dat de ambtelijke organisatie er niet op ingericht was om deze ongevraagde adviezen adequaat af te handelen. De wijkraden klaagden dat ze vaak geen ontvangstbevestiging krijgen, laat staan een bevredigende reactie op hun advies. De onvrede die door wijkraden is geuit over de afhandeling van deze ongevraagde adviezen is tussentijds door de gemeente serieus genomen. Het college heeft medio 2003 een procedure vastgesteld voor ongevraagde adviezen. De verschillende actoren en hun handelingen, bijvoorbeeld wanneer bewoners van wie bericht krijgen, staan in deze procedure beschreven.

Gevraagde adviezen zoals voorgeschreven in de spelregels

Het gemiddeld aantal gevraagde adviezen die wijkraden tijdens de proefperiode hebben ingediend, ligt op twee à drie. Deze gevraagde adviezen gaan vooral over het wijkprogramma 2003, de wijkvisie 2003-2013 en de criteria van het leefbaarheidbudget. Dit is op zich niet verrassend, aangezien wijkraden in de spelregels om deze adviezen worden gevraagd.

Wijkprogramma

Alle wijkraden hebben advies uitgebracht over het wijkprogramma 2003 en 2004. Eén van de wijkraden (Binnenstad) heeft tevens advies uitgebracht over het wijkprogramma 2002. Sommige wijkraden vinden het wijkprogramma te vaag, teveel een vertaling van de wijkenmonitor (West) of teveel beperkt door de inbreng van wijkbureaus (Noordwest). Voor een beschrijving van het verloop van de procedure rond het wijkprogramma 2004 verwijzen we u naar hoofdstuk 4.

Wijkvisie

In alle wijken zijn in 2003 in een tijdsbestek van een half jaar wijkvisies opgesteld. In de wijkvisie wordt een beeld geschetst van de wijk over tien jaar. Welke doelstellingen willen de wijken over tien jaar bereiken? Het gaat in de visies om de 'hoofdkeers'. De visies moeten beschouwd worden als een 'strucings- en toetsingskader' voor de jaarlijkse wijkprogramma's en worden eenmaal per collegeperiode (vier jaar) vastgesteld. De wijkvisie moet passen binnen de gemeentelijke financiële en beleidsinhoudelijke kaders en is bij voorkeur gekoppeld aan een uitwerkingsplan van het collegeprogramma.

De wijkvisies zijn opgesteld onder verantwoordelijkheid van de wijkmanagementoverleggen (WMO's, het team van ambtenaren op de wijkbureaus). De input voor de wijkvisies is geleverd door bewonersgroepen, ondernemers, instellingen, wijkbureaus, gemeentelijke vakdiensten en cijfermateriaal dat verzameld is door Bestuursinformatie. De wijze waarop wijkraden hebben (mee)gewerkt aan de wijkvisie varieert. Soms heeft een werkgroepje van de wijkraad meegedacht met het wijkbureau bij het opstellen van de wijkvisie (Zuid). Elders is het commentaar van de wijkraad op de wijkvisie als apart document naar het college gestuurd (Binnenstad). Eén van de wijkraden heeft een eigen alternatieve wijkvisie opgesteld.

Alle wijkraden hebben advies aan het college uitgebracht over de wijkvisie. De meeste wijkraden kunnen zich in grote lijnen vinden in de wijkvisies, alhoewel er ook kritiek te bespeuren valt. De reacties van de wijkraden op de wijkvisies hebben vooral betrekking op de volgende thema's:

- Gemeentelijk, wijk- en buurtniveau
Het schaalniveau speelt op twee manieren een rol in een aantal adviezen van wijkraden. Enerzijds zijn sommige wijkraden bezorgd over de gevolgen van stedelijke projecten (bijvoorbeeld verkeer) voor de wijk of vragen ze aandacht voor zaken die onderwerp zijn van stedelijk beleid (bijvoorbeeld onderwijs). Ook zijn de wensen van de wijkraad niet altijd verenigbaar of zelfs strijdig met stedelijk beleid. Anderzijds wordt gesuggereerd dat het buurtniveau vanwege de in de ogen van een aantal wijkraden meer natuurlijke proportie, het natuurlijke schaalniveau is waarop de visies ontwikkeld zouden moeten worden.
- Verschil tussen visie en programma, van algemeen naar concreet
Het uitwerkingsniveau van de wijkvisie kan volgens sommige wijkraden wat concreter. Meer resultaatgerichtheid wordt door hen gewenst. Hier speelt het onderscheid tussen het wijkprogramma en de wijkvisie een belangrijke rol. Er lijkt nog niet altijd overeenstemming over welke onderwerpen in de wijkvisie en welke in het wijkprogramma thuishoren.
- Vraag om aandacht voor evaluatie en monitoring van de (realisatie) van de wijkvisie
Een aantal wijkraden acht het van belang de wijkvisies jaarlijks te evalueren en waar nodig bij te stellen.
- Bewonersbetrokkenheid
Eén van de wijkraden ziet burgerparticipatie als 'kritische succesfactor'. Een andere wijkraad wil meer nadrukkelijk de stimulering van burgerparticipatie in het besluitvormingstraject. Betrokkenheid bij de uitvoering is de uitdrukkelijke wens van een wijkraad.

De wijkvisies zijn op het moment van schrijven nog niet door de gemeenteraad vastgesteld. Welke plek de adviezen van de wijkraden in de wijkvisies krijgen, is daarom nog niet vast te stellen.

Leefbaarheidsbudget

Het leefbaarheidsbudget is een gemeentelijk budget dat jaarlijks beschikbaar is voor snelle, kleinschalige maatregelen op het gebied van beheer en leefbaarheid in de wijk. In 2003 is hiervoor per wijk €260.000,- per wijk beschikbaar. Het geld is niet bedoeld voor het uitvoeren van reguliere activiteiten, maar wordt vaak ingezet om maatregelen op initiatief van bewoners uit te voeren.

Over de criteria van de besteding van het leefbaarheidsbudget zijn vijf wijkraden gevraagd te adviseren (Oost, Binnenstad, Zuid, Zuidwest en Leidsche Rijn). Leidsche Rijn heeft nog geen advies uitgebracht. In West heeft de wijkraad tijdens een vergadering ingestemd met de criteria. Deze wijkraad stelt echter wel dat de criteria zo algemeen zijn dat je er eigenlijk niet over kunt adviseren. In de Binnenstad wordt de wijkraad door de wijkmanager om advies gevraagd als er wordt afgeweken van de criteria. In Zuidwest is een subcommissie in het leven geroepen die de aanvragen samen met het wijkbureau beoordeelt. Hierover vindt elk kwartaal terugkoppeling plaats aan de gehele wijkraad. Een punt waarop wijkraad Oost zegt de besteding vooral kritisch te willen volgen, is dat dit budget niet gebruikt wordt voor structurele zaken die vanuit de reguliere gemeentebegroting gefinancierd zouden moeten worden.

Advies op verzoek met name over de Voorjaarsnota

Naast de gevraagde en ongevraagde adviezen wordt door de Dienst Wijken ook een categorie 'op verzoek' gehanteerd. Verzochte adviezen zijn adviezen die gevraagd zijn door het wijkbureau, de wijkwethouder of de vakwethouder, maar niet via de opgestelde spelregels. Bijna iedere wijkraad kreeg wel een verzoek om een advies in te dienen ten behoeve van de Voorjaarsnota. Het gaat hier om acht wijken. De wijkraad Zuid heeft de meeste verzochte adviezen uitgebracht, namelijk acht. Onderwerpen waren onder andere veiligheid en planidentificaties over ruimtelijke ontwikkelingen. De wijkraad Oost kreeg drie maal een verzoek tot advies, twee verzoeken hadden als thema verkeer.

Wijkraad Vleuten-De Meern met name adviezen in categorie 'overig'

'Overige' zijn eigenlijk geen adviezen, maar andersoortige signalen van wijkraden, die niet persé (alleen) gericht zijn aan het college. Deze signalen heeft de Dienst Wijken geregistreerd met als doel bij de wijkraden na te gaan welke signalen zij als 'advies' zien en welke niet. Hierbij zijn geen objectieve criteria gehanteerd. Het oordeel van de wijkraden is hierin leidend. Opvallend is dat de wijkraad van Vleuten-De Meern met name 'overige adviezen' heeft ingediend (negen in totaal). Deze wijkraad heeft ook gevraagde adviezen ingediend voor bijvoorbeeld de Voorjaarsnota, een wijkprogramma en een wijkvisie.

Een gemiddelde doorlooptijd van 13 weken

De doorlooptijd van adviezen loopt van 'datum advies ingediend' tot 'datum reactie gemeente'. Niet van alle adviezen is echter de doorlooptijd bekend. Voor 32 van de 92 adviezen geldt dat ze nog 'lopend' zijn, dat betekent dat er nog geen reactie van de gemeente is. Van 17 al wel afgeronde adviezen is de datum van de reactie van de gemeente niet geregistreerd. Van de overige 43 adviezen die al zijn voorzien van een reactie van de gemeente, is dit wel het geval. De gemiddelde doorlooptijd van die adviezen is ongeveer 13 weken (vakanties en recessen meegerekend). De hoogste doorlooptijd was 32 weken, de laagste 2 weken. Ook waren er enkele adviezen die diezelfde dag nog waren voorzien van een gemeentelijke reactie. In deze gevallen werd een advies bijvoorbeeld meteen in een vergadering besproken.

In de spelregels staat dat het college binnen vier weken reageert op een advies van de wijkraad. Als de termijn te kort blijkt te zijn om een inhoudelijke reactie te geven, staat in de spelregels dat de wijkraad binnen vier weken informatie over de afhandeling van het advies krijgt. Uit de geregistreerde gegevens kan echter niet worden afgeleid of de wijkraad bij een langere doorlooptijd deze tussenreactie heeft gehad of niet. Sinds de zomer van 2003 is er een procedure vastgesteld voor een soepelere afhandeling van ongevraagde adviezen. Het effect hiervan is door de recente invoering niet bekend ten tijde van dit onderzoek.

Overzichtstabel adviezen wijkraden		
Advies	Totaal aantal	Uitgesplitst
<i>Gevraagd</i>	24	9x wijkp. 2003 9x wijkvisie 1x wijkp 2002 4x criteria LBB 1x ander onderwerp
<i>Op verzoek</i>	20	8x Voorjaarsnota 8x wijkraad zuid 4 x ander onderwerp
<i>Overig</i>	10	9x VDM 1x ander onderwerp
<i>Ongevraagd</i>	38	6x raadscommissies voor de wijken. 5x planidentificatie/ bestemmingsplan 5x verkeer 6x buitenruimte 6x welzijn/ scholen 3x financieel 7x andere onderwerpen
Totaal	92	
<i>Afgedaan</i>	60	17 onbekend 2x 1 dag (zelf)
<i>Lopend</i>	32	

Bron: Dienst Wijken

2.7 Wijkraden over de toekomst

Plaats wijkraden in de beleidsvorming

Het beleidsvormingsproces is in eerste instantie het domein van de overheid. Op lokaal niveau betreft het hier het college, de gemeenteraad, de gemeentelijke diensten en de wijkbureaus. De wijkaanpak is erop gericht om burgers meer te betrekken bij hun wijk en de gemeente wil dit bereiken door onder andere beter in te spelen op de ideeën, signalen en wensen van bewoners en de activiteiten van de gemeente daarop af te stemmen. Hiervoor heeft de gemeente informatie nodig over wat leeft en speelt in de wijk en wil ze zelf ook meer zichtbaar zijn voor de inwoners van de wijken. Het vergroten van vertrouwen van de inwoners in het gemeentebestuur is daarbij een be-

langrijk streven. Burgers raken op deze manier meer en meer betrokken bij het beleidsvormingsprocessen. In de voorgaande paragrafen is aandacht besteed aan wat wijkraden vinden van hun positie binnen de beleidsvorming. In de volgende alinea's besteden we aandacht aan wat de wijkraden belangrijk vinden voor hun toekomstige plaats in de beleidsvorming.

Vrijwel alle wijkraden willen activiteiten voortzetten

Over het algemeen vinden de wijkraden dat er door moet worden gegaan op de ingeslagen weg. De algemene teneur is: "Doorgaan met de wijkraden: ja, mits...". Als de condities verbeteren staan de wijkraden achter het concept van wijkraden en zien zij legitimiteit voor hun bestaan. Een uitzondering daarop is wijkraad Noordoost. Deze wijkraad stelt: "Wij zien geen toekomst voor de wijkraad, tenzij...". De wijkraden zijn allemaal van mening dat het gemeentebestuur naar de wijkraden moet luisteren, beter dan tot nu toe het geval was.

De wijkraden benoemen een aantal punten waarop het verbeteren van condities ten aanzien van het beleidsproces betrekking zouden moeten hebben:

- De afhankelijkheid van de begrotingscyclus is momenteel groot, meer vrijheid is gewenst. De wijkraden vinden dat de afhankelijkheid van de begrotingscyclus groot is, zowel qua planning als qua inhoud. Wijkraad Leidsche Rijn spreekt bijvoorbeeld van de 'verplichte onderdelen' van de wijkaanpak en doelt daarmee op het wijkprogramma, de wijkvisie en de wijkraadpleging. Hoewel door de meeste wijkraden de relevantie van deze instrumenten wordt onderkend, pleiten ze er nadrukkelijk voor ook ruimte te laten voor onderwerpen die de wijkraden zelf belangrijk vinden. Ze willen in staat gesteld worden om meer zelf de eigen agenda te bepalen. De wijkraden willen zelf (op eigen initiatief) met belangrijke punten komen. Het onderscheid tussen ongevroegde en gevraagde adviezen moet volgens hen dan ook worden opgeheven. Momenteel ligt de prioriteit naar mening van de wijkraden vooral bij de gevraagde adviezen. Zij willen flexibiliteit in de manier waarop ze in het beleidsproces betrokken zijn. Het onderscheid tussen beleidsvorming (vaak meerjarig) en begrotingscyclus (jaarlijks) is hierbij relevant. Hierbij aansluitend adviseert het Verwey-Jonker Instituut dat de wijkraden er goed aan doen om de eigen agenda te bepalen, aan de hand van de behoeften en verwachtingen binnen de eigen wijk en hun positie daarbinnen. Dit betekent onder andere dat onderwerpen voor advisering aan de gemeente vanuit dit perspectief worden bepaald. Ook wordt door het Verwey-Jonker Instituut benadrukt dat de wijkraden nog intensiever ondersteund moeten worden, willen ze hun rol bij de beleidsvorming goed kunnen vervullen.
- Gemeente dient meer vraaggericht te werken. De wijkraden achten een meer vraaggerichte werkwijze van de gemeente noodzakelijk. De gemeente is volgen hen onvoldoende ingericht op vragen uit de wijk. Hierin ligt een belangrijke rol voor het ambtelijk apparaat. De afhandeling van adviezen dient volgens de wijkraden te verbeteren. Ook de afstemming van de wijkraad met de andere (bestuurlijke) onderdelen binnen de wijkaanpak, zoals de wijkwethouder en de raadscommissie voor de wijk, moet beter. Ook het Verwey-Jonker Instituut wijst erop dat de afstemming tussen wijkraad en andere onderdelen van de wijkaanpak verbeterd moet worden. Naar mening van de wijkraden moet de echte omslag naar vraaggericht werken nog plaatsvinden. Deze omslag heeft niet uitsluitend te maken met de structuur en organisatie van het wijkgericht werken. Ook de cultuur en/ of attitude speelt een rol van betekenis. Met name voor ambtenaren van de vakdiensten betekent het een andere manier van werken. Hierin zouden zij volgens de wijkraden ook ondersteund moeten worden. Het vergt kennis en vaardigheden die niet vanzelfsprekend zijn.

De meer vraaggerichte werkwijze zou ook tot uitdrukking moeten komen door burgerparticipatie, anders dan via de wijkraden, een meer nadrukkelijke plek in de beleidsvorming te geven. Aandacht voor burgerparticipatie moet volgens de wijkraadleden niet beperkt blijven tot de wijkaanpak/ de wijkraden maar zou ook vanzelfsprekend onderdeel moeten zijn van beleidsvorming op andere terreinen.

- Wijkraden moeten eerder betrokken worden bij het maken van beleid.
De wijkraden willen graag eerder in het beleidsproces betrokken worden. Het gevoel overheerst dat wijkraden pas om hun mening (een advies) gevraagd wordt op het moment dat de plannen al in een vergevorderd stadium zijn. De concepten van beleidsnota's bijvoorbeeld lijken niet veel ruimte over te laten voor de inbreng vanuit de wijkraad. Door echter al in de fase waarin de ambtenaar bezig is met de beleidsvoorbereiding je wensen kenbaar te maken, bereik je volgens sommige wijkraden het meeste. De meeste wijkraden hebben behoefte aan het voeren van strategische discussies en willen niet pas reageren op het moment dat er concept beleidsteksten zijn.

Plaats wijkraden in de wijkontwikkeling

Wijkraden zijn ingesteld om een positieve invloed uit te oefenen op de wijkontwikkeling. Concrete resultaten op straatniveau en het vergroten van de betrokkenheid van bewoners bij hun wijk en bij elkaar zijn doelstellingen die hierbij door het gemeentebestuur worden nagestreefd. Voor de wijkraad wordt hier in de spelregels dus een duidelijke rol toegekend. Voor het functioneren van de wijkraden zijn in dit verband vooral de volgende vragen relevant: Namens wie spreekt de wijkraad, hoe representatief of gelegitimeerd is de wijkraad? Is de wijkraad een koepel of één van de spelers naast de andere bewonersorganisaties? Is voor de wijkraden mogelijk (of wenselijk) een rol weggelegd in het bevorderen van samenleven in de wijk?

Visie over rol in wijkontwikkeling niet eenduidig

De mening van de wijkraden loopt uiteen over of er voor de wijkraden een rol is weggelegd in wijkontwikkeling zoals hierboven is beschreven. Mogelijk leveren de wijkraden er een bijdrage aan, maar het is voor geen van de wijkraden een eerste doel. De wijkraden zien zichzelf als adviesgroep voor de gemeente. Ze zijn daarvoor de ogen en de oren van de wijk. Dit is echter het middel en niet het doel.

De wijkraden noemen een aantal punten die volgens hen van belang zijn voor de toekomstige positie van de wijkraden in de wijkontwikkeling:

- Duidelijke positionering wijkraad ten opzichte van andere bewoners- of belangengroepen cruciaal.
Alle wijkraden benadrukken het belang van een duidelijke positionering van de wijkraad ten opzichte van andere bewoners- of belangengroepen in de wijk. Dit is een cruciaal gegeven voor de toekomst van de wijkraden. De meningen lopen wel uiteen over in hoeverre de wijkraden een bemiddelende rol moet spelen tussen de gemeente en de bewonersgroepen en belangenorganisaties in de wijk. Wijkraad Vleuten-De Meern ziet bijvoorbeeld een belangrijke rol voor zichzelf weggelegd als intermediair tussen de gemeente en de wijk. Deze rol dient zich volgens haar nog verder te ontwikkelen. De wijkraad Noordoost geeft echter te kennen dat door de komst van de wijkraad de positie van de bestaande bewonersgroepen is verzwakt. Deze wijkraad houdt daarom reserves als het gaat om de voortzetting van de wijkraad.

Hoe bewoners- en belangengroeperingen ten opzichte van de wijkraden staan, is niet bekend. Het verkrijgen van inzicht hierin is echter wel van groot belang. De wijkraad is immers niet bedoeld om deze groeperingen te vervangen. Dit wordt door de gemeente onderschreven, onder andere in de handreiking bij de spelregels van de wijkaanpak. De wijkraden zijn bedoeld om zich met het langere termijnbeleid van de wijk bezig te houden. Overige groeperingen in de wijk hebben een heel andere rol: zij richten zich vaak op het dagelijks beheer van een buurt of straat. Het Verwey-Jonker Instituut adviseert in dit kader om per wijk een analyse te maken van het bestaande netwerk van organisaties van burgers die betrokken zijn bij de wijk. Deze analyse zou moeten gebeuren door het wijkbureau, in samenwerking met de wijkraad (als deze dat wenst) en kan gebruikt worden door de wijkraad om de eigen positie in de wijk en de eigen agenda te bepalen. Ook adviseert het Verwey-Jonker Instituut om bij latere evaluaties te bekijken wat het effect van de wijkraad op het bestaande netwerk van organisaties in een wijk is.

- Wijkraden willen wijkraadplegingen vooral op basis van eigen prioriteiten inhoud en vorm geven. De wijkraadplegingen die de wijkraden in de toekomst houden, willen zij vooral vanuit de eigen prioriteiten vorm en inhoud geven. Tot nu toe hebben wijkraden het min of meer als een verplichting ervaren, hoewel de meeste wijkraden er naar eigen inzicht invulling aan hebben gegeven. Wijkraad Noordoost vindt het een oneigenlijke taak een wijkraadpleging te moeten houden. De gemeente, en in het bijzonder de afdeling Bestuursinformatie, verzamelt volgens de wijkraad zelf al een schat aan informatie. De wijkraadpleging voegt daar in beperkte mate wat aan toe en zou door de gemeente zelf ter hand moeten worden genomen. Wijkraad Vleuten-De Meern geeft juist aan dat de wijkraadpleging de wijkraad legitimiteit geeft om te handelen. Door de wijkraadpleging weet de wijkraad wat voor de belangengroepen belangrijk is.
- Afspiegeling van de wijk en verloop belangrijke aandachtspunten voor wijkraden. De positie van de wijkraad in de wijkontwikkeling heeft ook te maken met legitimiteit. Namens wie spreekt de wijkraad? Deels is deze legitimiteit te vinden in de samenstelling van de wijkraad. Voor de toekomst blijft voor de wijkraden de afspiegeling van de wijk in de wijkraad en het verloop een punt van aandacht. Wijkraad Oost merkt op dat de afspiegeling afhankelijk is van je doel. Wijkraad West signaleert dat de actiegerichte personen uit de wijkraad zijn gestapt. De wijkraad van Noordoost stelt: "Verloop is prima, maar de wijkraden worden steeds uniformer. Het aanboren van nieuwe netwerken is niet gelukt." Wijkraad Vleuten-De Meern brengt daar tegenin dat de afspiegeling niet persé in de persoon hoeft te zitten. Wel dient ervoor gewaakt te worden dat zoveel mogelijk verschillende meningen zijn vertegenwoordigd.

Feitelijk functioneren

De plaats van de wijkraden in de beleidsvorming en in de wijkontwikkeling zijn bepalend voor het feitelijk functioneren van de wijkraden. Over dit feitelijk functioneren zijn door de wijkraden veel ideeën en wensen geuit. Hieronder worden de belangrijkste conclusies uiteengezet en worden tevens suggesties vermeld voor verbetering die door de wijkraden zijn genoemd.

- Aandacht blijven besteden aan verloop. De wijkraden hebben relatief veel nieuwe leden bereikt, maar er is ook sprake van verloop. De werking van nieuwe leden vraagt daarom om permanente aandacht. Hiervoor is een grotere bekendheid van de wijkraden in de wijk ook noodzakelijk.

- Ondersteuning wijkbureaus afstemmen op iedere wijkraad.
De ondersteuning van de wijkbureaus voor de wijkraden varieert, zowel inhoudelijk en procesmatig als facilitair. De ondersteuning dient te worden afgestemd op de specifieke aanpak, kennis en kunde van iedere wijkraad. Meer secretariële en PR ondersteuning is in ieder geval gewenst. Bovendien willen wijkraden in een eerder stadium informatie krijgen. Tevens willen wijkraden goed ingespeeld zijn op wat er in de wijk speelt of gaat spelen. Hierin is voor wijkbureaus een sleutelrol weggelegd.
- Zichtbare resultaten zijn noodzakelijk om verloop tegen te gaan.
De inspanningen van wijkraden wegen volgens veel wijkraadleden niet op tegen de geboekte resultaten. Wijkraden hebben het gevoel teveel met procedures bezig te zijn en te weinig met inhoud. Wanneer hier geen verandering in komt, dan zullen volgens hen de komende tijd meer wijkraadleden afhaken. Om dit te voorkomen zou volgens de wijkraden aan de volgende voorwaarden voldaan moeten worden:
 - Meer zichtbare resultaten van inspanningen en effecten op de korte termijn;
 - Wijkraden willen als flexibeler orgaan en als spreekbuis kunnen opereren;
 - Naast taken ook bevoegdheden opvoeren. Beiden zouden moeten worden aangescherpt.
- Werkvorm van wijkraden zorgt voor selectie van leden.
De dominante werkvorm van vergaderen brengt een bepaalde selectie met zich mee. Diegenen die de Nederlandse taal minder goed beheersen of minder mondig zijn, zijn minder geneigd zich in te zetten in de wijkraad. Daardoor is niet iedereen in de gelegenheid te participeren en sluit het bepaalde groepen uit. Het gebruikte jargon, het vele papier en een ambtelijke benadering van vraagstukken dragen er ook aan bij dat mensen afhaken. Suggesties die in dit verband door de wijkraden zijn geopperd:
 - De informatie en de wijze waarop met burgers gecommuniceerd wordt, moet toegankelijker.
 - Tegelijkertijd pleiten anderen voor professionalisering van de wijkraad.
- Ambitie wijkgericht werken in huidige organisatie niet makkelijk uitvoerbaar.
De bestuurlijke ambitie van het wijkgerichte werken en de (ambtelijke) uitvoerbaarheid liggen (te) ver uit elkaar. Dit blijkt volgens de wijkraden bijvoorbeeld uit de onduidelijkheid over de afhandeling van ongevraagde adviezen. Wijkraden merken in dit kader op:
 - Het ambtelijk apparaat zou zich volgens de wijkraden meer moeten instellen op participatie en beleidsontwikkeling van onderop.
 - Sommige wijkraden bepleiten meer bevoegdheden voor de wijkbureaus, bijvoorbeeld meer coördinerend en initiërend en niet enkel als 'boodschappenjongen voor de diensten'.
 - Duidelijke kaders voor beleidsvorming zijn wenselijk.
 - Centrale rol voor de wijkmanager en de wijkwethouder kan alleen in een model waarin echt wijkgericht gewerkt wordt.
- Functioneren van wijkwethouder te open.
Het functioneren van de wijkwethouder is momenteel niet in een standaard vastgelegd. Dit wordt door sommigen wel wenselijk geacht. Een aantal wijkraden ziet graag meer betrokkenheid en stimulans van de wijkwethouder.
- Politieke inbreng binnen wijkaanpak onzichtbaar.
De politieke factor is volgens sommige wijkraden onzichtbaar. De onduidelijkheid rondom de raadscommissies voor de wijken heeft hieraan bijgedragen.

3 Wijkraadpleging

-
- Vrijwel alle wijkraden hebben tijdens de proefperiode één of meerdere wijkraadplegingen gehouden. Veiligheid, verkeer, woonomgeving en jongeren zijn over het algemeen populaire thema's. Voor de wijkraadplegingen wordt gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethoden, waaronder (schriftelijke of telefonische) enquêtes, interviews en groepsgesprekken. In sommige gevallen zijn onderzoeksmethoden gecombineerd.
 - Het doel dat wijkraden (naast het formele doel in de spelregels) met de wijkraadpleging voor ogen hebben, verschilt. Genoemde doelen zijn onder andere: het bekend maken van de wijkraad in de wijk, het bijdragen aan een dialoog tussen gemeente en wijk en de toetsing van gemeentelijke plannen.
 - Onder de wijkraden heerst tevredenheid over de resultaten van de wijkraadplegingen. Zij zijn echter minder optimistisch of de resultaten ook daadwerkelijk vertaald zullen worden in nieuw beleid.
 - Enkele wijkraden zijn van mening dat wijkraadpleging de taak en verantwoordelijkheid is van de gemeente zélf. Daarmee moeten volgens hen wijkraden niet 'opgezadeld' worden.
 - Er is waardering voor de constructieve werkwijze waarop problemen in de buurtsoap aandacht krijgen. Alhoewel de buurtsoap door de wijkraden als een leuke vorm van raadpleging wordt gezien, twijfelen sommige wijkraden over de meerwaarde van de buurtsoap ten opzichte van andere instrumenten.
-

3.1 Inleiding

Binnen de wijkaanpak is de wijkraadpleging één van de instrumenten om bewoners van een wijk actief te consulteren over diverse ontwikkelingen en/ of thema's. Hierachter ligt de gedachte dat een wijkraad niet zondermeer de mening van 'de wijk' kan representeren. Zowel de wijkraad als de gemeente hebben volgens de spelregels van de wijkaanpak een verantwoordelijkheid ten opzichte van de wijkraadpleging. In de spelregels worden weinig richtlijnen gegeven voor de vorm en inhoud van de wijkraadpleging. Het enige wat erover wordt gezegd, is dat er in de consultatie onder wijkbewoners aandacht kan worden besteed aan territoriale aspecten, verschillende thema's en dat deze gericht is op verschillende doelgroepen. De resultaten van wijkraadpleging kunnen wijkraden gebruiken als basis voor de advisering over de wijkvisie en het wijkprogramma, maar eventueel ook voor andere adviezen aan het college.

In juni 2002 verscheen de 'Menukaart Wijkraadpleging'. De Menukaart is bedoeld als hulpmiddel voor wijkraden bij de organisatie en uitvoering van wijkraadplegingen. Het bevat een verzameling mogelijkheden en methoden voor enquêtes, groepsgesprekken en interviews, instrumenten voor bewonersparticipatie, zoals portiekgesprekken en wijkschouwen, en instrumenten voor taakgroepen, werkgroepen en bijeenkomsten. Daarnaast bevat de Menukaart verwijzingen naar bronnen voor reeds beschikbare informatie over de wijk, zoals uitkomsten van onderzoeken die eerder door de gemeente zelf zijn uitgevoerd. In het najaar van 2002 organiseerde de gemeente Utrecht bovendien een werkconferentie over wijkraadpleging met als doel de wijkraden snel inzicht te geven in diverse mogelijkheden voor wijkraadpleging en scholing.

Naast de genoemde methoden in de Menukaart, kunnen de wijkraden ook nog een andere, bijzondere vorm van wijkraadpleging inzetten: de buurtsoap. Het gaat hierbij om een interactieve theaterproductie over alledaagse situaties en problemen op het gebied van leefbaarheid toegespitst op de situatie in de wijk of de buurt. Wijkbewoners worden zo uitgenodigd om op een andere manier mee te praten over wat in hun wijk speelt en wat nodig is. De buurtsoap is een gezamenlijk initiatief van de gemeente en de wijkraden in het kader van DEMOS, een Europees onderzoeksprogramma naar bestuurlijke vernieuwing en bewonersparticipatie waaraan de gemeente Utrecht deelneemt.

Uit de samenvattende tussenrapportage kwam naar voren dat in het eerste jaar van de wijkaanpak nog niet alle wijkraden een wijkraadpleging hadden gehouden. Nu, aan het einde van het tweede jaar van de wijkaanpak, is dit wel het geval. Vrijwel alle wijkraden hebben inmiddels een wijkraadpleging gehouden. Sommigen zijn zelfs reeds gestart met de uitvoering van een tweede wijkraadpleging. In dit hoofdstuk gaan we onder andere in op de vorm en inhoud van wijkraadplegingen die totnogtoe gehouden zijn. Bovendien komt de mening van wijkraden en overige betrokken over dit instrument aan de orde. Hiervoor is voor een groot deel gebruik gemaakt van het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut.

3.2 Wijkraadpleging

Vormgeving

Sommige wijkraden vinden wijkraadpleging een taak van de gemeente

Over het algemeen waren de wijkraden aanvankelijk sceptisch over de wijkraadpleging. Wijkraad Oost had bijvoorbeeld bedenkingen bij de representativiteit van de wijkraadpleging. De adviezen van wijkraden worden volgens deze wijkraad aan elkaar gelijkgesteld, terwijl de opzet van de wijkraadplegingen heel verschillend kan zijn. De representativiteit van een dergelijk onderzoek van de wijkraad zou volgens de wijkraad Oost wellicht op het aantal deelnemers aan een wijkraadpleging gewogen worden. De wijkraad Leidsche Rijn vond een wijkraadpleging in eerste instantie overbodig omdat er al veel gegevens bekend zijn. De gemeente zou volgens haar eigenlijk zélf een wijkraadpleging moeten uitvoeren, en hier niet de wijkraad mee 'opzadelen'. Ook zou dit instrument alleen ingezet moeten worden als het ambtelijk apparaat ergens onzeker over is. De wijkraden Noordwest en Noordoost deelden dit standpunt. Volgens deze wijkraden verwachten bewoners een wijkraadpleging vanuit de gekozen structuren. Omdat wijkraden geen gekozen organen zijn, zitten zij niet in die positie.

Wijkraden hebben verschillende doelen met wijkraadpleging

Ondanks de hierboven beschreven bedenkingen heeft op één na elke wijkraad tot een wijkraadpleging besloten, zoals omschreven in de spelregels. Zij zijn zich bewust van het feit dat er al veel informatie voorhanden is en hebben hier vaak vooraf gebruik gemaakt ter onderbouwing van de wijkraadpleging. Veelal biedt dergelijke informatie volgens de wijkraden geen subjectieve wijkgegevens. Zij wijzen hierbij op het feit dat vaak wel bekend is hoeveel mensen ergens iets over vinden (in procenten), maar niet waarom zij die mening zijn toegedaan. Het draait hierbij dus om de dieperliggende motivatie. De wijkraadpleging is hier door de wijkraden voor ingezet.

Veel wijkraden kunnen zich wel vinden in het doel van wijkraadpleging dat in spelregels beschreven staat, namelijk het jaarlijks consulteren van de wijk over belangrijke ontwikkelingen door wijkraad en gemeente waarbij aandacht is voor territoriale aspecten, voor thema's en voor verschillende doelgroepen. Naast dit 'formele' doel, hebben veel wijkraden ook andere doelen voor ogen met hun wijkraadpleging. De volgende doelen worden genoemd:

- de wijkraad bekend maken, zichzelf presenteren in de wijk;
- in contact komen met de achterban;
- bestuurlijke vernieuwing;
- bijdragen aan een dialoog tussen gemeente en wijk, sociale gebondenheid;
- informatie verstrekken aan bewoners over gemeentelijke plannen;
- toetsing van gemeentelijke plannen, signalen oppikken;
- laten zien wat de wijkraad doet, wat krijgen op waar de wijkraad aandacht aan moet besteden.

Veiligheid, verkeer, woonomgeving en jongeren populaire thema's

Wanneer we kijken naar de thema's van de uitgevoerde en lopende wijkraadplegingen, dan valt op dat een aantal thema's zeer populair is onder wijkraden. Zo gingen enkele wijkraadplegingen geheel of gedeeltelijk in op het thema veiligheid. Dit thema stond in sommige gevallen tevens in relatie tot de sociale samenhang onder de bewoners van de wijk. Ook verkeer is voor sommige wijkraden een belangrijk thema. Deze interesse komt niet zo maar uit de lucht vallen, maar hangt samen met het specifieke karakter van de betreffende wijken. Voorbeelden van wijkraden die zich met dit thema hebben beziggehouden, zijn de wijkraad Binnenstad en de wijkraad Vleuten-De Meern. Een ander veelvuldig onderzocht thema is de woonomgeving. Het gaat hierbij onder andere om de waardering van de groenvoorzieningen in de wijk (waaronder parken) en het onderhoud van de openbare ruimte. Tenslotte richten veel wijkraden zich ook op jongeren en de waardering die zij hebben voor de voorzieningen die er voor hen zijn in de betreffende wijken.

Vorm van wijkraadplegingen zeer divers

Bij de opzet van de wijkraadpleging speelde bij de meeste wijkraden de vraag of deze kwalitatief, dan wel kwantitatief van aard diende te zijn. Een kwantitatieve manier zou meer een afspiegeling van de mening van de wijk opleveren, maar heeft als nadeel dat dit ten koste gaat van de diepgang. Bij een meer kwalitatieve insteek geldt het omgekeerde. Wanneer we kijken naar de uiteindelijke opzet van de wijkraadplegingen, dan kan worden gesteld dat voor diverse vormen is gekozen. Sommige wijkraden hebben bijvoorbeeld een avond georganiseerd waarop zij over diverse thema's van gedachten wisselden met actieve bewonersgroepen en overige organisaties (bijvoorbeeld Binnenstad, Noordwest). Ook telefonische en schriftelijke (al dan niet huis aan huis) enquêtes worden door diverse wijkraden toegepast (bijvoorbeeld Leidsche Rijn, Oost, Overvecht, Vleuten-De Meern). Tenslotte worden interviews en groepsgesprekken met wijkbewoners eveneens relatief vaak toegepast (bijvoorbeeld Zuid en Zuidwest). In sommige gevallen zijn onderzoeksmethoden gecombineerd. Zo heeft er bijvoorbeeld eerst een enquête plaatsgevonden, en vervolgens zijn deze uitkomsten verdiept door middel van interviews en/ of groepsgesprekken. Voor het maken van een keuze voor de aanpak en de te gebruiken instrumenten vormt de Menukaart Wijkraadpleging volgens de wijkraden een handig hulpmiddel.

Waardering voor ondersteuning bij wijkraadpleging

Voor ondersteuning bij wijkraadpleging kunnen de wijkraden ondermeer een beroep doen op de afdeling Bestuursinformatie van de gemeente Utrecht. Voor elke wijkraad is tijdens de proefperiode

50 uur ondersteuning beschikbaar. Deze uren kunnen gebruikt worden voor advies over de onderzoeksmethodiek, het aanvragen van offertes, het begeleiden van uitbesteed onderzoek en het aanleveren van allerhande gegevens waarover de afdeling beschikt. Door zeven wijkraden is daadwerkelijk gebruik gemaakt van deze diensten. Uit het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut blijkt dat de geboden ondersteuning door de betreffende wijkraden redelijk tot goed wordt beoordeeld, met een enkele kritische noot. Die betrof het te weinig ervaren creatief meedenken door Bestuursinformatie.

Ook heerst er tevredenheid over de ondersteuning van de wijkbureaus. Alle wijkraden zijn overwegend positief over de bijdrage van het wijkbureau. Verbeterpunten betreffen slechts een enkel wijkbureau. Zo werd in Leidsche Rijn het wijkbureau ervaren als te afstandelijk op inhoudelijke ondersteuning, terwijl bij de wijkraad juist daar de behoefte lag. Het gaat dan om zaken als organisatie en administratie. Bij sommige wijkraadplegingen is het wijkbureau juist intensief betrokken geweest bij de wijkraadpleging, zoals in de Binnenstad en in Noordwest.

Ook maakten verschillende wijkraden gebruik van ondersteuning door welzijnsorganisaties, zoals Cumulus, SMOL en Jongerenwerk. De waardering hiervan varieert. Zo zijn sommige wijkraden zeer te spreken over de ondersteuning door het opbouwwerk, terwijl andere wijkraden nauwelijks iets van het opbouwwerk gemerkt hebben.

Wijkraadpleging in veel gevallen uitbesteed

In de meeste wijkraden heeft een werkgroep of commissie zich met de wijkraadpleging beziggehouden. De daadwerkelijke uitvoering van een wijkraadpleging hebben de wijkraden in de meeste gevallen geheel of gedeeltelijk overgelaten aan een gespecialiseerd onderzoeksbureau. Gedurende de uitvoering hebben de werkgroepen en/ of commissies vinger aan de pols gehouden over de voortgang van de uitvoering en hebben zij waar nodig bijgestuurd. In enkele gevallen heeft een wijkraad wel helemaal zelf een wijkraadpleging uitgevoerd.

Noordoost enige wijkraad die geen wijkraadpleging heeft gehouden

De wijkraad Noordoost heeft als enige geen wijkraadpleging in de beoogde opzet gehouden. De wijkraad kon voor zichzelf het houden van een dergelijke wijkraadpleging niet verantwoorden. De leden zagen verschillende nadelen, zoals het scheppen van allerlei verwachtingen bij bewoners. Een reden om af te zien van de beoogde wijkraadpleging was ook dat er al genoeg (statistische) informatie over de wijk voorhanden is en de problemen helder zijn. Het probleem is volgens deze wijkraad juist veel meer dat de gemeente weinig of niets met de beschikbare informatie doet. Ook zou een wijkraadpleging een inspanning vergen die je van wijkraadsleden niet kan verwachten. Uiteindelijk besloot de wijkraad in het voorjaar van 2003 een alternatieve wijkraadpleging te houden. Die bestond uit een uitnodiging van de verschillende buurtcomités om de wijkraad te voorzien van informatie over wat er in hun specifieke buurt speelt. Daarop is door een beperkt aantal organisaties gereageerd.

Wijkraden hebben gemiddeld 61 procent van totale budget besteed

Elke wijkraad heeft jaarlijks een bedrag van €15.883 aan de wijkraadpleging te besteden. Omdat wegens de verlate start van veel wijkraden in 2002 op één na geen enkele wijkraad een wijkraadpleging tot uitvoering bracht, bleven ook de beschikbare budgetten onaangeroerd. Deze konden de wijkraden overhevelen naar en toevoegen aan het budget voor 2003 (200 procent). De bestedingen van de beschikbare middelen varieert van 0 tot 186 procent. Gemiddeld hebben de wijkraden 61 procent van het totale budget voor wijkraadplegingen besteed. Wijkraden die meer dan

100 procent besteedden, konden dit doen door gebruikmaking van het overgehevelde budget van 2002.

Wijkraadplegingen gedurende de proefperiode (tot 1 oktober 2003)	
Wijkraad	Wijkraadpleging
Binnenstad	<p><i>Afgerond</i> Buffet met actieve bewonersgroepen en ondernemers-organisaties. Deelnemers konden gedurende een avond afwisselend met steeds twee wijkraadleden van gedachten wisselen. Onderwerpen die ter sprake kwamen: samenstelling wijkraad, problemen met veiligheid, verkeer, gebrek aan groen en communicatie wijkraad met achterban.</p> <p><i>Lopend</i> Wijkbrede kennismaking met de wijkraad en aankondiging telefonische enquête door middel van huis aan huis verspreide folder. Onderzoek aan de hand van stellingen prioritering problemen in de wijk.</p>
Leidsche Rijn	<p><i>Afgerond</i> Jongeren. Aan de hand van groepsgesprekken een beeld krijgen van hoe jongeren het wonen in een nieuwbouwwijk beleven, aan welke voorzieningen zij behoefte hebben en hoe zij daar zelf een bijdrage aan kunnen leveren. Parken. Een telefonische enquête over functies en randvoorwaarden van (aan te leggen) parken in Leidsche Rijn</p> <p><i>In voorbereiding</i> Multiculturele volwassenen (onder voorbehoud; uitvoering waarschijnlijk eind 2003). D.m.v. groepsgesprekken inzicht krijgen in ontmoetingsplekken, waar is behoefte aan?</p>
Noordoost	<p><i>Afgerond</i> Brief vanuit de wijkraad aan 25 buurtcomités met vraag om prioriteiten voor de wijk aan te geven.</p>
Noordwest	<p><i>Afgerond</i> Avond voor actieve bewoners van Noordwest. Er waren 400 mensen uitgenodigd, uiteindelijk kwamen er een kleine 100. In groepen van tien personen werd samen met twee wijkraadleden over diverse thema's gediscussieerd. Aan het einde van de avond werd een aantal van deze thema's centraal gepresenteerd.</p>
Oost	<p><i>Afgerond</i> Wijkpeiling dat gaat over de toekomst van de wijk, afgedrukt in Wijkblad Oost van Stichting Welzijn Oost en Wijkbureau Oost (oplage 17.000, huis-aan-huis verspreid). Bewoners kunnen een denkbeeldige 100 euro verdelen over tien stellingen. Over de uitkomsten (de drie of vier meest 'kostbare' stellingen) vindt een discussieavond plaats.</p>
Overvecht	<p><i>Afgerond</i> Huis-aan-huis enquête. Vragen over wat helpt de wijk beter, leuker, en mooier te maken en wat wijkbewoners hiervoor zelf willen doen. Tevens de vraag wat bewoners zouden doen wanneer zij burgemeester van Overvecht zouden zijn.</p>
Vleuten-De Meern	<p><i>Afgerond</i> Huis-aan-huis enquête. Vragen over vrije tijd/recreatie, veiligheid, verkeer en vervoer, voorzieningen en woonomgeving.</p>
West	<p><i>Afgerond</i> Gastlessen op vier basisscholen in West over voorzieningen voor de jeugd tussen negen en twaalf jaar in de wijk. Jongerenraadpleging (jongeren van 15-20 jaar). D.m.v. groepsgesprekken wordt met groepjes jongeren gesproken waarvan bekend is dat zij overlast veroorzaken. Insteek is om communicatie tussen jongeren en omwonenden te verbeteren. Zwerfvuil. Wijkraad doet zelf onderzoek naar zwerfvuilproblematiek rond de Kanaalstraat (o.a. via gesprekken met betrokkenen vanuit de DSB).</p> <p><i>Lopend</i> Buitenruimte. Bewoners worden door middel van een enquête en aansluitend groepsgesprekken onder-</p>

	vraagt over het gebruik van de buitenruimte (de eigen leefomgeving). Bedoeling is inzicht te krijgen in het gebruik van de buitenruimte, de wensen en mogelijke verbeteringen. In de wijkraadpleging wordt tevens expliciet aandacht besteed aan Turkse en Marokkaanse vrouwen.
Zuid	<i>Afgerond</i> Buitenruimte. Door middel van groepsgesprekken wil de wijkraad o.a. inzicht krijgen in de wijze waarop de buitenruimte ervaren wordt en naar de manier waarop die wordt gebruikt. Sociale samenhang en gevoel van veiligheid. Wijkraad wil via groepsgesprekken inzicht krijgen in de veiligheidsgevoelens van inwoners van Zuid en de rol die sociale contacten daarbij spelen. Jongeren en voorzieningen. Eveneens door een groepsgesprek wordt aandacht besteed aan de bekendheid van voorzieningen bij jongeren en van welke voorzieningen jongeren wel of geen gebruik maken en waarom.
Zuidwest	<i>Afgerond</i> Iedereen doet mee! Een onderzoeksteam bestaande uit buurtbewoners en jongeren gaat onder begeleiding onderzoek doen naar de vrijetijdsbesteding van jongeren. Daarbij wordt gekeken in hoeverre jongeren gebruik maken van bestaande voorzieningen, Tevens wordt aandacht besteed aan de initiatieven die wijkbewoners en jongeren binnen deze voorzieningen voor jongeren zouden willen ontplooiën.
Bron: Bestuursinformatie	

Informatieopbrengst

Tevredenheid over resultaten, vraagtekens over vertaling in nieuw beleid

De meeste wijkraden zijn tevreden over de resultaten die uit de wijkraadpleging naar voren kwamen. Een wijkraadpleging kan veel relevante informatie opleveren, afkomstig van grote groepen bewoners. Het helpt wijkraden bij het bepalen van de koers. De resultaten zijn of worden verwerkt in voorstellen richting het college. De uitkomsten van de wijkraadplegingen zijn op verschillende manier naar buiten gebracht. Dit gebeurde onder meer via de eigen websites van de wijkraden. Ook de Buurtsoap is gebruikt om de uitkomsten te presenteren (Leidsche Rijn). Mede hierdoor zijn de wijkraden vaak goed in beeld gebracht bij bewoners. Over het uiteindelijke resultaat van de wijkraadpleging zijn de wijkraden minder optimistisch, vooral als het gaat om de vertaling van de uitkomsten in nieuw beleid. In het onderstaande worden enkele impressies gegeven van wat wijkraden met de resultaten van de wijkraadplegingen hebben gedaan.

- De wijkraad Zuid heeft de wijkvisie, welke was opgesteld naar aanleiding van de wijkanalyse van het wijkmanagementoverleg, als uitgangspunt genomen voor de wijkraadpleging. De wijkraadpleging werd zo gestructureerd dat de conclusies van het onderzoek mee te nemen waren in de wijkvisie en de doelstellingen die daarin worden vastgesteld. Doelen en subdoelen uit de wijkvisie op het gebied van veiligheid, buitenruimte, verkeersveiligheid en milieu zijn in de wijkraadpleging voorgelegd aan bewoners, met de vraag hierin prioriteiten aan te geven en eventueel doelen te schrappen of nieuwe toe te voegen.
- De wijkraad West heeft op basis van de drie gehouden wijkraadplegingen dertig aanbevelingen opgesteld voor het college. De wijkraad adviseerde onder meer om een behoeftepeiling onder jongeren periodiek te laten uitvoeren. Naar aanleiding van de wijkraadpleging onder jongeren stelt de wijkraad vast dat vragen naar de wensen en de beleving van jongeren ten aanzien van voorzieningen en activiteiten waardevolle informatie oplevert. Hierdoor kan het activiteitenaanbod beter op de vraag van jongeren worden afgestemd. Voor hangjongeren kwam naar voren dat voor een aantal problemen oplossingen nodig zijn die kostbaar zijn en meer tijd nodig hebben om gerealiseerd te worden. De wijkraad adviseert in dit verband om in langdurige trajecten, bijvoorbeeld het realiseren van een jongerenontmoetingsplek (JOP) of een buurthuis, tegelijkertijd naar eenvoudige en snel realiseerbare tussentijdse tijdelijke oplossingen te zoeken, bijvoorbeeld het plaatsen van een

extra bankje met afvalbak. Op deze manier wordt het vertrouwen van jongeren in de gemeente niet geschonden. Naar aanleiding van de wijkraadpleging over zwerfvuil adviseert de wijkraad het college ondermeer om meer middelen te reserveren als het gaat om het reinigingsbudget van de wijk West en de beschikbare middelen efficiënter in te zetten.

- De wijkraad Vleuten-De Meern wil naar aanleiding van de wijkraadpleging meerdere enquêtes gaan houden. Uit de enquête die de wijkraad heeft gehouden is volgens de wijkraadleden veel lering te trekken voor zowel de wijkraad als de gemeente. Uit de enquête blijkt bijvoorbeeld dat de ontwikkeling van Leidsche Rijn een dermate impact heeft op Vleuten-De Meern dat het voor alle betrokken partijen het beste lijkt om een wijkvisie 'Westelijke Flank' te ontwikkelen, een wijkvisie voor de twee wijken samen. De wijkraad Vleuten-De Meern heeft een aantal aanbevelingen gedaan in een nota Vleuten-De Meern 2003, een wijkadvies voor de Voorjaarsnota 2003 van de gemeente Utrecht. De wijkraad onderscheidt hierin zaken die op dit moment van belang zijn (hierbij gaat het vooral om verkeersproblemen) en zaken die structurele aandacht verdienen, zoals de uitbreiding van het aantal hangplekken met sociale controle en toezicht, de uitbreiding van het aantal groenvoorzieningen en de uitbreiding van het aantal horecagelegenheden en andere sociale voorzieningen.

Wijkraadplegingen te laat voor wijkprogramma over 2003

Mede door de late start van verschillende wijkraden vonden bijna alle wijkraadplegingen te laat plaats om met de resultaten input te kunnen leveren op het wijkprogramma voor 2003. Om hieraan te kunnen voldoen moesten alle wijkraadplegingen al in 2002 hebben plaats gehad. Alleen wijkraad Vleuten-De Meern zag kans om in 2002 een wijkraadpleging uit te voeren. Omdat de verwerking echter toch enige tijd in beslag nam, konden de uitkomsten niet benut worden als input voor het wijkprogramma over 2003. Deze wijkraad heeft daarom een aantal aanbevelingen opgesteld voor de Voorjaarsnota 2003 met het oog op een mogelijke ombuiging van het wijkprogramma 2003. Wel hebben vrijwel alle wijkraden, los van de wijkraadpleging, een gevraagd advies gegeven over het wijkprogramma en op verzoek een advies gegeven over de Voorjaarsnota 2003. Inmiddels zijn de uitkomsten van de gehouden wijkraadplegingen ook verwerkt voor gebruik in de wijkprogramma's voor 2004. Voor de resultaten hiervan verwijzen we u naar hoofdstuk 4.

3.3 Buurtsoaps

Twijfel over meerwaarde buurtsoap ten opzichte van andere instrumenten

Naast de 'reguliere' wijkraadplegingen is in elke wijk ook de buurtsoap één keer tot uitvoering gebracht. Behalve het in gesprek raken met bewoners over problemen en ontwikkelingen in de wijk, grepen de wijkraden in Overvecht, Zuidwest en Leidsche Rijn de buurtsoap tevens aan om zich te presenteren in de wijk. Over de ervaringen met en het belang van de buurtsoap als instrument voor wijkraadpleging zijn de wijkraden ambivalent. De algemene teneur is dat het een leuke vorm van bewonersraadpleging is, maar tegelijk twijfelen de wijkraden aan de meerwaarde ervan ten opzichte van andere instrumenten. Er is wel waardering voor de constructieve manier waarop problemen aandacht krijgen. De twijfel heeft vooral betrekking op het bereiken van bewoners die met andere middelen niet bereikt worden. Zo worden bijvoorbeeld vragen gesteld over het feit dat het beheersen van de Nederlandse taal vereist is om als bewoner deel te kunnen nemen aan de buurtsoap. Met name wijken met veel allochtone bewoners hebben daarom hun twijfels bij het nut.

4 Wijkprogramma

-
- De procedure rond de totstandkoming van het wijkprogramma is voor wijkraden moeilijk te begrijpen, met name omdat de doorlooptijd erg lang is. Bij sommige wijkraden heerst onbegrip dat adviezen pas laat gehonoreerd kunnen worden, terwijl die betrekking hebben op problemen die nu spelen.
 - De wijkraden hebben zelfstandig hun inbreng voor de Voorjaarsnota 2003 geformuleerd. De inbreng is met name gericht op de zichtbare 'problemen' in de wijk. Het WMO adviseerde meestal positief over de inbreng van de wijkraden voor de Voorjaarsnota.
 - Wijkraden zijn volgens sommige (assistent-) wijkmanagers teleurgesteld over de vorm en inhoud van de reactie van het college op hun inbreng bij de Voorjaarsnota 2003.
 - Sommige vakdienstambtenaren uiten praktische en principiële bezwaren ten aanzien van het wijkprogramma. Het is volgens hen niet relevant genoeg voor het eigen werk en het belang van het wijkprogramma als sturingsmiddel is enkelen onduidelijk.
 - De geïnterviewde (assistent-) wijkmanagers merken op dat de beleidscyclus leidt tot praktische problemen met de planning en een inperking van de spontaniteit van wijkraden. Wijkraden krijgen te weinig tijd om advies uit te brengen en door de veelvoud aan regels dreigt het spontane advieskarakter van de wijkraad te worden ondergesneeuwd.
 - In de meeste wijkprogramma's wordt aangegeven dat de wijkraad input heeft geleverd voor het wijkprogramma. De daadwerkelijke invloed wordt echter nergens concreet, met uitzondering van het wijkprogramma van Overvecht.
-

4.1 Inleiding

De wijkraad wordt op een aantal momenten tijdens de begrotingscyclus geraadpleegd. In het bijzonder wordt de wijkraad met betrekking tot de wijkvisie en het wijkprogramma om advies gevraagd. Deze adviesmomenten staan ook in de spelregels van de wijkaanpak. Het advies voor het wijkprogramma wordt in oktober 2003 voor het eerst door de wijkraden gegeven (met uitzondering van de wijkraad Binnenstad, die al eerder geadviseerd heeft over het wijkprogramma). Het wijkprogramma kan gezien worden als een vertaling van de begroting in projecten en werkzaamheden voor de wijk. Echter, de verdeeldiscussie vindt plaats met het verschijnen van de Voorjaarsnota. Wil een wijkraad invloed kunnen uitoefenen op de wijk, dan is het van belang dat de wijkraad ook bij de Voorjaarsnota een beïnvloedingsmoment heeft.

Het is de bedoeling dat voor de wijkprogrammering gebruik gemaakt wordt van onder andere de wijkvisie. Echter, een door het college vastgestelde wijkvisie is pas vanaf eind 2003 beschikbaar. Besloten is om dit jaar gebruik te maken van de wijkgerichte inbreng die is samengesteld door de verschillende wijkmanagementoverleggen (WMO's). Deze inbreng gaat in op de belangrijkste aandachtspunten die vanuit de wijk bezien aandacht vragen bij de Voorjaarsnota en uiteindelijk bij de begroting 2004. De wijkraad is in 2003 over deze wijkgerichte inbreng geconsulteerd. Het college besluit uiteindelijk of de door de wijk aangegeven aandachtspunten kunnen leiden tot beleidsbijstellingen.

Het advies van de wijkraad voor de Voorjaarsnota 2003 dient zijn vertaling te krijgen in het wijkprogramma 2004. In oktober zijn de wijkraden in de gelegenheid gesteld hun advies over dit laatstgenoemde document te formuleren. De wijkraad kan zich dan uitspreken over de mate waarin zij haar ingediende punten bij de Voorjaarsnota herkent in het wijkprogramma.

In dit hoofdstuk wordt het gevraagde advies van de wijkraad voor de Voorjaarsnota 2003 en het gevraagde advies op het wijkprogramma 2004, onderzocht en beschreven. Dit doen wij aan de hand van de verschillende fasen die in dit proces zijn te onderscheiden. Het proces is op te delen in twee fasen, die elk weer zijn onder te verdelen in deelprocessen:

Voorjaarsnota (4.3):

- Het advies van de wijkraad voor Voorjaarsnota 2003
- Verwerking inbreng
- Reactie College

Wijkprogramma (4.4):

- Totstandkoming wijkprogramma 2004
- Beschrijving wijkprogramma's

De kaders die in dit hoofdstuk staan vermeld bij de deelprocessen geven een beschrijving van de formele procedure die bij het betreffende proces hoort.

Voordat we op de twee fasen en de bijbehorende deelprocessen ingaan, beschrijven we de algemene indruk die de verschillende geïnterviewden hebben over de procedure rond het wijkprogramma.

4.2 Algemene indruk procedure wijkprogramma

Procedure van het wijkprogramma abstract en voor wijkraden onbegrijpelijk

De geïnterviewde (assistent-) wijkmanagers hebben allemaal aan de wijkraad gevraagd een reactie voor de Voorjaarsnota 2003 te maken. De (assistent-) wijkmanagers die we hebben gesproken, vonden het over het algemeen lastig de procedure rondom het wijkprogramma over te brengen. Zij merken op dat het voor wijkraden een abstract en vrijwel onbegrijpelijk verhaal is. De (assistent-) wijkmanagers begrijpen deze verwarring, zij zijn zich er van bewust dat de procedure een papieren verhaal is met een lange doorlooptijd. Met name dit tijdsbeslag is volgens hen voor wijkraden moeilijk te begrijpen.

Wijkraden geven zélf ook aan dat ze de procedure erg ingewikkeld vinden. Met name de lange doorlooptijd leidt tot teleurstelling. Zo hebben sommige wijkraden onbegrip over het moeten uitbrengen van adviezen die pas over een aantal jaren gehonoreerd kunnen worden, terwijl de daaraan verbonden kwesties hier en nu spelen. Andere wijkraden zijn echter minder kritisch. Zij vinden het wel lastig om op de 'rijdende gemeentelijke trein' te moeten springen. Dit wordt onder meer veroorzaakt door een gebrek aan informatie, maar ook door de relatieve onervarenheid in beleidsprocessen.

4.3 Voorjaarsnota

Het advies van de wijkraad voor de Voorjaarsnota 2003

De wijkgerichte inbreng bij de Voorjaarsnota wordt geformuleerd door het WMO en ter consultatie voorgelegd aan de wijkraden.

Niet ieder WMO formuleerde een wijkgerichte inbreng ter consultatie aan de wijkraad

Niet alle wijkbureaus hebben een wijkgerichte inbreng geformuleerd voor de Voorjaarsnota. Degenen die dat wel hebben gedaan, hebben deze aandachtspunten meestal besproken in een gezamenlijke vergadering met de wijkraad. Tijdens deze vergadering is gepeild in hoeverre de wijkraad zich kon vinden in de aandachtspunten. Sommige andere wijkbureaus hebben echter een schriftelijke reactie aan de wijkraden gevraagd. De wijkbureaus die geen wijkgerichte inbreng hebben geformuleerd, hebben het initiatief aan de wijkraad zelf overgelaten.

Wijkraden werkten zelfstandig aan inbreng

De wijkraden zijn, al dan niet op basis van een lijstje met aandachtspunten, aan de slag gegaan met het schrijven van hun inbreng voor de Voorjaarsnota 2003. Alle (assistent-) wijkmanagers die we spraken geven aan dat de wijkraden dit zelfstandig hebben gedaan. Volgens hen hebben wijkraden tussentijds niet om aanvullende informatie of gegevens gevraagd.

Krappe reactietermijnen

De reactietermijnen met betrekking tot de Voorjaarsnota zijn over het algemeen wel wat kort, vinden de (assistent-) wijkmanagers, maar echte bezwaren hebben ze niet. De (assistent-) wijkmanagers zijn enthousiast en doen hun best de betreffende wijkraden (extra) tijd te geven om te reageren door hun eigen doorlooptijd zo kort mogelijk te houden. Eén van de wijkmanagers zegt:

"Wij zijn professionals, zij zijn vrijwilligers, dan moeten wij dat goed plannen."

Verwerking inbreng

De wijkmanager voorziet de inbreng van de wijkraad voor de Voorjaarsnota van een advies aan het college en dient dit uiteindelijk integraal en samen met de wijkgerichte inbreng van het WMO bij het college in.

Vorm van de inbreng van de wijkraden verschilde van elkaar

De wijze waarop de wijkraden hun inbreng voor de Voorjaarsnota 2003 hebben geformuleerd verschilt van elkaar. Dit heeft mede te maken met de wijze waarop de wijkraad de aandachtspunten van het wijkbureau aangereikt heeft gekregen, als ze die al kregen. Zo maakte één wijkraad bijvoorbeeld een aanvulling op de wijkgerichte inbreng van het WMO en plaatste tegelijkertijd wat algemene opmerkingen over de algemene procedure rondom wijkraden. Een andere wijkraad stelde daarentegen met name vragen bij de aandachtspunten opgesteld door het WMO. Deze wijkraadleden kwamen zelf met een nieuw voorstel. Weer een andere wijkraad maakte zelf een lijst met concrete projectvoorstellen.

(Assistent-) wijkmanagers vinden inbreng wijkraden gericht op zichtbare details

De inbreng van de wijkraden op de Voorjaarsnota lag veelal in de lijn der verwachtingen, vinden de geïnterviewde (assistent-) wijkmanagers. De wijkraad ging volgens hen in op onderwerpen die evident in de wijk spelen en al wel eens aan de orde zijn geweest tijdens gezamenlijke vergaderingen. Er zaten voor de (assistent-) wijkmanagers daarom geen echte (positieve of negatieve) verrassingen bij.

De geïnterviewde (assistent-) wijkmanagers zijn over het algemeen te spreken over de inhoud van de door de wijkraden geschreven inbreng. Zij vinden het wel opvallend dat de aangedragen prioriteiten van de wijkraden hier en daar (té) gefocust zijn op zichtbare zaken zoals plaspalen of één bepaalde straat. De (assistent-) wijkmanagers vinden dat tegelijkertijd typisch en begrijpelijk. Een wijkmanager zegt in dit kader:

"Voor de wijkmanager is het gewoon één van de problemen (...) Ik zie wel dat de wijkraad bijvoorbeeld bij veiligheid heel erg inzoomt op de zichtbare plekken, maar ik wil de hele wijk in het vizier houden, een algemener beeld scheppen over de wijk."

Advies WMO op inbreng wijkraad slechts hier en daar negatief

De inbreng van iedere wijkraad is integraal aan het college voorgelegd. Zoals hierboven besproken, wordt deze inbreng voorzien van een advies van het WMO. Aangezien voor dit advies geen format bestaat, zijn zij allemaal verschillend opgesteld. Zo stelde bijvoorbeeld één van de wijkbureaus als advies een schema op, waarin naast een algemene beoordeling ook wordt aangegeven of de gemeente de aangewezen partij is om een voorgesteld project op te kunnen pakken en met welke lopende programma's er een link bestaat met de door de wijkraad voorgestelde projecten. Een ander wijkbureau beantwoordt in haar advies de vragen die de wijkraad had gesteld bij de aandachtspunten. Weer een ander wijkbureau heeft in haar advies de voorgestelde projecten van de wijkraad zonder toelichting of commentaar weergegeven.

Als een projectvoorstel een negatief advies van het wijkbureau krijgt, kan daarvoor de reden zijn dat een voorstel gebaseerd was op een onjuiste veronderstelling. Eén van de respondenten zegt hierover het volgende:

"Ik vind het jammer dat de wijkraad een aantal dingen niet weet waardoor ze op het verkeerde been staan en zodoende voorstellen doen die niet aanhaken. Ik vind dan de reactie vanuit het wijkbureau meer een informerende dan puur inhoudelijk."

Een andere reden was dat de gemeente niet de aangewezen partij is om het projectvoorstel op te (kunnen) pakken. Het komt niet voor dat een inbreng van de wijkraad negatief advies krijgt, omdat het WMO een andere mening is toegedaan of een andere visie heeft. Wel zijn delen van de inbreng van de wijkraad aanvullend en leiden zij in sommige gevallen tot een nieuwe suggestie of aanscherping van de aandachtspunten van het WMO.

Reactie College op inbreng wijkraad Voorjaarsnota 2003

Het college heeft op de inbreng van de wijkraad gereageerd met een brief van wethouder wijkgericht werken dhr. Gispen.

Gesprekken met de wijkwethouder hebben plaatsgevonden en verliepen naar wens

In de brief die door wethouder Gispen aan de wijkraden is gestuurd, staat onder andere het volgende:

Tenslotte heeft het college besloten dat op basis van de hierboven aangegeven algemene kaders van de Voorjaarsnota de wijkwethouders na de besluitvorming in het college ook de concrete inbreng van de wijkraden per wijk met hen bespreken. Daarbij zal uw wijkwethouder aangeven welke wensen naar mening van het college een gereede kans van slagen hebben, welke wensen moeilijk zijn maar waarvoor hij zij zich toch sterk zal maken en welke wensen absoluut niet haalbaar zijn.

De wijkwethouder heeft inderdaad in een gesprek met de wijkraad de reactie van het College toegelicht. De geïnterviewde (assistent-) wijkmanagers geven aan dat het gesprek met de wijkwethouder over het algemeen als positief wordt ervaren door de wijkraden.

Wijkraden teleurgesteld over vorm en inhoud reactie college op inbreng

Volgens de geïnterviewde (assistent-) wijkmanagers zijn de wijkraadleden erg teleurgesteld over de reactie van het college. Het college geeft in zijn brief aan dat er bezuinigd moet worden en dat het geld voor nieuwe projecten uit lopende programma's dient te komen of door middel van een her-schikking van bestaande budgetten. Dat doet het als volgt:

Voor de wijkgerichte inbreng wordt geen afzonderlijk extra budget beschikbaar gesteld. De thans geïnventariseerde wijkbehoefte wordt zo optimaal mogelijk in de vastgestelde budgetten ingepast.

Eén van de (assistent-) wijkmanagers zegt hierover:

"Dat levert teleurstelling op bij de wijkraad, omdat er niet tegemoet gekomen kan worden aan de wensen."

Daarnaast heerst er volgens de wijkbureaus grote teleurstelling bij de wijkraden over de manier waarop dit is gecommuniceerd, ondanks dat de reactie vrij snel werd gegeven. De brief is niet toegespitst op de verschillende wijkraden, maar een naar een stedelijke niveau geaggregeerd antwoord. In de brief staat dat als volgt verwoord:

De Dienst Wijken heeft de aandachtspunten/ adviezen van alle WMO's en wijkraden doorgelicht en op hoofdlijnen geformuleerd. Daaruit komt naar voren dat er vanuit de wijken aandacht wordt gevraagd voor veiligheid, openbare ruimte en bereikbaarheid en met name een gebiedsgerichte aanpak rond deze thema's wordt voorgestaan.

Volgens de (assistent-) wijkmanagers is het moeilijk voor de wijkraden zich te herkennen in de brief. Eén van de (assistent-) wijkmanagers geeft aan dat de wijkraad de brief van het college zelfs als een domper heeft ervaren. Hij merkt op dat de wijkraad inmiddels al meerdere malen tegen een dergelijke soort teleurstelling is aangelopen. De wijkraad zou zich volgens hem inmiddels afvragen wat ze nu eigenlijk in de melk te brokkelen hebben.

4.4 Wijkprogramma

Totstandkoming wijkprogramma 2004

Na besluitvorming over de Voorjaarsnota door het college zijn de kaders (inhoudelijk en financieel) voor het wijkprogramma bekend. Wijkbureaus en vakdiensten zullen samen het wijkprogramma verder vorm geven.

Wijkaccountmanagers leveren input voor wijkprogramma

Over het algemeen zijn de verschillende wijkbureaus die we hebben gesproken hetzelfde te werk gegaan met het organiseren van input voor het wijkprogramma. Zij hebben over het algemeen de wijkaccountmanagers gevraagd om hiervoor input te leveren. Sommige wijkbureaus hebben hierbij expliciet om aandacht gevraagd voor de inbreng vanuit de wijkraad, ook omdat dit vanuit de wijkwethouder was meegegeven. De vakdiensten zijn immers zelf inhoudelijk eindverantwoordelijke voor hun inbreng van het wijkprogramma.

Specifieke inbreng wijkraden op Voorjaarsnota niet bekend bij vakambtenaren

De vakdienstambtenaren die we hebben gesproken (leden accountteam), zijn op de hoogte van het feit dat de wijkraden een inbreng hebben geformuleerd voor de Voorjaarsnota. Echter, de specifieke inbreng voor hun eigen wijk hebben zij niet letterlijk te zien gekregen van hun wijkaccountmanager. Eén vakdienstambtenaar heeft wel gehoord dat er voor zijn dienst en wijk geen relevante zaken in stonden, terwijl een andere vakdienstambtenaar het lijstje nooit heeft gezien. Weer een andere vakdienstambtenaar heeft in plaats van de inbreng van de wijkraad voor de Voorjaarsnota, de concept-wijkvisie van de wijk erbij gehad. Op zich vindt zij dit document functioneel om tot een inbreng voor het wijkprogramma te komen.

Vakdienstambtenaren uiten praktische en principiële bezwaren over wijkprogramma

De vakdienstambtenaren die we hebben gesproken, zijn allemaal ruim van tevoren ingelicht dat er van hen een projectenlijst voor het wijkprogramma werd verwacht. Ze ervaren het aanleveren van input voor het wijkprogramma verschillend. Zo ervaren twee geïnterviewde vakdienstambtenaren het werken aan het wijkprogramma als een extra belasting op het reguliere werk. Zij opperen daarmee praktische bezwaren, maar zij hebben ook principiële twijfels over het wijkprogramma.

Het praktische bezwaar dat deze vakdienstmedewerkers maken, vloeit voort uit hun mening dat het wijkprogramma misschien wel een sturingsmiddel voor het wijkbureau is, maar dat het van weinig relevantie is voor het (eigen) werk van de diensten. Daarmee raakt het wijkprogramma volgens hen niet echt aan hun werk. Eén van de respondenten zegt hierover:

"We hebben niet het gevoel dat we met het wijkprogramma uit de voeten kunnen. Voor ons is het gewoon bijzaak."

Om een projectenlijst voor het wijkprogramma te maken, moet er volgens één van de respondenten uit de dagelijkse hectiek worden gestapt, dit terwijl de dagelijkse bezigheden wel gewoon doorgaan. Een andere geïnterviewde merkt op dat het werk voor het wijkprogramma alleen nog maar over projecten gaat, terwijl dat in feite maar een klein deel van het werk is. Daarnaast is er namelijk ook nog een hoop ander regulier werk wat gedaan moet worden. Dat brengt volgens hem allemaal spanning met zich mee.

Deze spanning zou volgens één ambtenaar alleen nog maar zijn toegenomen per 1 januari 2003. Toen is besloten dat de diensten de projecten draaien en de Dienst Wijken verantwoordelijk is voor het proces. Dit zou tot gevolg hebben dat medewerkers van de vakdienst de projecten als eigen projecten beschouwen en zodanig alles willen weten wat zich daarin afspeelt. Weer een andere geïnterviewde heeft het gevoel dat sinds de Dienst Wijken een procesdienst is, ze weinig zicht heeft op de uitvoering van de projecten. Volgens haar is de dienst daarom heel erg bezig met cijfers en management rapportages.

Het meer principiële bezwaar dat de respondenten uiten, heeft te maken met het wijkprogramma zelf. Zij zien eigenlijk weinig nut in het wijkprogramma. Eén van hen verwoordt dit als volgt:

"(...) een boekje dat weer in de la verdwijnt en wat in december weer eens wordt bekeken zo van; wat hadden we ook al weer afgesproken? Het wijkprogramma zou moeten werken als een sturingsinstrument, maar dat is het niet. Het belang van het wijkprogramma is mij onduidelijk."

Het enige wat het wijkprogramma en de tussenliggende managementrapportages laten zien, is of iets volgens planning loopt of niet, vertelt één van de respondenten. Zij ziet daar de toegevoegde waarde niet helemaal van in, terwijl het wel veel tijd kost om de gegevens boven water te krijgen. Bovendien vindt zij de kwaliteit van de gegevens slecht. Volgens haar heeft dat mede te maken met de werkwijze van de eigen dienst. Deze vakdienstmedewerker kan zich wel voorstellen dat de wijkbureaus denken dat ze met het wijkprogramma een sturingsmiddel in handen hebben, maar volgens de respondent hebben ze niet meer dan dat.

Daarnaast merkt een andere ambtenaar op dat het erg lastig is om resultaatafspraken voor de projecten te maken. Hij vindt dat de slagingspercentages die daaraan worden gekoppeld een stempel drukken op de eigenlijke resultaten. Volgens de ambtenaar worden de resultaatafspraken in een afrekencultuur getrokken. Zodoende gaat de geïnterviewde erg voorzichtig om met het formuleren van resultaten. Dit roept bij de geïnterviewde de vraag op of het wijkprogramma niet een soort van schijnwerkelijkheid weergeeft.

Wijkbureaus merken spanning met vakdiensten

Bij de verschillende ambtenaren die we op de wijkbureaus hebben gesproken, leeft het gevoel erg sterk dat de vakdiensten niet wijkgericht (willen) werken. Eén van de (assistent-) wijkmanagers merkt dat bij sommige afdelingen eerst het sectorale werk wordt gedaan en daarna pas het wijkgerichte deel, omdat dat wordt gezien als extra werk op hun reguliere werk. Weer een andere (assistent-) wijkmanager zegt:

"Het is een cultuuromslag die gemaakt moet worden. Als wij het hebben over de wijkraad, dan hebben wij het over een adviesgroep. In de diensten wordt de wijkraad vaak als lastig ervaren. Die openheid en dat vertrouwen, die vanzelfsprekendheid om zo te werken is er gewoon niet. Dat merk ik."

De vakdienstambtenaren die we hebben geïnterviewd, hebben echter allemaal wél het gevoel dat zij wijkgericht werken. Zij proberen het aanbod zo veel mogelijk af te stemmen op wat de wijk nodig heeft. De meeste respondenten die wij hebben gesproken, zijn al sinds het begin in 1995 bezig met werken in de wijk.

Praktische problemen met de planning en inperking van spontaniteit

In de spelregels staat dat de wijkraad een maand de tijd krijgt om het advies over het wijkprogramma te schrijven. Om de wijkraden hiertoe in de gelegenheid te stellen is het concept wijkprogramma nu vijf maanden eerder beschikbaar dan in voorgaande jaren. Echter, volgens de geïnterviewde (assistent-) wijkmanagers zijn er toch problemen te bespeuren. Ten eerste zijn er volgens hen nog steeds problemen met de planning en ten tweede komt volgens hen de veelvoud aan regels en reactietermijnen niet ten goede aan de spontaniteit van de wijkraad.

Eén van de respondenten geeft een voorbeeld met betrekking tot de planning: de wijkraad moet voor het einde van de maand een reactie geven op het wijkprogramma. De wijkraad zelf vergadert eens per maand, bijvoorbeeld de eerste dinsdag van de maand. De wijkraad krijgt zodoende de stukken dan voor het eerst te zien en kan ze dan met elkaar bespreken. Echter, voordat de wijkraad weer bij elkaar komt (om bijvoorbeeld plenair een standpunt in te nemen) moet zij het advies al hebben ingediend. Binnen het reguliere vergaderschema van de wijkraad is een reactietermijn van een maand dus te kort.

Een andere (assistent-) wijkmanager zegt ook dat hij merkt dat het in de praktijk niet goed werkt. De wijkraad zou een extra vergadering kunnen inlassen, maar dat betekent een extra belasting voor de wijkraad. De (assistent-) wijkmanagers die we spraken hebben over het algemeen wel begrip voor het feit dat er bepaalde (spel)regels met elkaar moeten worden afgesproken. Dat is volgens hen goed voor de gelijkvormigheid. Echter, zij kunnen zich voorstellen dat dat bij de wijkraden vrij bemoeizuchtig overkomt. Nog *belangrijker* vinden zij dat ze merken dat de veelheid aan regels die inmiddels rond de wijkraden is ontstaan, het spontane advieskarakter van de wijkraad in de kiem dreigt te smoren. Eén van de (assistent-) wijkmanagers verwoordt dat als volgt :

"(...) dat op dit moment de gemeente te ver doorschiet in het de wijkraad willen propfen in onze procedures, dat zou een valkuil kunnen zijn, dat het spontane advies gebeuren van zo'n club daarmee in gevaar komt, dat je daarmee een extra bestuurslaag gaat inbouwen. Je maakt ze bijna semi-ambtenaar."

De (assistent-) wijkmanagers die we hebben gesproken erkennen dat er een spanning bestaat tussen 'het willen dat een wijkraad gedurende het proces meedenkt en mee adviseert' en dat de wijkraad een spontane adviesclub is.

4.5 Beschrijving wijkprogramma's en advisering wijkraden

In de eerste week van oktober 2003 ontvingen de wijkraden van hun wijkbureau de concept wijkprogramma's ter advisering.

Inbreng wijkraden voor Voorjaarsnota slechts in één van de wijkprogramma's concreet

Zeer opmerkelijk is dat in één van de wijkprogramma's de wijkraad als zodanig nergens wordt genoemd. In alle andere wijkprogramma's wordt wel vermelding gemaakt van de wijkraad. Meestal in relatie tot wijkvisie, de flexibele budgetten en de wijkraadpleging (al dan niet al uitgevoerd).

In een aantal wijkprogramma's wordt aangegeven dat de wijkraad input heeft geleverd voor het wijkprogramma, maar dit wordt echter bijna nergens concreet uitgewerkt. Dit betekent dat in geen van de wijkprogramma's de inbreng van de wijkraad (integraal) staat vermeld. Met uitzondering van het wijkprogramma van Overvecht. In dit laatste wijkprogramma is een bijlage toegevoegd met de integrale inbreng van de wijkraad en de reactie van het WMO daarop. In de overige wijkprogramma's staan dus geen lijstjes met (project)voorstellen van de wijkraad. Bij de projectlijsten wordt geen melding gemaakt of het ging om een voorstel of verzoek van de wijkraad. Er wordt dus ook geen vermelding gedaan over welke voorstellen die de wijkraad heeft ingediend bij de Voorjaarsnota zijn opgenomen in het wijkprogramma en welke voorstellen niet.

In één wijkprogramma staat bij een drietal projecten wel de vermelding dat de projecten aansluiten op de wijkraadpleging. Er wordt echter niet helder aangegeven of de projecten al in de planning lagen en de conclusies van de wijkraadpleging hier goed op aansloten. Of dat de projecten naar aanleiding van de resultaten van de wijkraadpleging in het leven geroepen zijn.

Over de wijkvisie wordt over het algemeen door de wijkbureaus opgemerkt dat deze nog niet officieel is vastgesteld door de gemeenteraad. Wijkbureaus kiezen er daarom voor de doelstellingen van de wijkvisie nog niet te vertalen naar meetbare doelstellingen. Aangegeven wordt dat dat een taak is voor volgend jaar, die in samenspraak met de wijkraad zal worden uitgevoerd. Wel worden in de meeste gevallen de algemene doelstellingen van de wijkvisie als een leidraad voor het wijkprogramma gebruikt en wordt zodoende een koppeling tussen wijkvisie en wijkprogramma aangebracht.

Het Verwey-Jonker Instituut doet de aanbeveling om in de presentatie van plannen en programma's voor de wijken expliciet aan te geven wat met de adviezen hierover van de betreffende wijkraad is gedaan. Hierdoor wordt beter zichtbaar gemaakt welke invloed wijkraden hebben gehad op de besluitvorming over deze plannen en programma's. Dit is volgens het instituut een manier om de wijkraad te faciliteren bij het monitoren van de effecten van haar eigen werk.

Vrijwel alle wijkraden akkoord met wijkprogramma

Over het algemeen stemmen de wijkraden in met het voorgestelde wijkprogramma. Een aantal wijkraden spreekt waardering uit voor de inspanning en betrokkenheid van de wijkbureaus (Vleuten-De Meern, West). Alleen Noordwest brengt een negatief advies uit. De overige wijkraden zijn desondanks niet minder kritisch en hebben volop ideeën voor verbetering. We noemen hieronder kort de opvallendste.

- Twee wijkraden geven in hun advies te kennen teleurgesteld te zijn over het wederom late moment waarop de wijkraad om advies is gevraagd (Noordwest en Overvecht);
- Een aantal wijkraden vindt de structuur van het wijkprogramma voor verbetering vatbaar: de samenhang ontbreekt (Noordwest), aandachtsgebieden in plaats van indeling in diensten zou de invalshoek moeten zijn (Overvecht), verbanden aanbrengen door clustering van projecten en prioritering van projecten (Oost);
- Het explicieter opnemen van meetbare doelstellingen wordt door Zuidwest en Oost gesuggereerd;
- De wijkraden hebben zich ook gebogen over de financiële aspecten. De opmerkingen van wijkraden hierover lopen uiteen. Zo is wijkraad Noordoost verbaasd dat de begroting wordt vastgesteld alvorens het wijkprogramma wordt vastgesteld. De wijkraden Zuid en Noordwest willen graag duidelijkheid over flexibele budgetten. De toegekende budgetten zijn ook aanleiding voor commentaar. Zijn de budgetten wel toereikend en relevant? Voor een aantal projecten is bovendien geen budget voorzien en soms is er budget maar geen concreet plan. Sommige wijkraden willen tevens inzicht in waar de budgetten vandaan komen (gemeente, hogere overheden, EU).
- Over de verwerking van de resultaten van de wijkraadpleging zijn niet alle wijkraden tevreden (Oost).
- Eén wijkraad vindt dat de doelen in het wijkprogramma pas concreter kunnen worden als de wijkvisie is vastgesteld (West).

5 Wijkwethouder en wijkspreekuur

Wijkwethouderschap

- De geïnterviewde raadsleden, ambtenaren en wijkraadleden zijn positief over het instrument wijkwethouder.
- Sommige raadsleden die we gesproken hebben, zien een spanningsveld tussen het wijk- en het vakwethouderschap en ervaren dit als problematisch; volgens de geïnterviewde ambtenaren levert de combinatie van wijk- en vakwethouder in één persoon meestal geen problemen op.
- De ambtenaren die geïnterviewd zijn, waarderen de betrokkenheid van hun wethouder bij de wijk. Wel is de daadwerkelijke meerwaarde van het instrument wijkwethouder voor sommigen onduidelijk en wordt de drukke agenda van de wijkwethouder als lastig ervaren.
- Raadsleden, ambtenaren en wijkraadleden zien verschillen in het optreden van de wijkwethouders. De geïnterviewde ambtenaren adviseren dat het college een bandbreedte afspreekt waarbinnen het wijkwethouderschap én de invulling van het wijkspreekuur mag variëren. Verder geven enkele respondenten aan dat de rol van wijkwethouder versterkt en/ of uitgebreid mag worden.

Wijkspreekuur

- Raadsleden en ambtenaren waarderen het wijkspreekuur over het algemeen positief. Wel benadrukken enkele ambtenaren dat het instrument vooral een 'symboolfunctie' heeft bij het verkleinen van de 'kloof' tussen bestuur en burger.
 - Door invoering van een volgsysteem, is de afhandeling van wijkspreekuur-zaken sterk verbeterd. Het volgsysteem is in alle wijkbureaus ingevoerd, en wordt door de respondenten positief beoordeeld. De afhandeling kan op een aantal punten nog wel iets aangescherpt worden. Communicatie is hierbij het sleutelwoord.
 - Naar de direct en indirect bij het wijkspreekuur betrokkenen ambtenaren moet duidelijk(er) worden gecommuniceerd wat de verantwoordelijkheden en rollen van een ieder zijn. Hiervoor is een taak weggelegd voor zowel het bestuur als de wijkmanagers en wijkaccountmanagers op de wijkbureaus.
 - In de fase van de intake kan duidelijker naar burgers gecommuniceerd worden wat ze wel, maar ook wat ze niet kunnen verwachten van het wijkspreekuur. Daarnaast kan volgens de geïnterviewde ambtenaren de terugmelding naar bezoekers van het wijkspreekuur structureler vormgegeven worden.
-

5.1 Inleiding

De wijkwethouder is één van de instrumenten binnen de wijkaanpak. Waar de raadscommissies voor de wijken de ogen en oren vormen voor de raad, zijn de wijkwethouders dat in de wijk voor het college. Iedere wijk heeft zijn eigen wijkwethouder. De wijkwethouders zijn verantwoordelijk voor de totstandkoming en voortgang van het wijkprogramma en de uitvoering van toezeggingen die zijn gedaan tijdens het wijkspreekuur. Op het spreekuur kunnen burgers terecht met vragen en ideeën die op de wijk betrekking hebben.

Uit de tussenrapportage van de wijkaanpak kwam naar voren dat ambtenaren niet allemaal even positief waren over het functioneren van het wijkwethouderschap. Zo viel er volgens sommigen nog wel wat te verbeteren aan de betrokkenheid van sommige wijkwethouders bij 'hun' wijk. De bezoekers van het wijkspreekuur waren in 2002 tevreden over het gesprek dat zij met de wijkwethouder hadden. Een aanzienlijk deel was echter minder te spreken over de wijze waarop hetgeen zij aan de orde stelden werd afgehandeld. Doordat veel bezoekers niets meer op hun vraag hadden gehoord, kregen zij de indruk dat het bestuur niets met het probleem heeft gedaan. Om iets aan deze afhandeling te doen, is besloten een volgsysteem in te stellen.

In dit hoofdstuk kijken we wederom naar het functioneren van de wijkwethouders en het wijkspreekuur dat zij houden. Dit doen we aan de hand van de mening van raadsleden, betrokken ambtenaren (wijkmanagers, assistent-wijkmanagers, wijkaccountmanagers en overige vakdienst-ambtenaren) en wijkraadleden. Het algemeen functioneren van het wijkwethouderschap stellen we hierbij het eerst aan de orde. Vervolgens wordt aandacht besteed aan het wijkspreekuur.

De uitspraken die wij doen over (meningen van) de wijkraadleden, zijn gebaseerd op het in november 2003 verschenen onderzoeksrapport van het Verwey-Jonker Instituut: 'Wijkraden op proef; Evaluatie functioneren Utrechtse wijkraden'. Overige onderzoeksresultaten zijn gebaseerd op verschillende deelonderzoeken van Bestuursinformatie.

5.2 Wijkwethouderschap

Zelfevaluatie van wethouders over wijkwethouderschap

In november 2003 hebben de wethouders het wijkwethouderschap geëvalueerd. Enkele uitkomsten van onderliggend hoofdstuk hebben hiervoor als input gefungeerd. De resultaten van de zelfevaluatie zijn als bijlage bij dit onderzoeksrapport gevoegd.

Instrument wijkwethouderschap over het algemeen positief gewaardeerd

De meeste geïnterviewde raadsleden, ambtenaren en wijkraadleden vinden het gebruik van het instrument 'wijkwethouder' een goede zaak. In de interviews worden de volgende redenen genoemd om deze opvatting te onderbouwen:

- Wijkwethouders zijn niet gebonden aan een bepaalde portefeuille en kijken daardoor op een integrale wijze naar de wijk. Eén van de respondenten zegt hierover:

"De wijkwethouder heeft een toegevoegde waarde en het is noodzakelijk om die territoriale aanpak van de grond te krijgen, vakdiensten redeneren erg sterk van uit hun eigen portefeuille, terwijl het de bedoeling is meer tot een integrale aanpak te komen. De wijkwethouder draagt daar aan bij, hij kan toch dingen die integraal moeten worden opgepakt onder de aandacht brengen bij vakwethouders."
- Het is voor burgers belangrijk dat zij 'een plaatje' bij het bestuur hebben. Het instrument 'wijkwethouder' is een goede manier om dit 'plaatje' te krijgen: respondenten hebben het idee dat de wijkwethouder van een bepaalde wijk bekender en vertrouwder is voor de buurtbewoners dan de overige collegeleden.
- De wijkwethouder kan in het college een lans breken: hij of zij kan zich extra inzetten voor bepaalde zaken/ problemen die in een specifieke wijk spelen.

Daadwerkelijke meerwaarde voor sommigen onduidelijk

Sommige respondenten zetten wel vraagtekens bij de daadwerkelijke meerwaarde van het instrument voor de ontwikkeling van het wijkgericht werken (en het verkleinen van de kloof tussen bestuur en burgers). Zij vinden het moeilijk in te schatten wat de resultaten van het wijkwethouderschap daadwerkelijk zijn. Door sommigen wordt opgemerkt dat het feit dat de wethouder naar de wijk toekomt op zich een 'heel aardig signaal naar burgers toe' is, maar dat het wijkwethouderschap inhoudelijk niet zoveel meerwaarde heeft.

Rol van wijkwethouder mag versterkt of uitgebreid worden

Sommige respondenten vinden dat het wijkwethouderschap misschien nog wel iets verder uitgebouwd kan worden en dat de wijkwethouder op sommige vlakken extra bevoegdheden mag krijgen om bepaalde zaken in de wijk doeltreffend en efficiënt aan te pakken. Een van de respondenten zegt hierover het volgende:

"Het wijkwethouderschap is een serieus fenomeen. En als het even kan moet dit nog uitgebouwd worden (...) dat een wijkwethouder nog iets meer bevoegdheden krijgt om dingen voor andere vakgebieden tot op een bepaald level te beslissen, of dingen toe te kunnen zeggen."

Hierbij aansluitend zeggen enkele wijkraadleden dat de wijkwethouder meer leiderschap en visie op de wijk mag ontwikkelen. Ook zouden enkele wijkraadleden meer betrokkenheid van de wijkwethouder bij de wijk willen zien en zegt een wijkraad dat de wijkwethouder creatiever kan zijn bij het benaderen van bewoners; de contacten met bewoners niet beperken tot het wijkspreekuur. Tot slot wordt door een van de ambtenaren benoemd dat hij de rol van de wijkwethouder veel politiever wil zien.

Raadsleden en ambtenaren tevreden over betrokkenheid eigen wijkwethouder

De geïnterviewde raadsleden en ambtenaren, zijn over het algemeen tevreden over het functioneren van en de contacten met 'hun' wijkwethouder(s). Vooral de wijkmanagers hebben veelvuldig contact met de wijkwethouder en zij geven allemaal aan goed met hem of haar op te kunnen schieten. Ook de betrokkenheid van de wijkwethouder bij hun wijk vinden de verschillende respondenten over het algemeen goed. Deze betrokkenheid blijkt volgens de geïnterviewden uit de volgende punten, die voor de verschillende wijkwethouders in meer of mindere mate gelden of genoemd zijn:

- Wijkwethouders wonen regelmatig wijkraadvergaderingen bij wanneer zij daarvoor gevraagd worden;
- Wijkwethouders zijn actief betrokken bij het wijkspreekuur, en nemen dit onderdeel van hun werk serieus. Ze bereiden het wijkspreekuur over het algemeen goed voor en zien toe op een correcte afhandeling. Zij vragen dan ook vrijwel allemaal om terugkoppeling over de afhandeling van zaken van eerdere wijkspreekuren;
- Wijkwethouders zijn betrokken en kritisch over bijvoorbeeld de wijkvisie: zij geven vaak aan wanneer zij dingen anders zien;
- Wijkwethouders bezoeken regelmatig 'hun' wijk;
- Wanneer er problemen zijn in de wijk, zet de wijkwethouder zich in om deze op te lossen;
- Wijkwethouders zijn alert over hoe dingen verlopen in de wijk/ houden ontwikkelingen in de wijk nauwlettend in de gaten.

Vrijwel alle raadsleden hebben geen algemeen beeld over wijkwethouderschap

Alhoewel tevreden over het functioneren van de 'eigen' wijkwethouder(s), benadrukken raadsleden dat zij zich moeilijk een mening kunnen vormen over het functioneren van andere wijkwethouders

of het wijkwethouderschap in het algemeen. Meestal kunnen zij alleen iets zeggen over het functioneren van één of twee wijkwethouders door de raadscommissies voor de wijken waarin zij zitten. Veel raadsleden zijn verder vooral nieuwsgierig naar wat wijkwethouders zelf vinden van het functioneren van het wijkwethouderschap.

Wijkraden beoordelen contacten met wijkwethouder verschillend

De wijkraden zijn minder eenduidig in hun oordeel over de 'eigen' wijkwethouder dan de geïnterviewde ambtenaren en raadsleden. In vijf wijken laten de wijkraden zich in positieve bewoordingen uit over het contact dat zij hebben met de wijkwethouder. Eén van deze wijkraden plaatst hierbij wel de kanttekening dat zij twijfelt over de functionaliteit van de contacten. Verder benadrukken twee wijkraden dat het contact met de wijkwethouder duidelijk verbeterd is ten opzichte van de beginperiode.

Eén van de wijkraden merkt op dat het contact dat zij met de wijkwethouder heeft beperkt is, maar "als er eenmaal een gaatje in haar agenda is, is het contact goed". Verder zeggen vier wijkraden dat zij niet of nauwelijks inhoudelijk contact hebben met de wijkwethouder. Hierbij zou een van deze wijkraden frequenter contact willen hebben en benadrukt een andere wijkraad niet erg te spreken te zijn over het functioneren van de wijkwethouder. Eén van de wijkraden benadrukt dat zij zich, vanwege de zeer beperkte contacten, eigenlijk geen mening kan vormen over de rol en het functioneren van de eigen wijkwethouder.

Verder benoemen enkele wijkraden dat de wijkwethouders erg afhankelijk zijn van hun collegavakwethouders, tenzij ze zelf het onderwerp in kwestie in portefeuille hebben. Hierdoor kan de wijkwethouder, ondanks goede wil en betrokkenheid, vaak niet meer zijn dan een "receptiebalie en doorgeefluik": in naam is er een wijkwethouder, maar niet in bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Tot slot zegt één van de wijkraden: "Vanwege zijn vooruitgeschoven positie namens het college lukt het onvoldoende zich echt voor de wijk in te kunnen zetten, zoals de wijkraad dat vanuit een onafhankelijker positie wel kan."

Wijkwethouderschap erg verschillend ingevuld

De wijkraden zijn van mening dat het functioneren (verantwoordelijkheden, rollen) van de wijkwethouder momenteel niet is vastgelegd. Door sommige wijkraden wordt dit echter wel wenselijk geacht. Verder geven zowel de wijkraadleden als de geïnterviewde ambtenaren en raadsleden aan grote verschillen te zien tussen het optreden van de verschillende wijkwethouders. Deze verschillende invulling hangt voor een groot deel samen met de persoonlijkheden van de wethouders.

Een aantal van de geïnterviewde raadsleden benadrukt vooral de grote verschillen in de aanwezigheid van wijkwethouders bij de vergaderingen van de raadscommissie voor de wijk. Sommige wethouders zijn hier regelmatig bij aanwezig, terwijl anderen nogal eens verstek laten gaan. Sommige raadsleden hebben weinig problemen met deze afwezigheid, bij anderen leidt het echter tot ergernis. Een raadslid:

"Tijdens een vergadering wordt dan gezegd van ja, hij kon niet komen vanwege een andere belangrijke vergadering. Hoezo? Is er een belangrijkere vergadering voor een wijkwethouder dan een vergadering van de wijk? (...) Als een wijkwethouder daar niet naar toe gaat omdat hij of zij iets belangrijkers heeft te doen, dan is die wijk blijkbaar niet belangrijk. Zo werkt het."

Wijkraadleden benoemen speciaal de verschillen met betrekking tot de aanwezigheid van de wethouder bij bijeenkomsten van de wijkraden. De houding van de wijkwethouder varieert volgens de wijkraden van informatief, open, adviserend tot 'collegegevend'. In dat laatste geval wil de

wijkwethouder volgens de wijkraad vooral een eigen verhaal vertellen, terwijl de wijkraadleden de verwachting hadden dat de wethouder juist hún mening wilde horen.

Bandbreedte afspreken waarbinnen invulling wijkwethouder kan variëren

Het feit dat het wijkwethouderschap verschillend wordt ingevuld hoeft volgens de meeste geïnterviewde ambtenaren niet negatief te zijn. Enkeligen noemen deze verschillen wel 'de charme' van het wijkwethouderschap. Veel ambtenaren vinden echter dat de verschillen nu te groot zijn en dat er een 'bandbreedte' moet worden afgesproken waarbinnen de invulling van het wijkwethouderschap kan variëren.

Hier moeten de collegeleden onderling duidelijke afspraken over maken. Een van de respondenten zegt dit als volgt:

"Je ziet dat mensen het wijkwethouderschap persoonsgebonden in gaan vullen. En dat is ook wel de charme ervan, maar voor de bewoner moet hier wel een soort van bandbreedte in ontstaan."

Een andere respondent benadrukt:

"Als je bewoner bent van de ene wijk, moet je ongeveer hetzelfde kunnen verwachten van een wijkwethouder als bewoner van een andere wijk."

De respondent merkt op dat de wijkwethouder in principe om de vier jaar verandert, maar dat de bewoner gelijk blijft. Het is vreemd dat, als je als bewoner verhuist of als er een nieuwe wijkwethouder komt na vier jaar, je als bewoner een geheel ander soort wijkwethouder krijgt of kunt krijgen.

Drukke agenda van wijkwethouder soms als lastig ervaren

Alhoewel de betrokkenheid van de wijkwethouder bij de wijk goed is, geven sommige geïnterviewden aan dat de tijd en aandacht die een wijkwethouder in de wijk steekt soms een worsteling is met de drukke agenda die hij of zij heeft. Volgens sommige wijkmanagers bijvoorbeeld, zou de wijkwethouder best meer tijd in de wijk willen steken, maar dat is lastig/ moeilijk wegens een erg volle agenda. In die agenda wordt volgens hen soms iets te snel de wijkstaf of het wijkspreekuur verzet.

Combinatie wijkwethouder en vakwethouder verschillend beoordeeld

Sommige raadsleden die we gesproken hebben, zien een spanningsveld tussen het wijk- en het vakwethouderschap en ervaren dit als problematisch. Volgens hen loopt het optreden van een wijkwethouder nog niet erg soepel wanneer er een probleem is dat niet binnen de eigen vakportefeuille valt. Andere raadsleden zijn ambivalent over een eventueel spanningsveld tussen het vak- en het wijkwethouderschap. Zij vinden dat het college een eigen verantwoordelijkheid hierin heeft, waarover de raad in principe niets hoeft te zeggen zolang dit niet tot problemen leidt.

In tegenstelling tot sommige raadsleden, vinden de meeste geïnterviewde ambtenaren de combinatie van het wijkwethouderschap en het vakwethouderschap niet problematisch. Door een aantal respondenten wordt gezegd dat ze het goed vinden dat de wijkwethouder zelf die zaken die niet binnen de eigen portefeuille vallen, doorspeelt aan een collega die daar inhoudelijk voor verantwoordelijk is. Sommige ambtenaren vinden de combinatie vak- en wijkwethouderschap in één persoon juist handig, gezien de vakportefeuille van de vakwethouder en de in die wijk belangrijkste problemen/ onderwerpen.

Eén van de geïnterviewde ambtenaren benadrukt dat de combinatie geen probleem is zolang de wethouder zich maar wel bewust is van die dubbele rol en de 'gevaren' ziet die met deze combinatie gepaard kunnen gaan. Verder geven enkele geïnterviewden aan dat de wijkwethouder zich moet houden aan de wijkvisie en het wijkprogramma. Dit 'objectiveert' als het ware het speciale gevoel of houding die je als wijkwethouder hebt bij je eigen wijk. Een andere respondent vult aan:

"Als het goed is zit er geen verschil tussen de opvatting van de wijkwethouder en die van de vakwethouder. Want in beide posities werk je immers binnen het raamwerk van de wijkprogramma's."

Eén ambtenaar benadrukt dat de combinatie soms wel een probleem is, omdat de wethouder van beide kanten (aangaande wijkwethouderschap en aangaande vakwethouderschap) tegenstrijdige adviezen krijgt met betrekking tot een onderwerp. Dit kan volgens deze respondent onhandig zijn, vooral als er daadwerkelijk knopen moeten worden doorgehakt.

5.3 Wijkspreekuur

Wijkspreekuur kwaliteit van gemeente Utrecht

Het spreekuur van de wijkwethouder biedt burgers de mogelijkheid eens in de zoveel weken te spreken met de wijkwethouder en staat in principe open voor alle vragen van wijkbewoners. De meeste respondenten benadrukken dat dit een zeer waardevol instrument is binnen de wijkaanpak. Eén van de respondenten spreekt over het spreekuur van de wijkwethouder als "een kwaliteit van de gemeente Utrecht."

Spreekuur van de wijkwethouder dient verschillende functies

Uit de interviews met de verschillende ambtenaren, blijkt dat het spreekuur van de wijkwethouder verschillende functies dient. Een eerste functie is dat de oplossing van een bepaald probleem, door bespreking tijdens het wijkspreekuur, een 'duwtje in de rug' kan krijgen. Een respondent illustreert dit op de volgende manier:

"De aanwezigheid van de wethouder was dan wel een reden om het enigszins starre standpunt van de toezichhouders wat op te schuiven."

Een andere belangrijke functie van het wijkspreekuur is het bieden van een luisterend oor. Dit is vooral belangrijk bij zaken waar sterke emoties in het spel zijn. Eén van de ambtenaren verwoordt deze functie van het wijkspreekuur als volgt:

"Je hebt in ieder geval een plek waar mensen hun verhaal kwijt kunnen, gehoord worden en serieus genomen worden. En of je er feitelijk dan ook een hapklaar antwoord of resultaat voor hebt, is dan een tweede zaak (...) Het aanhoren van burgers is ook een belangrijke functie van het wijkspreekuur."

Een derde functie is die van 'acceptatie'. Vaak komen er zaken op het wijkspreekuur die al (meerdere keren) ambtelijk zijn behandeld. Wanneer uit die behandeling blijkt dat voor bepaalde zaken geen oplossing is, of dat het antwoord op een vraag 'nee' is, willen bewoners vaak toch nog graag naar de wijkwethouder. Verschillende respondenten benadrukken dat het antwoord of het 'nee' van de wijkwethouder beter wordt geaccepteerd dan dat van een ambtenaar. Sommige respondenten vinden het echter wel vreemd dat eerst de hele hiërarchische trap afgegaan moet worden voordat burgers een bepaald antwoord accepteren.

Tenslotte geven enkele geïnterviewde ambtenaren aan dat het wijkspreekuur vooral een symboolfunctie heeft: het draagt er volgens hen in de praktijk niet echt toe bij dat de 'kloof' tussen bestuur en burger verkleind wordt. Zij geven aan dat het moeilijk is om te bepalen hoe die veronderstelde kloof dan niet alleen symbolisch, maar ook daadwerkelijk verkleind kan worden.

Wijkspreekuur roept soms verkeerde verwachtingen op bij burgers

Alle geïnterviewde ambtenaren bemerken dat het wijkspreekuur bij burgers soms onterechte verwachtingen oproept. Eén van de respondenten zegt bijvoorbeeld:

"Burgers hebben vaak het idee dat als iets op het wijkspreekuur wordt ingebracht, het dan bijna van vandaag op morgen geregeld is, maar dat is natuurlijk niet zo."

Om dit probleem aan te pakken moet er volgens sommige geïnterviewde ambtenaren tijdens de zogenaamde 'intake' (het moment waarop burgers met hun vraag om het wijkspreekuur te bezoeken aankloppen bij het wijkbureau) nog duidelijker naar burgers gecommuniceerd worden wat zij wel, maar ook wat zij niet van het wijkspreekuur kunnen verwachten. Een van de respondenten noemt dit 'verwachtingenmanagement'. Eén van de ambtenaren vertelt:

"Soms ben je dan toch te veel gericht op service bieden, maar dat is dan wel een verkeerde soort service die je dan wilt bieden. En dat heeft de afgelopen jaren het wijkgericht werken ook wel opgeleverd: dat je niet tot in het oneindige kunt service bieden, daar zijn gewoon grenzen aan."

Veel zaken worden effectief 'afgevangen', maar dit kan soms nog structureler

Het spreekuur van de wijkwethouder staat in principe open voor alle klachten en vragen van burgers. Vaak is het echter niet nuttig om alle zaken op het wijkspreekuur te behandelen en kunnen een aantal zaken sneller ambtelijk worden opgelost. Een respondent zegt hierover:

"Wanneer bewoners bijvoorbeeld met een klacht komen over een stoeptegel, is zowel de burger als de wethouder er het beste mee geholpen wanneer dit gewoon ambtelijk wordt afgevangen. Dit gaat voor de burger vaak ook sneller: de zaak wordt ingevoerd in het klachtensysteem en wordt gelijk doorgegeven aan de wijkopzichter zodat die er iets mee kan doen. Dit gaat sneller dan nog een paar weken wachten op het wijkspreekuur."

Alle geïnterviewde ambtenaren geven aan dat er behoorlijk wat zaken afgevangen worden aan de poort, maar volgens een aantal respondenten kan dit soms nog structureler worden ingevuld. Enkele respondenten merken op dat voor goed afvangen een redelijk actieve opstelling van de balie-medewerkers en andere medewerkers op het wijkbureau noodzakelijk is.

Voorbereiding wijkspreekuur verbeterd

Een goedlopend wijkspreekuur is mede afhankelijk van een gedegen voorbereiding. Vrijwel alle geïnterviewde ambtenaren zeggen dat die voorbereiding verbeterd is ten opzichte van de periode toen gestart werd met het instrument wijkspreekuur. De goede voorbereiding krijgt in eerste instantie vorm in een goede 'intake': als iemand een gesprek met de wijkwethouder aanvraagt, wordt zo goed mogelijk in kaart gebracht wat het precieze probleem of te bespreken onderwerp is. Deze intake is volgens veel respondenten goed, maar kan in een aantal gevallen nog iets verbeterd worden.

Daarnaast noemen de geïnterviewde ambtenaren dat een goede voorbereiding ook bestaat uit een gedegen inhoudelijke voorbereiding door de betrokken vakambtenaren. Hierdoor kan aan bezoekers van het wijkspreekuur een beter en meer inhoudelijk antwoord worden gegeven. Ook benadrukken enkele respondenten dat een gedegen voorbereiding er toe bijdraagt dat er minder onverantwoorde toezeggingen worden gedaan: de wijkmanager en de wijkwethouder zijn in grote lijnen al op de hoogte van wat er wel, maar ook van wat er niet mogelijk is.

Bij sommige wijkbureaus wordt een gedegen voorbereiding gekoppeld aan de aanwezigheid van de accountmanager of vakambtenaar bij het wijkspreekuur. Andere wijkbureaus kiezen hier bewust niet voor en houden het bij een gedegen voorbereiding. Door ook de accountma-

nager of andere vakambtenaar bij het wijkspreekuur te hebben, vinden zij de delegatie van de gemeente wel erg zwaar worden.

Door volgsysteem wordt wijkspreekuur gericht bewaakt

In alle wijkbureaus is een volgsysteem ingevoerd om de voortgang en afhandeling van wijkspreekuur-zaken te bewaken. Dit is volgens alle geïnterviewde ambtenaren een belangrijke verbetering ten aanzien van twee jaar geleden.

Het volgsysteem is op alle wijkbureaus hetzelfde: er wordt bij alle wijkbureaus (vrijwel) hetzelfde formulier (format) gehanteerd waarop standaard een aantal zaken van een bepaald wijkspreekuur-punt wordt bijgehouden. Het gaat hier om de volgende zaken:

- Omschrijving van het onderwerp en eventueel korte toelichting hierop
- Datum waarop het onderwerp op het wijkspreekuur is geweest
- Gegevens van diegene die het onderwerp op het wijkspreekuur heeft ingebracht (naam, adres, postcode/ plaats, telefoonnummer, e-mail)
- Bijzonderheden van het gesprek en de bij het gesprek aanwezige ambtenaren
- Benoeming wie er actie moet ondernemen om een bepaald probleem op te lossen
- Gepland tijdstip van afronding
- De (datum van) afwikkeling van het punt
- Reactie van de wethouder

Alle geïnterviewde ambtenaren vinden het format/ volgsysteem een belangrijke verbetering, vooral omdat er concrete acties aan gekoppeld zijn. Volgens de respondenten hoeft het volgsysteem niet centraal bijgehouden te worden. Het volgen van de wijkspreekuur-punten middels het formulier wordt volgens de geïnterviewde ambtenaren aangevuld door het bespreken van de wijkspreekuur-onderwerpen op de wijkmanagementoverleggen, de stafoverleggen met de wijkwethouder en/ of de overleggen van een vakdienst.

Sommige ambtenaren moeten erg 'achter de vodden' gezeten worden

Sommige van de geïnterviewde ambtenaren geven aan dat bepaalde ambtenaren soms wel erg vaak 'achter de vodden' gezeten moeten worden (vooral door wijkmanagers en accountmanagers) voordat een bepaalde actie ook echt afgerond of gedaan wordt. Dit geldt vooral wanneer een actie verder in de organisatie of bij een andere dienst terechtkomt. Eén van de respondenten zegt hierover:

"Hoe verder weg in de organisatie de vraag wordt weggezet, hoe minder de ambtenaren ook de druk achter die vraag voelen om die vraag op tijd te beantwoorden."

Een wijkmanager benoemt dat er onevenredig veel tijd gaat zitten in het 'achter de vodden zitten' van ambtenaren. Deze respondent geeft verder aan dat de ambtenaren die nodig zijn voor de afhandeling van een wijkspreekuur-punt, vaak het idee hebben dat de wijkmanager een probleem heeft. De respondent zou echter graag willen dat de oplossing van een wijkspreekuur-punt niet als een probleem van de wijkwethouder wordt gezien, maar als een gezamenlijk gedragen probleem.

Verder wordt gezegd dat het als wijkmanager van Dienst Wijken extra lastig is om iets van ambtenaren uit andere diensten gedaan te krijgen, omdat je als Dienst Wijken niet de 'baas'

bent (of: erg weinig te zeggen hebt) over de mensen waaraan je vraagt iets voor je te doen: "dus je kunt moeilijk eisen om dingen morgen voor je gedaan te hebben."

Conflicterend beleid staat vlotte afhandeling wijksprekuren-zaken in de weg

Enkele geïnterviewde ambtenaren benoemen dat bij vooral de meer complexe wijksprekuren-punten duidelijk wordt dat het stedelijk beleid en de vraag in de wijk lijnrecht tegenover elkaar kunnen staan. Daarnaast is het ook regelmatig het geval dat verschillende afdelingen beleid hebben dat elkaar ten aanzien van een concrete vraag van het wijksprekuren tegenwerkt. Verschillende respondenten geven aan dat ze vooral in dit soort gevallen merken dat de gemeente erg sectoraal opgeknijpt is:

"De vraag van de burger is soms akelig integraal, terwijl wij als gemeente heel sectoraal werken."

Bij de oplossing van die integrale vraag, zijn vaak verschillende ambtenaren betrokken die allemaal vanuit hun eigen invalshoek een zegje doen. Vooral de wijkmanagers benadrukken dat er veel tijd en energie gaat zitten in het inventariseren van al die meningen, en het vervolgens doorhakken van de knoop. Een van de wijkmanagers verwoordt dit als volgt:

"Het wijkbureau is natuurlijk alleen maar de frontoffice. Wij nemen de vraag in, en achter ons moeten al die diensten daar iets mee gaan doen, en dan weer terug naar de frontoffice en dan vertellen wij de uitkomst aan de burgers. En dat daar dus een heel apparaat achter zit met hele specifieke taakverdelingen, dat zal de burger een worst wezen, maar dat werkt soms wel echt heel verdragend."

Terugmelding bezoekers wijksprekuren kan nog verbeterd worden

De geïnterviewde ambtenaren benadrukken dat er tijdens een wijksprekuren vaak duidelijke afspraken worden gemaakt over van wie en wanneer de bezoeker van het wijksprekuren iets terughoort. Het gebeurt echter wel eens dat de afhandeling van een vraag langer op zich laat wachten dan gepland. Bij enkele wijkbureaus wordt in dit soort gevallen al tussentijds teruggemeld naar de betrokken burger dat de afhandeling iets langer duurt dan gepland. In veel wijkbureaus is deze tussentijdse terugmelding echter (nog) niet standaard: het is geen gewoonte of men heeft of maakt er geen tijd voor.

Een belangrijk punt om de afhandeling van zaken van het wijksprekuren nog verder te verbeteren, is om die tussentijdse terugmelding wél een gewoonte te laten worden. Een van de respondenten zegt:

"Ik denk dat het heel goed zou zijn om een soort van gewoonte te hebben dat je mensen op de hoogte houdt, ook als je niet te melden hebt. Al meld je maar wat je gedaan hebt, waar de problemen liggen, waarom het nog niet zover is (...) ook melden dat er nog niets te melden is."

Afhandeling van wijksprekuren-vragen kan op aantal punten nog verbeterd worden

Door verschillende geïnterviewde ambtenaren wordt nog wel een aantal zaken aangedragen die verbeterd kunnen worden aan de afhandeling van wijksprekuren-punten. Hieronder geven we de belangrijkste verbeterpunten weer.

- Deadlines benoemen wanneer een bepaalde actie door iemand gedaan moet zijn. Dit gebeurt in sommige wijkbureaus al wel, maar in sommige wijkbureaus nog niet of onvoldoende.
- Terugmelding naar burger ook in de actielijst opnemen. Als bijvoorbeeld na vier weken een punt nog niet afgehandeld is, moet de burger een terugmelding krijgen dat afhandeling langer op zich laat wachten dan afgesproken is.

- De acties van het wijkspreekuur scherper bewaken (door wijkmanager of wijkbureau medewerker): strenger er op toezien dat een bepaalde actie ook daadwerkelijk gedaan wordt door de betrokken ambtenaar.
- Het belang benadrukken dat er goed wordt teruggekoppeld (naar het wijkbureau of de wijkmanager). Het zou standaard zo moeten zijn dat iemand na afhandeling van een actie dit automatisch even laat weten middels een cc'tje van een mail, een kopie van de brief of iets dergelijks.
- Bestuurlijke aandacht voor het feit dat punten van het wijkspreekuur snel afgehandeld moeten worden. College van B&W moet bij de verschillende diensten (en die diensten weer bij hun afdelingen of accounts) benadrukken dat er gemeentebreed is gekozen voor wijkgericht werken, dat het wijkspreekuur hier bij hoort en dat de punten die uit een wijkspreekuur naar voren komen door alle ambtenaren serieus genomen moeten worden.

Communicatie naar wijkbewoners recent weer goed opgepakt

Na een periode van iets mindere aandacht voor communicatie over het wijkspreekuur naar de wijkbewoners, geven verschillende geïnterviewde ambtenaren aan dat deze communicatie recentelijk weer goed is opgepakt. Zij noemen de volgende kanalen die gebruikt worden om het wijkspreekuur onder de aandacht van de wijkbewoners te brengen:

- huis-aan-huisbladen,
- wijkkrant,
- poster op het wijkbureau.

Daarnaast maken sommige wijkbureaus op hun eigen website, de website van de wijk en/ of de site van de wethouder melding van het spreekuur van de wijkwethouder. Verder zijn de medewerkers van het wijkbureau goed op de hoogte van het wijkspreekuur, en weten zij wanneer en hoe mensen hier naar toe kunnen worden doorverwezen.

Inzetten op groep bewoners die amper tot niet bereikt wordt

De geïnterviewden erkennen dat er altijd een groep blijft bestaan die niet op de hoogte is van het wijkspreekuur en dus ook niet snel een bezoek zal brengen aan het wijkspreekuur. De respondenten vinden dit jammer, maar vinden het tegelijkertijd moeilijk om te bedenken hoe deze groep mensen wel bereikt zou kunnen worden. Hun belangrijkste suggesties zijn hieronder opgesomd.

- Op een laagdrempelige manier mensen in contact brengen met de wijkwethouder en het wijkspreekuur en/ of meer variatie in de wijkspreekuren, bijvoorbeeld door ze te organiseren op een andere locatie. Een van de respondenten noemt als voorbeeld het festival 'Oost pakt uit'. Tijdens dit festival is het wijkspreekuur extra onder de aandacht gebracht door een 'open(lucht) wijkspreekuur' te houden. Veel (verschillende) wijkbewoners kwamen op deze laagdrempelige activiteit af.
- Schriftelijke mailings om een 'ander' publiek te bereiken lukt vrijwel niet, dus er moeten andere manieren gevonden worden om deze mensen aan te spreken. Bijvoorbeeld een gerichte mailing naar netwerken/ wijkwelzijnsorganisaties/ zelforganisaties in de wijk om ze te wijzen op het bestaan van het wijkspreekuur.
- Organisaties uitnodigen om op het wijkspreekuur te komen (contacten via de wijkwelzijnsorganisaties/ netwerken in de wijk): ontmoetingen 'arrangeren'.

Spreekuur wijkwethouder te verschillend ingevuld

Alle respondenten merken grote verschillen tussen de spreekuren. Deze verschillen worden grotendeels bepaald door de verschillende manieren waarop wethouders invulling geven aan het wijkwethouderschap (zie ook vorige paragraaf over het wijkwethouderschap). Vrijwel alle geïnterviewde ambtenaren benadrukken vervolgens dat er een bandbreedte moet worden afgesproken waarbinnen niet alleen het wijkwethouderschap, maar ook de invulling van het wijkspreekuur kan variëren. De respondenten benoemen de volgende onderwerpen waarover het college onderling duidelijke(re) afspraken kan maken: hoe vaak een wijkspreekuur (minimaal) plaatsvindt, in hoeverre zaken 'ambtelijk afgevangen' worden, wanneer doorverwijzing plaatsvindt naar het spreekuur van de vakwethouder en wat voor rol de wijkwethouder zichzelf aanmeet (die van ombudsman die openstaat voor alle klachten en vragen van burgers of die van een gesprekspartner die de dialoog met de bewoner aangaat).

6 Raadscommissie voor de wijk

-
- Over de organisatie van de raad in de wijk verschillen de raadsleden onderling van mening. Op een werkbijeenkomst voor raadsleden, plaatsvervangers en wijkraadleden werd duidelijk dat het meeste draagvlak bestaat voor de scenario's 'handhaving van de status-quo' en 'afschaffing van de tien raadscommissies voor de wijken zonder alternatief orgaan'.
 - De 'ogen en oren'-functie, de controle van de wijkwethouder, het onderhouden van contacten met bewoners en het vormen van een aanspreekpunt waar burgers in de wijk op een gemakkelijke manier contact kunnen leggen met de gemeenteraad zijn functies die de raad volgens de geïnterviewde raadsleden in de wijk moet (blijven) vervullen.
 - Aandachtspunten die in de tussenrapportage aan de orde kwamen, zijn volgens raadsleden nog steeds van toepassing. Daarbij wijzen zij met name op de rolonduidelijkheid van de raadscommissie voor de wijk ten opzichte van de wijkraad en het verschil van mening over de inzet van plaatsvervangers.
 - Wijkraadleden hebben eveneens moeite met de rol die de raadscommissie voor de wijk speelt naast de wijkraden. Tevens zijn zij verbaasd en teleurgesteld over het gebruik van plaatsvervangers.
-

6.1 Inleiding

Voor het verschijnen van de samenvattende tussenrapportage over de wijkaanpak in februari 2003 is discussie in de raad ontstaan over het voortbestaan van de raadscommissies voor de wijken. Tijdens de begrotingsbehandeling 2003 in november 2002 werd een motie aangenomen tot opheffing van de raadscommissies voor de wijken, zonder daar een alternatief orgaan voor in de plaats te zetten. Een aantal raadscommissies staakte hierop zijn activiteiten. Tijdens een latere raadsvergadering werd echter een motie aangenomen die de beslissing over de afschaffing van de raadscommissies voor de wijken voorlopig terugdraaide. Een meerderheid van de raad vond achteraf gezien dat de beslissing tot afschaffing te snel was genomen, temeer er nog niet naar mogelijke alternatieven was gekeken. Enkele partijen lieten zich hierin ook leiden door de protesten die er na de eerste raadsmotie kwamen van wijkraden. Veel wijkraden waren het niet eens met het feit dat de raad ingreep in een lopend proces en gaven aan dat zij een aanspreekpunt van de raad in de wijk erg waarden.

De partijen die de eerste raadsmotie hadden gesteund, kregen daarop de opdracht om met een voorstel te komen. Dit kwam er uiteindelijk in juni 2003 in de vorm van een raadsvoorstel waarin werd gepleit voor één raadscommissie voor de wijken. Tijdens de raadsvergadering bleek er een kleine meerderheid te zijn voor dit raadsvoorstel. Omdat het echter gaat om de invulling van de volksvertegenwoordigende rol van de gehele raad vonden de voorstanders van de opheffing van de huidige raadscommissies voor de wijken dat een voorstel op brede steun zou moeten kunnen rekenen. Daarop werd besloten om het raadsvoorstel niet in stemming te brengen en te wachten op de eindevaluatie van de Wijkaanpak in Uitvoering, waar de evaluatie van de raadscommissies voor de wijken deel van uitmaakt.

Wegens de geschetste ontwikkelingen richten we ons in dit hoofdstuk vooral op de toekomst van de raad in de wijk. Welke functies moet de raad volgens raadsleden in de wijken uitoefenen? Op

welke plek en wijze dienen deze functies volgens hen vorm te krijgen? Het gaat hierbij vooral om de argumenten die de geïnterviewde raadsleden gebruiken ten aanzien van de toekomst van de raad in de wijk. Er wordt niet gekeken naar het draagvlak onder raadsleden. Op een werkbijeenkomst op 5 november 2003 hebben (plaatsvervangende) raadsleden en wijkraadleden over hetzelfde onderwerp gediscussieerd met als doel te komen tot één of twee scenario's. Op deze avond bleek dat er voor de scenario's 'handhaving van de status-quo' en 'afschaffing van de tien raadscommissies voor de wijken zonder alternatief orgaan' het meeste draagvlak bestaat. Een verslag van deze bijeenkomst is als bijlage aan dit rapport gevoegd.

Alvorens we in dit hoofdstuk ingaan op de toekomst van de raad in de wijk (6.3 en 6.4), blikken we echter eerst kort terug op het functioneren van de raadscommissies voor de wijken in het tweede jaar van de proefperiode aan de hand van de mening van geïnterviewde raadsleden en wijkraadleden.

6.2 Functioneren van de raadscommissies tijdens tweede deel proefperiode

Rolonduidelijkheid ten opzichte van wijkraad blijft bij sommige raadsleden bestaan

In de samenvattende tussenrapportage over de wijkaanpak kwam naar voren dat de instelling van de wijkraad naast de raadscommissie voor de wijk bij veel raadsleden tot verwarring heeft geleid over de rol van de twee organen. Ook nu nog geven sommige raadsleden aan dat zij moeite hebben met rol die de raadscommissie voor de wijk speelt naast de wijkraad. In de spelregels mag het verschil volgens hen dan wel vrij duidelijk beschreven staan, in de praktijk blijkt het echter een stuk lastiger te zijn. In de wijkraad en de raadscommissie voor de wijk worden vaak dezelfde onderwerpen besproken, wat deze raadsleden doet twijfelen over de rol van beide organen. Sommige geïnterviewden geven bovendien aan dat de instelling van de wijkraad naast de raadscommissie voor de wijk vooral ook bij burgers heeft geleid tot veel onduidelijkheid over de rol van beide organen. Wanneer een burger een probleem heeft is het volgens hen niet duidelijk bij wie hij of zij moet zijn.

Rol van huidige raadscommissies ook voor wijkraden niet helder

De rol die de huidige raadscommissie voor de wijk zou moeten vervullen, is ook in de ogen van de meeste wijkraden onvoldoende ingevuld of onduidelijk. Door wijkraad Zuid wordt gesteld: "De ogen en oren in de wijk, dat is de wijkraad wellicht meer." Wijkraad Vleuten-De Meern wijst op de kans dat dubbel werk wordt gedaan door de wijkraad en de raadscommissie voor de wijk. De raadscommissies voor de wijken moeten volgens deze wijkraad meer contacten met bewoners leggen. Tegelijkertijd dienen zij ook signalen uit de wijk door te spelen aan de eigen fracties. Wijkraad Vleuten-De Meern zegt in dit kader:

"Raadscommissieleden zouden standaard bij de vergaderingen van de wijkraad kunnen worden uitgenodigd om meningen en adviezen van de wijkraad zo direct te kunnen verwoorden in de fractievergaderingen."

Wijkraad Noordwest is van mening dat er een (half)jaarlijkse bijeenkomst zou moeten komen waarin de raadscommissie voor de wijk met de wijkraad en eventueel andere bewoners ontwikkelingen in de wijk of het wijkprogramma bespreekt.

Blijvend verschil van mening over de inzet van plaatsvervangers

Net als in de samenvattende tussenrapportage verschillen raadsleden ook nu nog over de inzet van plaatsvervangers. Het zijn met name raadsleden uit de grotere fracties die tegen de inzet van plaatsvervangers zijn. Deze raadsleden wijzen met name op het feit dat de communicatie tussen plaatsvervangers en fracties volgens hen niet altijd soepel verloopt. Plaatsvervangers nemen soms

standpunten in tijdens raadscommissievergaderingen die niet overeenkomen met de lijn die de fractie in de gemeenteraad volgt. Een ander probleem dat sommige raadsleden met de inzet van plaatsvervangers hebben, is dat zij niet verkozen zijn terwijl zij wel zitting nemen in een politiek orgaan. Deze raadsleden begrijpen over het algemeen wel dat het voor kleinere fracties onmogelijk is om in alle raadscommissies voor de wijken aanwezig te zijn, maar het gebruik van plaatsvervangers vinden zij vanuit een democratisch perspectief onjuist.

De voorstanders van het gebruik van plaatsvervangers zijn voornamelijk afkomstig uit de kleinere fracties. Deze raadsleden vinden vaak ook wel dat de communicatie tussen plaatsvervangers en fracties niet altijd goed verloopt, maar zij zien ook duidelijke voordelen in het gebruik van plaatsvervangers. Kleine fracties weten door het gebruik van plaatsvervangers namelijk beter wat er speelt in de tien Utrechtse wijken. Het is voor een kleine fractie immers onmogelijk om met gekozen raadsleden in alle raadscommissies voor de wijken te zitten. Plaatsvervangers worden door kleine fracties gezien als mensen die zich volledig inzetten voor de wijk en nuttig werk verrichten.

Wijkraden verbaasd en teleurgesteld over gebruik plaatsvervangers

Uit het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut komt naar voren dat veel wijkraden verbaasd en teleurgesteld zijn over het feit dat raadscommissies voor de wijken doorgaans werken met plaatsvervangers. Dit heeft volgens deze wijkraden invloed op de kwaliteit van het contact dat er is tussen wijkraad en raadscommissie voor de wijk. Een aantal wijkraden, onder andere Oost en Noordwest, leidt hieruit af dat het wijkniveau kennelijk niet echt leeft of in ieder geval weinig prioriteit heeft voor de raadsleden. Meer interesse, meer eigen initiatief en een minder afwachtende houding van de raadscommissie voor de wijk worden wenselijk geacht.

Op basis van het voorgaande is het niet verwonderlijk dat de meeste wijkraden aangeven tijdens het tweede deel van de proefperiode weinig of nauwelijks contact te hebben gehad met de raadscommissie voor de wijk. De contacten die er zijn, zijn vaak informeel van aard en/ of op individueel niveau. Het contact met de raadscommissie voor de wijk is in het tweede deel van de proefperiode volgens wijkraad Vleuten-De Meern sterk verbeterd. Wijkraad Noordoost vindt het contact echter juist verslechterd. De wijkraad West vindt het minimale, niet gestructureerde contact geen probleem: "Indien het nodig wordt geacht, weten we elkaar te vinden." Wijkraad Zuidwest heeft geen enkel contact en heeft geen zicht op de rol en het functioneren van de raadscommissie voor de wijk. Wijkraad Noordoost heeft er geen mening over.

Weinig nieuwe gezichten bij raadscommissievergaderingen

Sommige geïnterviewde raadsleden merken op dat zij weinig nieuwe gezichten zien bij vergaderingen van de raadscommissies voor de wijken. Het zijn meestal de bekende mensen die reeds de weg weten te vinden binnen de gemeente die naar de vergaderingen komen. Bovendien is de opkomst volgens hen ook vrij mager. Enkele raadsleden vragen zich hierdoor af of zij wel alle bewoners bereiken. Niet iedereen vindt de opkomst echter een probleem. Zij zien dit niet zozeer als een teken dat burgers het vertrouwen in de politiek hebben verloren. Veel burgers zijn volgens deze raadsleden wel tevreden met de wijze waarop de stad bestuurd wordt en trekken pas aan de bel op het moment waarop zij dat van belang achten.

Onduidelijkheid onder wijkraadleden over mogelijke opheffing van raadscommissies

De eerste raadsnotie over de afschaffing van de raadscommissies voor de wijken is voor de wijkraden nogal uit de lucht komen vallen. De evaluatie van de wijkaanpak is niet afgewacht en bovendien heeft hierover geen overleg plaatsgevonden met de wijkraden. De redenen waarom de

raadscommissies voor de wijken opgeheven zouden moeten worden, zijn voor de wijkraden niet geheel duidelijk. Deze onduidelijkheid wordt onder meer veroorzaakt doordat vanuit diverse hoeken verschillende redenen worden aangedragen. Dit heeft veel verwarring en onduidelijkheid veroorzaakt die, ondanks het besluit de beslissing over het voortbestaan van de raadscommissies voor de wijken en in welke vorm na de evaluatie te nemen, nog niet is verdwenen. Integendeel, de bestaande onduidelijkheid is alleen maar toegenomen.

Als het besluit valt dat de raadscommissies voor de wijken opgeheven moeten worden, dan moet er volgens enkele wijkraden wel zorg voor worden gedragen dat de gemeenteraad op de hoogte blijft van wat er speelt in de wijken en dat ze het functioneren van de wijkwethouders controleert. Wijkraad Oost zegt hierover:

"Het controleren van het functioneren van het college is één van de belangrijkste taken van de raad. Deze taken kunnen zeker niet bij de wijkraad worden neergelegd."

Ontwikkelingen rond raadsmoties verdienen volgens raadsleden geen schoonheidsprijs

De hele gang van zaken rond de raadsmoties verdient volgens vrijwel alle geïnterviewde raadsleden geen schoonheidsprijs. Sommige raadsleden hekelen vooral de besluiteloosheid van de gemeenteraad. Een raadslid zegt hierover:

"Ik vind het beschamend hoe de raad zich zo kneuterig neerzet. Je schaft eerst iets af en komt er daarna weer op terug en dan wordt het weer doorgeschoven. Wie stuurt er hier nou? Doe iets wel of doe iets niet. Uiteindelijk is de kogel pas in juni door de kerk gegaan."

Andere raadsleden vinden dat de raad vooral een vreemd figuur heeft geslagen door het feit dat ze iets wilde afschaffen zonder een goed ander alternatief. Aan de consequenties van deze beslissing is men volgens deze raadsleden destijds geheel voorbij gegaan. De ontwikkelingen rond de raadsmoties hebben bovendien hun weerslag op het beeld dat wijkraden en burgers in het algemeen hebben van de gemeenteraad. Dit beeld wordt volgens enkele raadsleden negatief gekleurd. Een raadslid:

"Wat ik jammer vind, is dat het voor de burger niet te begrijpen is. Je gaat in dat politieke verhaal allemaal dingen doen om de zaak te veranderen, maar kunnen de bewoners van de stad er nog wel een touw aan vast knopen? Hoe ga je ermee om dat mensen het niet begrijpen en desinteresse vertonen? Wat ik heel erg merkte toen die situatie ging ontstaan, was dat er heel veel kritiek was op de raadsleden en het college. Van ze doen maar, wij begrijpen het niet meer."

Vrijwel alle raadsleden zijn wel blij dat veel wijkraden zich actief in de discussie rond de raadscommissies voor de wijken hebben gestort. De wijkraden hebben onder andere kritiek geleverd op het feit dat de gemeenteraad in een lopend proces heeft ingegrepen (de proefperiode) en niet heeft gewacht op een eindevaluatie.

6.3 Functies voor de raad in de wijk

De raadscommissies voor de wijken hebben in de huidige vorm een viertal functies die beschreven staan in de spelregels van de wijkaanpak. Deze functies zijn de volgende:

1. Ogen en oren van de raad in de wijk;
2. Controle van de wijkwethouder op de voortgang en de uitvoering van het wijkprogramma;
3. Onderhouden van contacten met bewoners in de wijk;
4. Adviseren over het Recht van Initiatief aan de wijkwethouder.

In de interviews die we hebben gehad met raadsleden, is expliciet gevraagd naar de waardering voor deze functies. Hoe belangrijk vinden raadsleden de functies die de raadscommissies voor de wijken nu hebben? Welke functies moeten, in welke vorm dan ook, in de toekomst terugkeren? Tevens is gevraagd naar overige functies die raadsleden van groot belang achten voor de raad in de wijk. In deze paragraaf gaat het hierbij nog niet over de plek en wijze waarop deze functies volgens de raadsleden in de toekomst ingevuld dienen te worden.

Huidige functies van raadscommissies voor de wijken door raadsleden gewaardeerd

De geïnterviewde raadsleden hechten over het algemeen een grote waarde aan de volgende functies die de raadscommissies voor de wijken thans hebben: de 'ogen en oren'-functie, de controle van de wijkwethouder en het onderhouden van contacten met bewoners. Deze drie functies zijn volgens de raadsleden waardevol en dienen volgens hen in de toekomst, al dan niet geformaliseerd binnen het toekomstige orgaan, structureel terug te keren. De advisering over het Recht van Initiatief, eveneens een functie van de huidige raadscommissies voor de wijken, vindt men meestal ook belangrijk, maar in iets mindere mate dan de overige functies uit de spelregels. In de volgende alinea's wordt de waardering voor deze functies nader toegelicht.

Meeste geïnterviewden vinden 'ogen en oren'-functie belangrijk

Veel geïnterviewde raadsleden hechten een grote waarde aan de 'ogen en oren'-functie die in de spelregels wordt toegekend aan de raadscommissies voor de wijken. Door deelname aan de raadscommissie voor de wijk krijgen raadsleden structureel informatie over een bepaalde wijk en blijven daardoor op de hoogte van ontwikkelingen die er spelen. Enkele geïnterviewden vinden het echter een verantwoordelijkheid van raadsleden zelf om op de hoogte te blijven van zaken die spelen in een wijk. Deze functie hoeft wat hen betreft dan ook niet geformaliseerd te worden binnen een orgaan. Raadsleden moeten volgens deze geïnterviewden zelf actiever de wijk ingaan en zich niet enkel laten leiden door wat er in een raadscommissie voor de wijk wordt behandeld. Dit laatste gebeurt naar de smaak van enkele geïnterviewden momenteel teveel.

Aan controle van de wijkwethouder wordt eveneens veel waarde gehecht

De controle van de wijkwethouder is voor veel geïnterviewden ook een belangrijke functie. Raadsleden vinden het over het algemeen van belang dat zij het college kunnen controleren in de wijk. De geïnterviewde raadsleden verschillen onderling wel van mening of deze controle in de raadscommissies voor de wijken momenteel (op een goede manier) plaatsvindt. Enkele van de raadsleden met wie we spraken merken op dat van enige controle op de wijkwethouder in hun raadscommissie voor de wijk nog nauwelijks sprake is. Dit wordt volgens hen ook bemoeilijkt doordat de wijkwethouder niet altijd bij vergaderingen aanwezig is. Sommige geïnterviewden pleiten er dan ook voor dat wijkwethouders verplicht moeten worden om bij wijkvergaderingen van de raad aanwezig te zijn. Daarnaast dient volgens hen de functie van controle van de wijkwethouder in de toekomst verder uitgewerkt te worden. De wijze waarop deze nu beschreven staat in de spelregels geeft te weinig handvatten. Andere geïnterviewde raadsleden zijn juist tegen een verdere uitwerking van deze functie. Zij vinden dat dat zichzelf moet ontwikkelen.

Een verschil van mening onder de respondenten bestaat eveneens over het al dan niet formaliseren van deze functie. Enkele geïnterviewde raadsleden vinden de controle van de wijkwethouder weliswaar belangrijk, maar deze hoeft volgens hen niet binnen een bepaald orgaan geformaliseerd te worden. De controle van de wijkwethouder vindt volgens deze raadsleden toch wel plaats, bijvoorbeeld in vergaderingen van de vakcommissies.

Contacten met bewoners van grote waarde

Het onderhouden van contacten met bewoners wordt door vrijwel alle geïnterviewde raadsleden als een zeer belangrijke functie beschouwd. Ze verschillen onderling wel van mening of deze functie geformaliseerd dient te worden binnen een orgaan. Sommigen vinden dat raadsleden sowieso de verantwoordelijkheid hebben om contacten te onderhouden met bewoners. Anderen vinden een geformaliseerde vorm van deze functie echter wel zinvol. Zij wijzen bijvoorbeeld op het feit dat de huidige raadscommissies voor de wijken in hun ogen een handig aanspreekpunt vormen voor bewoners in een wijk. Bovendien zijn de raadscommissievergaderingen volgens hen laagdrempelig, wat volgens hen over de raadsvergaderingen in het stadhuis niet gezegd kan worden. Waarover geen verschil van mening bestaat is het brengen van werkbezoeken. Hiermee kunnen op een goede wijze contacten worden onderhouden met bewoners.

Advisering over Recht van Initiatief wordt op prijs gesteld

De advisering over het Recht van Initiatief aan de wijkwethouder wordt door de meeste geïnterviewden gewaardeerd. Aan deze functie van de huidige raadscommissies voor de wijken hechten zij over het algemeen echter iets minder waarde dan de overige functies die worden genoemd in de spelregels. Desondanks heeft een groot aantal geïnterviewde raadsleden het gevoel met de advisering over het Recht van Initiatief meer inzicht te krijgen in de wijk, onder meer door de contacten die er tijdens de behandeling zijn met bewoners die een initiatiefvoorstel indienen. Deze functie van de raadscommissies voor de wijken biedt volgens hen tevens mogelijkheden voor de raad om iets 'extra's' te doen voor bewoners van een wijk.

Aanspreekpunt in de wijk door raadsleden ook als belangrijke functie genoemd

Naast de functies uit de spelregels, noemen veel geïnterviewden ook nog een andere functie waaraan zij een grote waarde hechten. Het gaat hier om het realiseren van een structureel aanspreekpunt in de wijk, waar burgers op een eenvoudige wijze contact kunnen leggen met de gemeenteraad. Deze functie staat niet beschreven in de spelregels, maar veel raadsleden vinden deze functie minstens zo belangrijk. Een aantal raadsleden legt hierbij een directe relatie met de dualisering. In het kader van dualisering is het volgens hen van belang dat raadsleden structureel en zichtbaar in de wijken aanwezig zijn. De raadscommissies voor de wijken zijn wat dat betreft een goed instrument. Enkele andere raadsleden zijn echter van mening dat een structurele aanwezigheid niet noodzakelijk is. Eén raadslid heeft een uitgesproken visie:

"Ik vind dat je moet investeren in het volksvertegenwoordigende orgaan. In het dualisme moet dat volksvertegenwoordigende ook veel meer naar voren komen. Dat brengt volgens mij met zich mee dat je meer raadsleden de wijk in moet laten gaan op momenten dat het ertoe doet. En niet structureel eens in de zoveel tijd (...) Anders leeft het niet bij mensen en komen ze ook niet. Wanneer spreekt politiek aan? Politiek spreekt aan wanneer er iets in je eigen buurt aan de hand is. Dan komen mensen wel, dus focus daar op."

6.4 Scenario's voor de raad in de wijk

In de vorige paragraaf kwam de waardering van raadsleden voor de functies van de raadscommissies voor de wijken aan de orde. Daarbij ging het nog niet over de plek en invulling van deze functies. In de raad is na het verschijnen van de eerste raadsnotie al veel gesproken over de toekomst van de raad in de wijk. Daarbij zijn veel mogelijke scenario's over tafel gegaan. Deze scenario's zijn onder te brengen in drie hoofdcategorieën, namelijk de handhaving van de status-quo, één raadscommissie voor de wijken en de opheffing van de tien raadscommissies voor de wijken zonder een alternatief orgaan. Tijdens de gesprekken die we met raadsleden hebben gehad, hebben we naast

deze scenario's tevens een alternatief scenario voorgelegd, waarin een reductie van het aantal raadscommissies voor de wijken van tien naar vijf wordt voorgesteld. In de volgende alinea's presenteren we de belangrijkste bevindingen ten aanzien van de meningen en voorkeuren van de geïnterviewde raadsleden over deze scenario's. Zoals eerder opgemerkt, bleek op de werkbijeenkomst voor raadsleden, plaatsvervaarders en wijkraadleden van 5 november dat er voor de scenario's 'handhaving van de status-quo' en 'afschaffing van de tien raadscommissies voor de wijken zonder alternatief orgaan' het meeste draagvlak bestaat.

Handhaving van de status-quo

Voorstanders vinden dat werkwijze raadscommissies verbeterd kan en/ of moet worden

De raadsleden die voor de handhaving van de status-quo zijn, zien in de huidige raadscommissies voor de wijken vooral het voordeel dat zij een goed en laagdrempelig aanspreekpunt vormen voor bewoners in een wijk. Wel vinden zij dat de werkwijze van de raadscommissies voor de wijken zoals die nu bestaan verder verbeterd kan en/ of moet worden. Het draait hierbij met name om de geconstateerde problemen uit de tussenrapportage: de urenbelasting van de raadscommissieleden, de procesrol van de raadscommissies voor de wijken ten opzichte van een inhoudelijke invulling, de rolonduidelijkheid in relatie tot de vakcommissies en de wijkraden en de onduidelijkheid over de invulling van de controle en 'ogen en oren'-functie. Sommige geïnterviewde raadsleden zijn tevens van mening dat de spelregels wat verder uitgewerkt dienen te worden om uniformiteit in werkwijze te bereiken.

Raadsleden die voor handhaving van de status-quo zijn, verschillen onderling wel van mening of er nog gewerkt zou moeten worden met plaatsvervaarders. Voorstanders merken op dat het voor kleine fracties onmogelijk is om zonder plaatsvervaarders in tien raadscommissies voor de wijken te kunnen zitten. Geïnterviewden die tegen het gebruik van plaatsvervaarders zijn, wijzen onder andere op het feit dat de communicatie tussen de plaatsvervaarders en de fracties vaak niet goed is, waardoor plaatsvervaarders soms uitspraken doen die niet in lijn zijn met het fractiestandpunt.

Tegenstanders handhaving status-quo wijzen voornamelijk op gebruik plaatsvervaarders

De geïnterviewde raadsleden die handhaving van de status-quo afwijzen, kunnen zich vooral niet vinden in het feit dat er dan nog steeds met plaatsvervaarders gewerkt wordt. Behalve dat de communicatie tussen plaatsvervaarders en fracties volgens hen niet goed is, vinden zij het tevens onjuist dat niet gekozen mensen zitting kunnen nemen in een politiek orgaan. Raadsleden hebben echter ook andere problemen met de handhaving van de tien raadscommissies voor de wijken. Zo wijzen enkele geïnterviewden onder andere op de rolonduidelijkheid van de raadscommissies ten opzichte van de wijkraden. Het gaat hierbij niet alleen over de rolonduidelijkheid voor raadsleden zelf, maar ook over de transparantie voor burgers. Een ander probleem dat wordt genoemd is dat er in de huidige situatie met tien raadscommissies voor de wijken problemen zijn met het vullen van de agenda's voor vergaderingen. De huidige belasting van raadsleden door deelname aan raadscommissies voor de wijken is voor sommigen eveneens een probleem. Een laatste probleem zien sommige geïnterviewde raadsleden in het feit dat in hun ogen met de raadscommissies voor de wijken geen andere mensen in de wijk bereikt worden dan de reeds bekende 'vergadertijgers'.

Handhaving van de status-quo	
<i>Voorstanders</i>	<i>Tegenstanders</i>
<ul style="list-style-type: none"> • De huidige tien raadscommissies voor de wijken vormen een goed en laagdrempelig aanspreekpunt voor bewoners in de wijken. • De werkwijze van de huidige raadscommissies voor de wijken kan en/ of moet op diverse onderdelen aangepast worden. Het gaat hierbij vooral om de geconstateerde problemen uit de tussenrapportage; • Onderling verschillen de voorstanders over de inzet van plaatsvervangers. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er wordt nog steeds gewerkt met plaatsvervangers. Dit is onjuist wegens de bestaande communicatieproblemen tussen fracties en plaatsvervangers. Bovendien is het gebruik van plaatsvervangers vanuit democratisch perspectief niet gerechtvaardigd; • Rolonduidelijkheid van de raadscommissies voor de wijken ten opzichte van de wijkraaden blijft bestaan; • Het is moeilijk om met tien raadscommissies voor de wijken de agenda's te vullen; • De huidige belasting van raadsleden blijft hetzelfde; • Er worden geen andere mensen bereikt dan de reeds bekende 'vergadertijgers'.

Eén raadscommissie voor de wijken

Voordeel: geen plaatsvervangers en afname belasting

De geïnterviewden die een voorstander zijn van één raadscommissie voor de wijken zien vooral voordelen in het feit dat er volgens hen niet meer met plaatsvervangers gewerkt hoeft te worden. Aangezien er maar één raadscommissie voor de wijk is, kunnen ook kleine fracties zonder problemen deelnemen. Daarnaast neemt de urenbelasting voor raadsleden af. Per wijk zal er één à twee keer per jaar vergaderd worden. Een ander belangrijk punt wat door enkele geïnterviewde raadsleden wordt gemaakt, is dat het aanspreekpunt voor bewoners in de wijken in hun ogen blijft bestaan doordat de raadscommissies voor de wijken niet helemaal worden afgeschaft.

Tegenstanders hekelen vooral het ontbreken van een aanspreekpunt

De meeste geïnterviewden zijn tegen één raadscommissie voor de wijken. Zij hebben juist vaak het bezwaar dat in hun ogen er geen aanspreekpunt voor burgers in de wijk meer zal zijn. Eén raadscommissie voor de wijken zal immers nooit zo vaak in een wijk kunnen zijn als tien raadscommissies voor de wijken. De herkenbaarheid van de gemeenteraad neemt hierdoor volgens deze raadsleden af en tevens worden geluiden uit de wijken niet meer gehoord. Eén of twee keer per jaar in een wijk vergaderen draagt daar ook niet aan bij. Een raadslid zegt in dit kader:

"Het belangrijkste van de raadscommissies voor de wijken vind ik het zichtbare, het aanspreekpunt. Dat betekent volgens mij dat je af en toe die wijk in moet met een gericht thema wat door bewoners wordt aangedragen, dan wel waar je zelf nieuwsgierig naar bent, of iets dat gaat spelen in de toekomst (...) Natuurlijk is er altijd recht op inspraak, daar hebben we een mooi protocol voor. (...) Maar dat is meer de omgekeerde vraag. Doen we iets fout? Daar reageren bewoners bij een inspraakprocedure vaak op. Terwijl ik denk van je moet vroeg signalen oppikken. Ja, als de raad dat dan niet wil, wat me een stomme zet lijkt, dan moet je een andere vorm zoeken. Eén raadscommissie voor de wijken is dan niet herkenbaar. Wil je een beetje herkenbaar zijn dan moet je niet één keer per jaar in een wijk zijn."

In één raadscommissie voor de wijken zitten bovendien weliswaar minder raadsleden, maar de belasting van deze leden zal naar mening van enkele raadsleden fors toenemen. Het werk dat nu wordt verricht, zal met één raadscommissie voor de wijken door minder mensen moeten worden

gedaan. Minder genoemde argumenten tegen dit scenario zijn dat er in één raadscommissie voor de wijken abstractere discussies gevoerd zullen worden door de lage vergaderfrequentie per wijk en dat de controle van de wijkwethouders onmogelijk zal zijn in deze constructie.

Eén raadscommissie voor de wijken	
<i>Voorstanders</i>	<i>Tegenstanders</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Er hoeft niet langer met plaatsvervangers gewerkt te worden; • De urenbelasting voor raadsleden neemt af aangezien er nog maar met één raadscommissie voor de wijken gewerkt wordt; • Het aanspreekpunt voor bewoners in de wijken blijft bestaan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aanspreekpunt voor bewoners in de wijken ontbreekt. Herkenbaarheid van raad in de wijk neemt hierdoor af; • Geluiden uit de wijken worden niet meer gehoord; • De belasting van raadsleden neemt toe, aangezien minder mensen hetzelfde werk moeten verzetten; • Abstractere discussies tijdens vergaderingen aangezien de vergaderfrequentie per wijk afneemt; • Controle op de wijkwethouders is niet uit te oefenen.

Vijf in plaats van tien raadscommissies voor de wijken

Geïnterviewden niet enthousiast over vijf raadscommissies voor de wijken

De geïnterviewde raadsleden lopen over het algemeen niet warm voor een vermindering van het aantal raadscommissies voor de wijken van tien naar vijf. Sommigen zien wel een klein voordeel dat er met minder plaatsvervangers kan worden volstaan en dat de vergaderfrequentie per wijk omlaag wordt gebracht. De meeste raadsleden zien echter helemaal geen voordelen. Enkel van hen zijn van mening dat er weliswaar een reductie is van het aantal raadscommissies voor de wijken, maar dit betekent niet dat de totale belasting van raadsleden zal afnemen. Sterker nog, de belasting zal volgens hen alleen maar toenemen voor degenen die in deze vijf raadscommissies voor de wijken zitten. Deze geïnterviewden zien ook geen wezenlijk verschil met de huidige situatie. Een raadslid zegt over dit scenario:

"Vijf of tien, dat is allemaal net zoveel. Ik vind dat een heel zwak tussenvoorstel, zo van we willen ervan af, maar we willen er toch ook niet van af. Dit scenario verandert wat mij betreft niets aan de huidige gang van zaken."

Een ander bezwaar dat wordt genoemd is dat geluiden uit de wijken in deze constructie moeilijker op te vangen zijn. Sommige geïnterviewden zijn van mening dat het in de huidige situatie al moeilijk is om op een goede wijze de 'ogen en oren'-functie te vervullen, laat staan met vijf raadscommissies voor de wijken. Wanneer je echt dichterbij de mensen in de wijken wilt staan, dan moet je volgens hen wellicht zelfs overgaan op meer dan tien raadscommissies voor de wijken. Volgens deze raadsleden is de schaal van een wijk voor één raadscommissie voor de wijk nu namelijk al te groot.

Vijf in plaats van tien raadscommissies voor de wijken	
<i>Voorstanders</i>	<i>Tegenstanders</i>
	<ul style="list-style-type: none"> • Er is weliswaar een reductie van het aantal raadscommissies voor de wijken, maar dit betekent volgens sommigen niet dat de belasting van raadsleden zal afnemen. De druk op de raadsleden die in de raadscommissies voor de wijken zitten, zal juist toenemen; • Enkele geïnterviewden zien in een reductie van het aantal raadscommissies voor de wijken geen wezenlijke aanpak van de problemen die momenteel worden ervaren. Het aantal raadscommissies vermindert weliswaar, maar de situatie blijft eigenlijk ongewijzigd; • Geluiden uit de wijken zijn moeilijker op te vangen.

Afschaffing tien raadscommissies voor de wijken zonder alternatief orgaan

Voorstanders: raad moet op een andere manier wijkgericht werken

De geïnterviewden die een voorstander zijn van de totale afschaffing van de raadscommissies voor de wijken zonder er een alternatief orgaan voor in de plaats te zetten, zijn van mening dat de raad veel beter op een andere manier wijkgericht zou kunnen werken. Volgens hen zijn er geen geformaliseerde instrumenten en organen nodig om bijvoorbeeld de 'ogen en oren' van de raad in de wijk te zijn of om contacten te kunnen leggen met bewoners. Deze raadsleden vinden dat het initiatief veel meer aan raadsleden zelf moet worden overgelaten. Het is de verantwoordelijkheid van gemeenteraadsleden om de wijk in te gaan, contacten te leggen met bewoners en op die manier signalen op te vangen over ontwikkelingen die gaande zijn. De voorstanders van de afschaffing van de raadscommissies voor de wijk zijn bovendien van mening dat er altijd een aanspreekpunt voor burgers in de wijken zal bestaan, dit zijn volgens hen namelijk de afzonderlijke raadsfracties. Ook nu komen burgers vaak al bij fracties met problemen en/ of vragen over zaken die in hun wijk spelen.

Ontbreken aanspreekpunt belangrijkste bewaar tegen opheffen raadscommissies

De tegenstanders van de afschaffing van de tien raadscommissies noemen het ontbreken van een structureel aanspreekpunt voor bewoners in een wijk als belangrijkste bezwaar. Deze ingang voor de wijken naar de raad vinden vrijwel alle geïnterviewden wel heel belangrijk. Er zal volgens hen dan ook een orgaan moeten zijn dat deze aanspreekfunctie op zich neemt. Een ander probleem dat de geïnterviewden hebben met het opheffen van de raadscommissies voor de wijken is dat signalen uit de wijken niet (goed) meer kunnen worden opgepakt. Daarbij merken sommige geïnterviewden op dat zij het niet vertrouwen wanneer de 'ogen en oren'-functie volledig aan het initiatief van raadsleden zelf wordt overgelaten. Dit is volgens hen te vrijblijvend.

Afschaffing van de tien raadscommissies voor de wijken zonder alternatief orgaan	
<i>Voorstanders</i>	<i>Tegenstanders</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Raad kan beter op een andere manier wijkgericht werken. Voor functies die de raadscommissie voor de wijk had, is geen geformaliseerd orgaan nodig. Het initiatief moet aan raadsleden zelf worden overgelaten; • Aanspreekpunt in de wijken wordt overgenomen door de afzonderlijke fracties. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aanspreekpunt voor bewoners in een wijk ontbreekt; • Signalen worden door het ontbreken van een structuur niet (goed) meer opgepakt; • Sommige geïnterviewden vertrouwen het niet wanneer het initiatief volledig wordt overgelaten aan raadsleden. Dit is volgens hen te vrijblijvend.

Bijlagen